

SATAKUNTA-STRATEGIA

Satakunnan maakuntasuunnitelma 2050

Satakunnan maakuntaohjelma 2022-2025

Älykkään erikoistumisen strategia 2021-2027

Luonnos 1

Maakuntahallitus 19.4.2021
Maakuntavaltuusto 21.5.2021

SISÄLLYS

Johdanto	4
1. Satakunnan tilannekuva	5
1.1. Väestö	5
1.2. Koulutus ja osaaminen	7
1.3. Aluetalous.....	8
1.4. Investoinnit.....	11
1.5. Innovaatiotoiminta sekä keskeiset osaamis- ja innovaatioklusterit	11
1.6. Työpaikat ja työllisyys	14
1.7. Yhdyskuntakehitys ja yhteydet	15
1.8. Ympäristön tila.....	17
1.9. Hyvinvointi.....	20
1.10. Kansainvälinen toiminta	20
2. Satakunnan MAAKUNTASUUNNITELMA 2050	21
2.1. Satakunnan maakuntasuunnitelman skenaarioprosessi – viisi skenaariota 2050.....	21
2.2. Satakunnan tulevaisuuskuvat 2050	24
3. Satakunnan MAAKUNTAOHJELMA 2022-2025	27
3.1. Maakuntaohjelman laadinnan lähtökohdat.....	28
Kuntien tahtotila.....	28
Maakunnallinen edunvalvonta	29
Maakuntien yhteistyö.....	30
Kansalliset linjaukset	31
EU-tason linjaukset.....	35
3.2. Satakunnan älykkään erikoistumisen strategia 2021-2027	38
Satakunnan innovaatioklusterit.....	38
Tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien kehittäminen	44
Sidosryhmäyhteistyö (EDP) ja kumppanuudet.....	45
Toimenpiteet ja seuranta	45
3.3. Kehittämisen toimintalinjat	46
Maakuntaohjelman arvokärjet.....	47
Läpileikkaavat sisällöt	48
Toimintalinja 1: Kestävän kasvun Satakunta	50
Kehittämisteema TL1.1. Älykäs Satakunta	51
Kehittämisteema TL1.2 Osaava Satakunta	53
Kehittämisteema TL1.3 Yrittäjyyden ja työllisyyden Satakunta	54
Toimintalinja 2: Hyvinvoivan väestön ja ympäristön Satakunta	56

Kehittämisteema TL2.1 Hyvinvoivat satakuntalaiset	56
Kehittämisteema TL2.2 Sujuvan arjen Satakunta.....	58
Kehittämisteema TL2.3 Vetovoimainen, monimuotoisen ja laadukkaan ympäristön Satakunta	59
3.4. Maakuntaohjelman toteutus ja seuranta.....	60
3.5. Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 ympäristöselostus	61

JOHDANTO

Maakunnan suunnittelujärjestelmään kuuluvat maakuntasuunnitelma, alueiden käytön suunnittelua ohjaava maakuntakaava sekä maakunnan kehittämisen lähivuosien tavoitteet osoittava maakuntaohjelma. Satakunta-strategia muodostuu vuoteen 2050 tähtäävästä maakuntasuunnitelmasta sekä lähivuosien kehitystarpeita määrittelevästä maakuntaohjelmasta 2022-2025. Maakuntaohjelmaan kuuluu olennaisesti myös EU:n edellyttämä Satakunnan älykkään erikoistumisen strategia. Satakunnan maakuntakaavan ja Satakunta-strategian sisällöt kytkeytyvät toisiinsa.

Satakunnan maakuntahallitus päätti 3.6.2019 käynnistää uuden maakuntasuunnitelman valmistelutyön. Uuden maakuntasuunnitelman tavoitevuodeksi asetettiin 2050. Maakuntasuunnitelman laadintaa tuettiin tammi-toukokuussa 2020 skenaariotyöllä, jonka tarkoituksena on ollut hahmottaa maakunnalle useita mahdollisia tulevaisuuksia sekä tapahtumien kulku nykyhetkestä kohti näitä tulevaisuuskuvia.

Työ- ja elinkeinoministeriö antoi 8.6.2020 ohjeet maakuntien liitoille ohjeet uuden maakuntaohjelman laatimiseksi vuosille 2022-2025. Satakunnan maakuntahallitus päätti syyskuussa 2020 yhdistää aiemmin käynnistetyn maakuntasuunnitelmaprosessin sekä maakuntaohjelman 2022-2025 laadinnan uudeksi Satakunta-strategian laatimisprosessiksi. Maakuntahallituksen asettama maakuntasuunnitelmatoimikunta toimi Satakunta-strategian laadinnan tukena.

Maakunnan suunnittelu edellyttää strategisen maakuntasuunnitelman ja maakuntaohjelman sekä alueiden käytön suunnittelun yhteen niveltymistä ja tiivistä vuorovaikutusta. Maakuntakaavalla konkretisoidaan maakuntastrategiassa suunniteltua maakunnan pitkän tähtäimen tahtotilaa ja luodaan alueidenkäytölliset edellytykset tavoitetilan toteuttamiseksi. Maakuntakaava on maankäyttö- ja rakennuslain mukainen yleispiirteinen ja oikeusvaikutteinen suunnitelma alueidenkäytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteista ja maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisista alueista. Maakuntakaavan tehtävänä on ratkaista valtakunnalliset, maakunnalliset ja seudulliset alueiden käytön kysymykset. Maakuntakaava ja maakuntaohjelma toteuttavat maakuntasuunnitelman sisältöjä ja ovat toisiaan täydentäviä asiakirjoja.

Maakunnan yhteistyöryhmä toimi Satakunta-strategian vaikutusten arvioinnin ns. SOVA-ryhmänä. Vaikutusten arvioinnista järjestettiin syksyllä 2020 osallistumis- ja arviointisuunnitelmavaiheessa (OAS) Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ympäristö- ja luonnonvarat vastualueen ja Satakuntaliiton välinen neuvottelu. Satakunnan maakuntahallitus asetti Satakunta-strategian osallistumis- ja arviointisuunnitelman virallisesti nähtäville julkisena kuulutuksena 14.9.2020.

Laadintaprosessin aikana on toteutettu sidosryhmätapaamisia, seutukuntaakohtaiset keskustelutilaisuudet kuntien luottamushenkilöiden ja virkamiesjohdon kanssa sekä toteutettu maakunnan osaamisprofiilia että alustavia kehittämislinjauksia käsittelevät työpajat. Satakuntaliitolla on jäsenkuntiensa lisäksi useita sidosryhmiä ja kehittämiskumppaneita, joiden asiantuntemus on tärkeä Satakunta-strategian valmistelussa ja toteutuksessa sekä maakunnan elinvoiman ja kilpailukyvyn vahvistamisessa. Satakuntaliitto mm. koordinoi maakunnallista alue-ennakoinnin yhteistyötä. Tarkoituksena on maakunnallisen yhteistyön vahvistaminen sekä pysyvän ennakointiverkoston kokoaminen. Maakuntaliitolla on useita pysyviä sidosryhmäfoorumeita, joiden toiminta perustuu aluekehittämisen tarpeisiin (mm. MYR, MYR sihteeristö, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiofoorumit). Keskeisistä kärkialoista on koottu maakunnallisia yhteistyöryhmiä. Satakuntaliiton sidosryhmät ovat aktiivisesti osallistuneet työpajoihin ja tilaisuuksiin, joissa on koottu aineistoa sekä näkemyksiä strategisten kehittämislinjausten laatimiseksi.

1. SATAKUNNAN TILANNEKUVA

Aluekehittämisen päämääränä alueen elinvoiman ja kilpailukyvyn sekä sen asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Alueen kehittämisen strategiaan valintoihin tarvitaan vahvaa tietopohjaa, joka mahdollistaa perusteltujen ja vaikuttavien linjausten tekemisen. Tietopohja syntyy tilastoista, tutkimuksista, ennakkointitiedosta ja selvityksistä. Aluekehityksen tilannekuva vaatii tuekseen myös asiantuntijoiden, sidosryhmien ja verkostojen näkemystä ja tulkintaa alueen tilanteesta ja tulevaisuuden näkymästä.

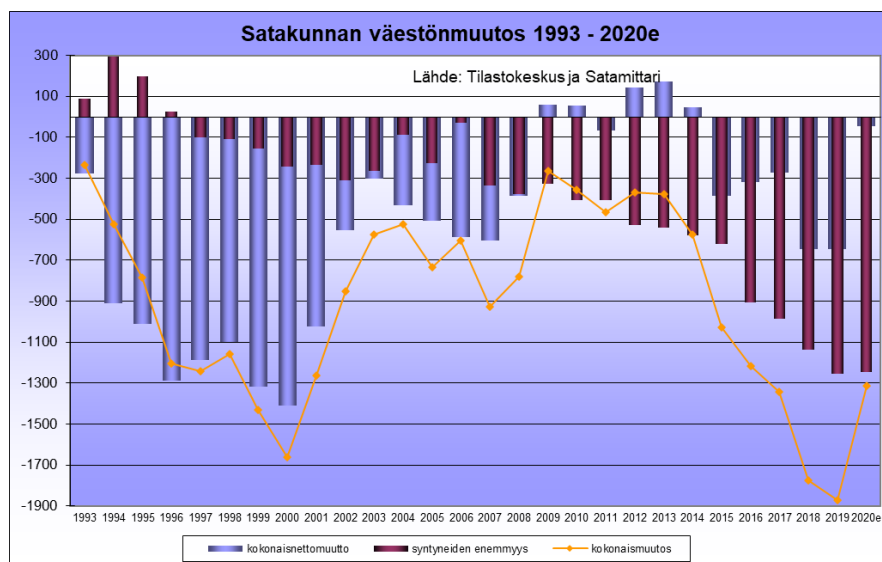
1.1. Väestö

Satakunnassa asui vuoden 2020 lopussa ennakkotietojen mukaan 215 440 henkeä. Porin seutukunnan väkiluku oli 130 633 (laskua edellisvuodesta 735 henkeä, -0,6 %), Rauman seutukunnan 66 633 (laskua edellisvuodesta 327 henkeä, -0,5 %) ja Pohjois-Satakunnan 18 174 (laskua edellisvuodesta 250 henkeä, -1,4 %). Satakunnan kunnista Eurajoen väkiluku nousi 52 henkeä (0,6 %). Suhteellisesti vähiten väki aleni Merikarvialla, Porissa, Raumalla ja Harjavallassa (n. -0,1 - -0,9 %).

Väkiluvun kehitys on Satakunnassa ollut pitkällä aikavälillä laskeva (kuva 1). Vuodesta 1993 väkiluku on tippunut 10,4 %. Väkiluvun alenevan kehityksen taustalla vaikuttaa negatiivisen nettosyntyvyyden ohella kuntien välisen muuttoliikkeen tappio. Kuntien välisen muuttoliikkeen tappio tosin kutistui merkittävästi koronan johdosta vuonna 2020. Kun kansainvälinen muuttoliikekin pysyi voitollisena, supistui kokonaismuuttotappio hyvin vähäiseksi. Väkiluvun lasku jäi siten pienemmäksi kuin muutamana aikaisempana vuotena. Kaupunki-maaseutuluokituksella tarkasteltuna Satakunnassa kaikkien aluetyyppien väestö on laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana lukuun ottamatta ulompien kaupunkialueiden kasvua.

Satakunnan etuina on heikkenevästä väestökehityksestä huolimatta yhä väestön tiheys, joka periaatteessa tutkimusten mukaan lisää työn tuottavuutta ja siten talouskasvua mm. tiheämpien verkostojen kautta. Satakunnan väestötiheys on 27,7 as./km² (koko Suomi 18,2, v. 2019).

Kuva 1. Satakunnan väestönmuutoksen osa-alueet 1993–2020.

Maahanmuutto on parantanut kokonaismuuton tasetta ja nettosiirtolaisuudessa on kirjattu keskimäärin maltillista nousua, joskin vuosittaiset vaihtelut ovat olleet suuria. Esimerkiksi vuonna 2006 nettomaahanmuutto oli 197 henkilöä (maahanmuuttajia yhteensä 443), kun vuonna 2016 saldo kohosi jo 762:een (maahanmuuttajia 1107), mikä on korkein lukema ainakin vuoden 1990 jälkeen. Vuoden 2020 ennakkotietojen mukaan nettomaahanmuutto oli 652 henkilöä, mikä oli hieman edellisvuotta (493)

enemmän. Maahanmuuttajista osa on suomalaisia paluumuuttajia ja heistä osa on Ruotsista palaavaa eläkeikäistä väestöä. Satakunnassa vieraskielisten osuus on selvästi maan keskiarvoa alempi (3,7 % ja koko maa 7,5 %, v. 2019). Satakunnassa työskentelee runsaasti ulkomaalaisia työntekijöitä, jotka eivät ole kirjoilla Suomessa.

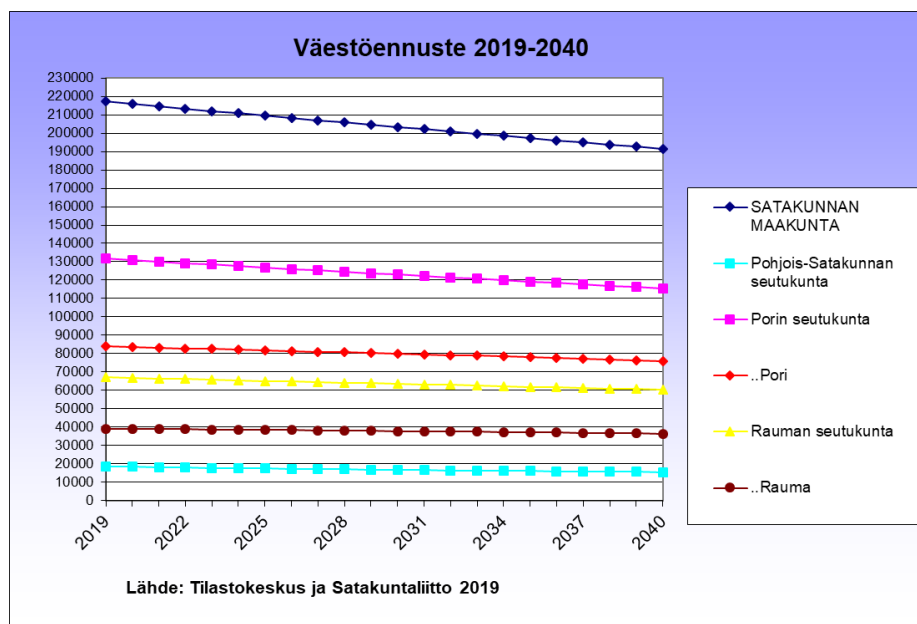
Väestökehityksen ongelma piilee siten osin suhteellisen heikossa syntyvyydessä ja tulomuutossa, sillä mm. alueella syntyneiden osuus väestöstä on maakuntien joukossa seitsemänneksi korkein, mikä viittaa suhteellisen heikkoon tulomuuttoon. Seutukuntien väliset erot väestön kehityksessä ovat yhä suuret. Pohjois-Satakunnassa väestökehitys on ollut Porin ja Rauman seutukuntia selvästi heikompaa. Pohjois-Satakunta on menettänyt väestöstään 24 % vuosina 1993–2020. Porin seutukunnan lasku on ollut suhteessa vähäisintä, -8,4 %. Rauman seutukunnassa pudotus on ollut 9,9 %. Kunnista Porin, Eurajoen ja Rauman väestökehitys on ollut pitkällä aikavälillä maakunnan suotuisinta, joskin niissäkin väkiluku on ollut loivassa laskussa.

Satakunnassa yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on 4,9 prosenttiyksikköä valtakunnan keskitasoa korkeampi (27,2 % ja koko maa 22,3 %). Tulevaisuutta leimaa Tilastokeskuksen viimeisimmän väestöennusteen perusteella työikäisen väestön osuuden pieneneminen ja yli 65-vuotiaiden osuuden kasvu, joka tosin tasaantuu 2030-luvun alussa. Satakunnassa on jo nyt maan viidenneksi korkein yli 65-vuotiaiden osuus Vastaavasti työikäisten ja erityisesti alle 15-vuotiaiden osuudet ovat matalampia kuin valtakunnallisesti. Yli 65-vuotiaiden osuus on suurin Pohjois-Satakunnassa, 29,3 %. Porin seutukunnassa osuus on 27,1 % ja Rauman seutukunnassa matalin, 26,7 %.

Satakunnan väestö on keskittynyt Kokemäenjokilaaksoon ja Rauman seudulle sekä muutamien paikalliskeskusten ympärille. Väestötiheys on Porin ja Rauman seutukunnissa selvästi maan keskiarvoa korkeampi, Pohjois-Satakunnassa taas matalampi. Satakunnan asumisväljyys on selvästi maan keskiarvoa korkeampi. Satakunnan asuntojen pinta-ala henkeä kohden on Manner-Suomen korkein (v. 2019 Satakunta 46,0 m² henkeä kohden, maan keskiarvo 41,0 m²).

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan väkiluku tulee vähenemään Satakunnassa 6,4 % vuoteen 2030 mennessä ja noin 11,9 % vuoteen 2040 mennessä vuoden 2019 tasosta. Saman ennusteen mukaan koko maan väkiluku tulee nousemaan ennustusjakson aikana vastaavasti 0,8 % ja 0 %, joten koko maassakin keskimäärin väkiluvun nousu pysähtyy vuoteen 2040 mennessä (kuva 2).

Pohjois-Satakunnassa lasku on syvin ennusteen mukaan v. 2040, 16,6 % vuoden 2019 tasosta. Rauman seutukunnassa lasku vastaava lasku on 10 % ja Porin seutukunnassa 12,2 %.

Kuva 2. Satakunnan väestöennuste 2040 (Tilastokeskus)

Äkilliset kriisit, kuten koronaepidemia ja muut vastaavat muutokset asettavat väestöennusteen luotettavuuden kyseenalaiseksi, sillä kyseessä on trendilaskelma, joka perustuu aikaisempien vuosien muutosvauhtiin, jonka oletetaan laskelmassa jatkuvan sellaisenaan pitkälle tulevaisuuteen. Vuoden 2020 kehitys erosi jo selvästi ennusteesta.

Väestöllinen huoltosuhde kuvaa lasten ja vanhuseläkeläisten määrän suhdetta työikäiseen väestöön. Väestöllinen huoltosuhde on 71,5, kun koko Suomessa se on 61,4 (v. 2019), mikä johtuu pääosin vanhusväestön suhteellisen suuresta osuudesta. Pohjois-Satakunnassa huoltosuhde on heikoin, 76,3. Rauman seutukunnassa se on 71,4 ja Porin seutukunnassa 70,9.

Huoltosuhde heikkenee yhä väestöennusteen mukaan, mutta tasaantunee väestön vähenemisen tasaantumisen myötä vuoteen 2040 mennessä. Satakunnan väestöllinen huoltosuhde on v. 2040 väestöennusteen mukaan lähellä maakuntien keskitasoa, 78,5. Pohjois-Satakunnassa huoltosuhteen ennustetaan olevan v. 2040 92,9, Rauman seutukunnassa 78,7 ja Porin seutukunnassa 76,6.

Väestön laskeva määrä sekä heikkenevä huoltosuhde tarkoittavat sitä, että talouskasvun tulee jatkossa perustua entistä vahvemmin ja käytännössä täysin tuottavuuden kasvulle, eli uusia innovaatioita ja esim. digitalisaatiota tulee hyödyntää vahvasti. Samalla syrjäytymiseen on entistä vähemmän varaa ja väestön osallistumisasteen tulee olla hyvin korkea. Myös palvelurakenne pitää sopeuttaa kehitykseen, jolloin kuntataloudessa on mahdollista saada säästöjä (Perlacon 2019).

Satakunnassa oli vuoden 2019 lopussa 20 471 kesämökkiä. Kunnittain tarkasteltuna kesämökkejä on eniten merenrantakunnissa. Rannikon ohella kesämökkejä on runsaasti maakunnan järvien rannoilla. Kesämökkien asukkailla voi kesäaikaan olla paikallisesti suuri merkitys alueen väkimäärään. Kausiasuminen ei kuitenkaan näy väestötilastoissa eikä verotustiedoissa, mutta sillä on yhteiskunnallista vaikutusta esim. aluetalouteen, joka tulee huomioida. Myös koronan myötä voimistunut etätö ja sen jääminen ainakin osin pysyväksi ilmiöksi vaikuttaa kausiasumiseen.

1.2. Koulutus ja osaaminen

Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä on Satakunnassa merkittävästi maan keskiarvoa alempi (koko maa 10,0 %, Satakunta 5,7 %, 2019). Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus Satakunnassa on puolestaan koko maan vastaavaa osuutta korkeampi. Koulutustaso on noussut hieman maan keskiarvoa nopeammin, kun tarkastellaan tutkinnon suorittaneiden osuuden kasvua 2007–2019. Tämä pätee kaikkiin maakunnan seutukuntiin. Nopeinta nousu on ollut Pohjois-Satakunnassa, jossa lähtötasokin on ollut matalin.

Korkeakoulututkinnoissa nousutahti on kuitenkin jäänyt alle valtakunnallisen tason, paitsi ylemmässä korkeakouluasteessa viime vuosikymmenellä ja koko vuosituhannekin. Alle 35-vuotiaissa on alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus vähän alempi kuin koko maassa keskimäärin (12,1 % vs. koko maan 14,3 %). Sen sijaan ylemmissä korkeakoulututkinnoissa osuus on nuorissakin ikäluokissa selvästi maan keskiarvoa alempi, alle puolet siitä (3,2 % vs. koko maa 6,7 %). Ylemmissä osuus on laskenut viime vuosikymmenellä Satakunnassa. Korkein koulutustaso on Porissa ja Raumalla ja niissä on selvästi maakunnan seutukeskuksia korkeampi osuus korkeasti koulutettuja alle 35-vuotiaita. Koko väestössä seutukunnittain tarkasteltuna suurin osuus ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita on Rauman seutukunnassa, jossa osuus on hieman Porin seutukuntaa korkeampi. Sen sijaan alemmissä korkeakoulututkinnoissa Porin

seutukunta on niukasti Rauman seutukuntaa edellä. Pohjois-Satakunta on selvästi jäljessä molemmissa osa-alueissa, mutta osuuden kasvu on silti ollut lähellä Satakunnan keskiarvoa viime vuosikymmenellä.

Pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevien 15–29-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus kaikista työttömistä on Satakunnassa samaa luokkaa kuin koko maassa keskimäärin, samoin arviot koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrästä.

Osaaminen on tuottavuuden ja siten talouskasvun ydinasia. Olennaista on tuottavuuden parantaminen esim. digitalisaation avulla, mikä voi johtaa uudelleenkoulutustarpeisiin. Samalla on mahdollista kasvattaa tuotantoa vähäisemmällä työvoiman määrällä, mikä on ensiarvoisen tärkeää laskevan väestökehityksen alueilla.

1.3. Aluetalous

Satakunnan bruttokansantuote (BKT) oli vuonna 2018 noin 8,2 miljardia euroa. Vuoden 2019 ennakkotietojen mukaan Satakunnassa reaalin arvonlisäys laski 1,2 %, mutta se kasvoi nimellisesti 1,1 % (ero johtunee suurelta osin metallien hintojen noususta). Toimialoittain tarkasteltuna reaalin arvonlisäys kohosi vuoden 2019 aikana edellisvuoteen verrattuna alkutuotannossa (4,0 %), mutta aleni jalostuksessa (-2,9 %) ja palveluissa (-0,5 %). Koko maassa vastaavat luvut ovat alkutuotannossa 1,2 %, jalostuksessa 1,6 % ja palveluissa 1,2 %. Vuonna 2020 Suomen BKT laski 2,9 %, mikä oli selvästi vähemmän kuin ennakoitiin vielä vuoden 2020 kevään ja kesän aikana koronaviruksen puhjettua. Länsi-Suomeen ennakoitiin vuoden 2020 keväällä koko EU:n suurimpiin kuuluvaa laskua BKT:hen, mutta ainakin Satakunnassa tilanne ei todennäköisesti ole näin vakava, sillä vuoden 2020 lokakuun asti ulottuvat suhdannetiedot osoittavat, että etenkin maakunnan teollisuus on laskusta huolimatta pärjännyt vähintään maan keskitason mukaisesti, keväällä 2020 paremminkin. Kaikkien yritysten yhteenlaskettu liikevaihdon lasku jäikin vuoden 2020 toisella neljänneksellä selvästi maan keskiarvoa lievemmäksi, mutta kolmannella neljänneksellä teollisuuden laskun voimistuttua pudotus ylsi maan keskitasolle.

Vuoden 2018 aikana Satakunnan BKT kasvoi 1,6 % (käyvin hinnoin ilman inflaatiokorjausta), mutta laski reaalisesti (edellisen vuoden 2017 hinnoin) 1,4 % vuoteen 2017 verrattaessa. Koko maassa BKT kasvoi vastaavasti 3,2 % käyvin hinnoin ja 1,3 % reaalisesti. Satakunnassa kehityksen taustalla vaikuttaa etenkin jalostuksen ja kaupan nimellisen arvonlisäyksen nousu. Palveluissa arvonlisäys laski. Toimialoittainen vaihtelu oli merkittävää, sillä elintarvike-, mekaanisen metsä- ja etenkin kemianteollisuuden arvonlisäys supistui. Teknolוגiateollisuuden, rakentamisen ja kaupan arvonlisäys sen sijaan kasvoi.

Seutukunnittain talous kasvoi v. 2018 nopeimmin Rauman seutukunnassa, 2,4 % reaalisesti jalostuksen nousun ansiosta. Porin seutukunnassa laskua kirjattiin 2,8 %, sillä kemian- ja metsänteollisuuden kehitys heikkeni selvästi. Venatorin tehtaan tulipalon jäljet näkyvät tässä yhteydessä BKT:n laskuna, sillä siinä menetettiin runsaasti arvonlisäystä sekä tuottavia työpaikkoja. Pohjois-Satakunnassa BKT supistui 6,8 %. Arvonlisäys laski monilla päätoimialoilla.

Satakunnan BKT per capita on 10. korkein maakunnista (v. 2018). Lisäksi reaalin (tässä tapauksessa vuoden 2010 hintatasolla mitattu) BKT per capita laski hieman vuoden 2018 aikana. Suhteellisen heikko sijoitus johtuu osaltaan – raskaasta vientiteollisuudesta huolimatta – metallien jalostuksen suuresta osuudesta (jossa arvonlisäys on suhteessa pieni tuotokseen nähden johtuen ulkomaisesta raaka-aineesta) sekä meriteollisuuden tuolloisesta laskusuhdanteesta ja kemianteollisuuden voimakkaasta supistumisesta.

(Venatorin tulipalo). Lisäksi asuntojen hintataso on matala ja valtion sekä korkean teknologian palveluiden työpaikkojen määrä alueella suhteellisen alhainen. Sijaluku pysyi ennallaan edellisvuoteen verrattuna. Kuitenkin Satakunnan jalostuksen (teollisuus, energia, rakentaminen) arvonlisäys capita vuonna 2019 (ennakotieto) on Satakunnassa toiseksi korkein 19 maakunnasta (eli tavallaan BKT per capita jalostuksen, eli teollisuuden, energiantuotannon ja rakentamisen osalta). Tämä kuvaa Satakunnan vahvaa kykyä tuottaa korkean jalostusarvon tuotteita, joita menee runsaasti myös vientiin. Siten Satakunta on kokoaan suurempi hyvinvoinnin tuottaja Suomessa.

Rauman seutukunnan sijaluku BKT:ssä kohosi pari pykälää vuoden 2018 aikana sijalle 7 maamme 70 seutukunnan joukossa, sillä metsä- ja teknologiateollisuuden arvonlisäys nousi samoin kuin rakentamisen ja kaupan. Myös reaalin BKT per capita kohosi. Porin seutukunnassa sijaluku laski vähän sijalle 34, mutta arvonlisäys kasvoi teknologiateollisuudessa, rakentamisessa ja kaupassa. Kemian- ja metsäteollisuuden kehitys heikkeni selvästi. Tässä näkyy Venatorin heikko tilanne ja se osaltaan vaikutti hienoiseen reaalin BKT per capitaa laskuun. Pohjois-Satakunnan sijoitus heikkeni kymmenen pykälää sijalle 29, sillä arvonlisäys laski yleisesti ja monilla päätoimialoilla. Myös reaalin BKT per capita laski selvästi.

Satakunnan teollisuuden rakenne on varsin monipuolinen, mikä antaa suojaa suhdanne-, yritys- ja toimialakohtaisille vaihteluille. Toisaalta symmetrisessä shokissa, kuten koronan aiheuttamassa kriisissä, monipuolisuuden luoma resilienssivaikutus saattaa olla tavallista heikompi. Satakunnan teollisuuden työpaikkojen toimialarakenne on maamme 19 maakunnasta viidenneksi monipuolisin (v. 2018). Satakunnassa on ollut tällä vuosikymmenellä (2010–2019) useita nopeaan kasvuun kyenneitä teollisuudenhaaroja, vaikka teollisuuden keskimääräinen kehitys on ollut hyvin vaihtelevaa ja vuosiin 2015–2016 osui poikkeuksellisen vahva laskusuhdanne mm. meriteollisuuden vaikeuksien vuoksi. Teollisuuden kärjet ovat teknologiateollisuus (siinä metallien jalostus sekä koneiden ja laitteiden valmistus), meri-, metsä-, kemian- ja elintarviketeollisuus sekä automaatio ja robotiikka.

Seutukunnittain tarkasteltuna Porin seutukunta on sijalla 10, Pohjois-Satakunta sijalla 20 ja Rauman seutukunta sijalla 23 Suomen 70 seutukunnan joukossa teollisen rakenteen monipuolisuudessa, joten maakunnan kaikki seutukunnat ovat varsin monipuolisia, vaikka teollisuuden kärjet vaihtelevat. Metallien jalostus, kone- ja laitevalmistus, automaatio ja robotiikka sekä kemianteollisuus ovat Porin seutukunnan selvä vahvuus, meri-, metsä-, konepaja- ja elintarviketeollisuus taas Rauman seudun. Pohjois-Satakunnassa vallitsee metalli-, sähkö-, muovi-, rakennusaine- ja puutuotteiden sekä elintarvikkeiden valmistus.

Satakunnan teollisuuden liikevaihto on pysynyt nimellisesti (ilman inflaatiota) lähes ennallaan vuosina 2010–2019 lähinnä vuosikymmenen puoliväliin osuneiden heikkojen vuosien vuoksi, mutta liikevaihto kääntyi jälleen kasvuun v. 2017 aikana. Kasvua jatkui aina v. 2019 kesään saakka. Vuoden 2019 heinä-syyskuussa teollisuuden liikevaihto ja vienti kääntyivät laskuun. Lasku syveni entisestään koronakriisissä vuoden 2020 keväällä. Lasku jäi tuolloin kuitenkin maan keskiarvoa lievemmäksi. Vuoden 2020 heinä-syyskuussa teollisuuden liikevaihdon lasku syveni koko maan tasolle. Kuitenkin ainakin metallien jalostuksen sekä meriteollisuuden suhdannekuva on pysynyt varsin suotuisana.

Yli 10 %:n kasvua vuosina 2010–2019 on ollut automaatio- ja robotiikkaklusteri Robocoastissa (92 %), elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistuksessa (37 %, osin Robocoastin ansiosta), elintarviketeollisuudessa (22 %) ja metallien jalostuksessa (13 %).

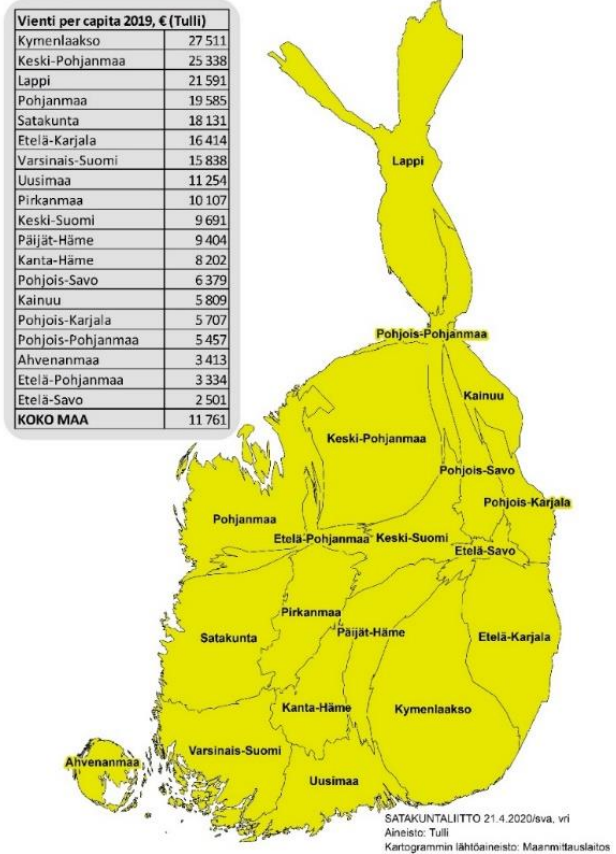
Digitalisaation eräs suurimmista hyödyistä on työn tuottavuuden kasvattaminen. Se on talouskasvun keskeisin moottori. Työn tuottavuus on ajoittain jopa laskenut Satakunnassa, ainakin vuoden 2016 aikana, joten uusia keinoja tarvitaan etenkin, kun väestöennusteen mukaan maakunnan työvoima vähenee

jatkossakin. Vuosina 2017–18 työn tuottavuus kuitenkin koheni jälleen reaalisesti nousukauden myötä. Teollisuuden tuottavuus (arvonlisäys työtuntia kohden) on edelleen selvästi palvelualoja ja etenkin alkutuotantoa korkeampi. Tämän vuoksi teollisuuden rooli on merkittävä ja sen uudistamiseen tulee kiinnittää huomiota, jotta tuottavuuden kasvua saadaan aikaiseksi. Teknisen alan osaamisen ja koulutuksen merkitys korostuu tässäkin yhteydessä.

Vuonna 2019 maakunnassa oli toiminnassa 16 070 yritystä (Tilastokeskus, Alueellinen yritystoimintatilasto). Vuoden 2019 aikana Satakunnassa aloitti toimintansa 1212 uutta yritystä ml. alkutuotanto. Yrityskantaan on kertynyt kasvua vuoden 2019 aikana vuoteen 2018 verrattuna 3,1 %. Suomessa keskimäärin yrityskanta nousi vastaavasti 4,8 %. Satakunnassa toimi vuonna 2018 kaikkiaan 16 578 yritystoimipaikkaa.

Satakunnan aluetaloudessa painottuu viennin korkea osuus (kuva 3). Teollisuuden viennin arvon suhde kokonaistuotantoon on Suomessa 27 % ja Satakunnassa 54 % (v. 2018). Satakunnan viennin arvo oli maakunnista neljänneksi korkein v. 2018 (Tulli). Satakunnan viennin arvo laski vuoden 2019 aikana viidenneksi korkeimmaksi. Samalla osuus Suomen viennistä tippui 6,0 %:iin edellisvuoden 6,9 %:sta (väestöosuus 3,9 %). Vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla Satakunnan vienti nousi jälleen neljänneksi suurimmaksi. Satakunnan satamien osuus Suomen viennistä tonneissa on 11,2 % ja tuonnista 6,6 % (yht. 9,0 %), kun väestöosuus on 3,9 % (v. 2019). Esim. viennissä osuus on lähes kolminkertainen väestöosuuteen nähden.

Vienti per capita maakunnittain 2019 (Tulli) - kartogrammi

Kuva 3. Suomen maakuntien vienti per capita.

Maakunnan viennin osuus koko Suomesta on ollut myös suhdannekuopissa väestöosuutta selvästi korkeampi. Siten maallemme elintärkeässä ulkomaankaupassa Satakunnan asema on huomattavasti asukasluokkaan merkittävämpi ja alue on Suomen vahvimpia myös viennin suhteessa väkilukuun. Siten Satakunnan elinkeinoelämä rahoittaa oman maakunnan ohella koko Suomen hyvinvointia vahvan teollisen perustan ja sen kautta syntyvän vientilyijäämän ansiosta.

Satakunnan teollisuuden viennin arvosta 48 % syntyy teknologiateollisuudessa (2,04 mrd. €), 41 % metsäteollisuudessa (1,75 mrd. €) ja 1 % elintarviketeollisuudessa (39 milj. €) v. 2019. Lopuista vajaasta 10 %:sta (391 milj. €) valtaosa muodostuu kemianteollisuudesta. Yhteensä teollisuuden viennin arvo oli 4,2 mrd. € v. 2019 eli 4,5 % koko maasta. Henkeä kohti laskettuna sija oli viides 19 maakunnasta.

1.4. Investoinnit

Viime vuosina Satakunnassa on käynnistynyt lukuisia merkittäviä investointeja etenkin teollisuudessa. Satakunnan meneillään olevat ja tulevat investoinnit ovat yhteenlaskettuna miljardiluokkaa. Satakunnassa investointien arvo on kohonnut selvästi tämän vuosituhaten aikana.

Vuosien 2010–2018 välillä investoinnit kasvoivat euromääräisesti Satakunnassa 29 % ja koko maassa 38 %. Kuitenkin jalostuksen investoinnit kohosivat Satakunnassa 37 % ja koko maassa keskimäärin vain 12 %. Seutukunnittain Pohjois-Satakunnassa kasvua kertyi 50 % jalostuksen investoinneissa ja Porin seutukunnassa vastaavasti 103 %. Rauman seutukunnassa laskua kirjattiin viisi prosenttia, taustalla vaikuttanee Olkiluodon ydinvoimalan työn edistyminen.

1.5. Innovaatiotoiminta sekä keskeiset osaamis- ja innovaatioklusterit

Satakunnan t&k-toimintaan käytetyt menot ovat kasvaneet hieman vuoden 2017 jälkeen. Vuonna 2019 Satakunnan t&k-toiminnan menot kasvoivat 5,2 % julkisen ja korkeakoulu- sekä yrityssektorin panosten selvän nousun myötä. Tehdyt tutkimustyövuodet kohosivat 6,4 % julkisella puolella, mutta yrityksissä kirjattiin lievää laskua (-1,5 %). Samoin toimintaan osallistunut henkilökunta kasvoi julkissektorilla, mutta aleni yrityksissä. Koko maassa t&k-menot olivat 6,7 miljardia € v. 2019, nousua edellisvuodesta 4,3 %. Kasvua kirjattiin kaikilla sektoreilla; yrityksissä 4,3 %, julkisella sektorilla 2,6 % ja korkeakouluissa viisi prosenttia edellisvuodesta.

Satakunnassa käytettiin t&k-toimintaan v. 2019 yhteensä 92,9 milj. €. Yritysten osuus tästä on ollut noin neljä viidesosaa pitkällä aikavälillä. Porin seutukunnan osuus menoista oli hieman yli puolet, 50,7 milj. €, ja Rauman seutukunnan vajaa puolet, 41,9 milj. €. Pohjois-Satakunnassa t&k-panokset ovat hyvin vähäiset, 0,3 milj. €.

Satakunnan osuus maamme t&k-toiminnasta on pieni asukaslukuun nähden. Väestöosuus on 3,9 % ja viennin 6–7 %, mutta osuus yritysten t&k-toiminnan menoista on vain 1,7 %. Julkisen sektorin osuus on ainoastaan 0,2 % ja korkeakoulusektorinkin vain 1 %. Koko maan t&k-toiminnan menoista Satakunnan osuus on 1,4 %. Satakunnan t&k-menot henkeä kohden ovat murto-osa maan keskiarvosta, 429 € vs. 1215 €. Seutukunnittain Porissa lukema on 386 €, Raumalla 626 € ja Pohjois-Satakunnassa vain 16 € henkeä kohti. Sijaluvut henkeä kohti laskettuissa t&k-menoissa ovat 14 (Rauman sk), 22 (Porin sk) ja 65 (Pohjois-Satakunta) maamme 70 seutukunnan joukossa.

Maakunnan innovaatioklustereiden toimintaedellytysten edistämiseksi on keskeistä tunnistaa vahvuuksiin perustuvat älykkään erikoistumisen osaamis- ja innovaatioklusterit, jotka voivat yhtäältä vahvistaa maakunnan kasvua ja elinkeinoja sekä toisaalta synnyttää kansainvälisesti kiinnostavia uusia teknologioita ja liiketoimintaa. Satakunnan älykkään erikoistumisen teemoihin kytkeytyvät osaamis- ja innovaatioklusterit ovat seuraavat: (esitetyt tilastot ovat vuosilta 2018–19, lähteenä Tilastokeskus):

Teknologiametalli-, mineraali- ja akkuklusteri: Satakunnassa on kansainvälisesti merkittävä teknologiametallien tuotannon ja jatkojalostuksen ekosysteemi, joka kasvaa digitalisaation ja vihreään kasvuun liittyvän sähköistymisen luoman metallien kysynnän kautta. Satakunta on myös merkittävä osa maamme mineraaliklusteria metallien jalostuksen vahvan aseman ansiosta. Metalliteollisuuden kilpailukykyisen tuotannon edellytyksenä on automaattinen, digitaalinen sekä älykäs tuotanto- ja

logistiikkajärjestelmää. Kasvun vauhdittamiseksi tarvitaan syvempää yhteistyötä digitalisaation hyödyntämisessä, mutta myös sähköistymisen luoman kasvun mahdollisuuksien ymmärtämisessä. Esimerkiksi akkuratkaisut ja e-mobility-järjestelmät ovat potentiaalisia kasvun mahdollisuuksia Satakunnalle. Lisäksi akkuketjun tehtaot tarvitsevat automaatio- ja robotiikkaosaamista. Eurooppaan on suunnitteilla satojen miljardien edestä akkutehtaita, mikä luo mahdollisuuksia myös Satakunnan automaatioklusterille. Mineraali ja -akkuklusteri painottuu vahvasti Porin seutukuntaan, sillä alueella toimiva metallien jalostus on Suomenkin mittakaavassa merkittävä toimiala. Lisäksi BASFin akkutehdasta rakennetaan parhaillaan Harjavaltaan, mikä edelleen vahvistaa klusteria. Satakunnassa mineraaliklusterin eli metallien jalostuksen, kaivostoiminnan sekä kaivos- yms. toiminnan konevalmistuksen osuus maakunnan kokonaistuotoksesta kerrannaisvaikutuksineen on noin viidesosa (n. 3,3 mrd. €), arvonlisäyksestä noin kuudesosa (n. 1 mrd. €) ja työllisyydestä noin kahdeksasosa (n. 12 500 htv). Teknologiametalli-, mineraali- ja akkuklusterin ytimen muodostavan metallien jalostuksen 19 yritystoimipaikan liikevaihto on yhteensä n. 1,9 mrd. € (osuus koko maasta 15,1 %) ja suora työllisyys n. 2 000 htv (osuus 15,5 % koko maasta). Koko maakunnan teknologiateollisuuden liikevaihto on 3,5 mrd. €. Työpaikkoja on n. 8400 (osuus 9,5 % maakunnan työpaikoista ja 5,7 % koko maasta). Työn tuottavuus on korkeahko, 61,4 €/työtunti (toimialat keskimäärin 42,7 €/työtunti). Yritystoimipaikkoja on maakunnassa yhteensä 520. Alan yrityksistä 47 % kasvatti liikevaihtoaan Q4/2019. Viennin osuus Satakunnasta 47 % (2,03 mrd. €), koko Suomesta ei ole tietoa tarjolla. Näissä luvuissa on mukana siis koko teknologiateollisuus, siis muutkin kuin suoraan teknologiametalleihin liittyvät alat. Tilastot eivät sisällä mineraali- ja akkuteollisuuden osuutta. Teknologiateollisuus on vahva koko Satakunnassa. Metallien jalostus, kone- ja laitevalmistus sekä automaatio ja robotiikka ovat Porin seutukunnan selvä vahvuus, meri- ja konepajateollisuus taas Rauman seudun. Pohjois-Satakunnassa vallitsee metalli- ja sähkötuotteiden valmistus.

Automaatio- ja robotiikkaklusteri: Satakunnassa on vahva automaatioon ja robotiikkaan erikoistunut klusteri. Robocoast-verkostossa on mukana robotiikan, automatiikan, esineiden internetin ja tekoälyn parissa toimivia yrityksiä sekä myös tutkimus-, koulutus- ja kehitysorganisaatioita. Robotiikka- ja automatiikka-alalla korostuu teknologiaosaamisen ja erityisesti ohjelmisto-osaamisen merkitys. Yritystoiminta painottuu vahvasti Porin seutukuntaan. Koko klusterissa on mukana yli sata organisaatiota. Liikevaihto kohosi 380 miljoonaan euroon (52 alan ydinyritystä) tarjoten 1 215 työpaikkaa (osuus n. 1,5 % maakunnan työpaikoista). Yrityskannasta 43 % kasvatti liikevaihtoaan Q4/2019. Klusterin liikevaihdon kasvu on ollut viime vuosikymmenellä (2010–19) toimialojen kärkeä, 93 %. Henkilöstö on kasvanut vastaavasti 76 %. Osaavasta henkilöstöstä on ollut pulaa kovan kasvun vuoksi. Tuottavuus lienee toimialojen keskitasoa korkeampi.

Energiaklusteri: Satakunnassa on monipuolinen energiatuotannon keskittymä, jossa tuotetaan sähköä noin kolminkertaisesti maakunnan kulutukseen nähden ja 26 % koko Suomesta. Satakunta on maamme suurin sähköntuottaja. Monipuolinen energiatarjonta ja -osaaminen antavat maakunnan energiaintensiiviselle teollisuudelle vahvaa kilpailullista etua. Perusenergiatuotannon ohella Satakunnassa panostetaan myös monipuoliseen uusiutuvien energiamuotojen käyttöön. Liikevaihto on Satakunnassa korkea vahvan ydinvoimatuotannon vuoksi, 732 milj. € (toimialaluokitus (TOL) D sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto). Tämän vuoksi Rauman seutukunta on hyvin vahva alan tuotannossa. Työpaikkoja on 1496 (osuus 1,6 % maakunnan työpaikoista ja 12,1 % koko Suomesta). Työn tuottavuus on toimialojen korkein ydinvoiman ansiosta, 114,9 €/työtunti (v. 2018, DE, toimialat keskimäärin 42,7 €/työtunti) Yritystoimipaikkoja on 100.

Elintarvikeklusteri: Satakunnan elintarviketuotannon vahvuus on sen monipuolisuus. Satakuntaan sijoittuu useita alan valtakunnallisia kärkiyrityksiä ja maakunnassa on myös pitkät perineet sopimustuotannosta, jolla turvataan tuotannon taloudellinen, ekologinen ja eettinen kestävyys. Satakunnan ruoantuotanto on

oleellinen osa myös kansallista huoltovarmuutta. Meneillään oleva pandemia COVID-19 on osoittanut kotimaisen ruoantuotannon välttämättömyyden. Satakuntalaisen vastuullisesti tuotetun, turvallisen ja terveellisen ruoan kysyntä on kansainvälisillä markkinoilla hyvä. Alan tuotanto painottuu Rauman seutukuntaan, mutta myös Pohjois-Satakunnassa ala on suhteellisen vahva. Liikevaihto on 732 milj. € (vain elintarviketeollisuus), työpaikkoja on 4 541 (sekä alkutuotanto että elintarviketeollisuus; osuus 5,5 % maakunnan työpaikoista ja 5,8 % koko maasta). Satakunnan väestöosuus on 3,9 %, joten elintarvikeklusteri on mm. vientiteollisuuden ohella selvästi väestöosuutta vahvempi. Työn tuottavuus vaihtelee selvästi jalostusasteen mukaan 13,7 eurosta/työtunti (alkutuotanto) elintarviketeollisuuden 35,5 euroon/työtunti (toimialat keskimäärin 42,7 €/työtunti). Yritystoimipaikkoja on alalla runsaasti, 940 toimipaikkaa. Yrityksistä 49 % kasvatti liikevaihtoaan Q4/2019 elintarviketeollisuudessa. Elintarviketeollisuuden viennin osuus Satakunnasta on matala, 0,6 % (27,5 milj. €), koko Suomesta ei tietoa.

Bio - ja kiertotalous: Kiertotalous on kriittisten raaka-aineiden riittävyyden, kestävyys ja hyväksyttävyyden kannalta äärimmäisen tärkeää teknologiametalliklusterille. Satakunnassa on loistava valmis infra ja ekosysteemi uusille metallienkierrätysinvestoinneille. Kasvun edistämiseen kannattaa tarttua systemaattisilla soveltuvuus selvitys-, pilotointi- ja invest-in-toimilla. Biotalous (ei sis. kiertotaloutta) liikevaihto on korkea, 2,1 mrd. €, johtuen vahvasta metsäteollisuudesta. Myös elintarviketeollisuuden liikevaihto on merkittävä. Biotalous keskittyy vahvasti Rauman seutukuntaan, mutta myös muualla Satakunnassa ala on suhteellisen merkittävä. Työpaikkoja ala tarjoaa maakunnassa runsaasti, 7290 työpaikkaa (osuus 8,3 % maakunnan työpaikoista ja 5,6 % koko maasta). Työn tuottavuus vaihtelee selvästi aloittain: 29,6 €/työtunti (maa- ja metsätalous), 35,5 €/työtunti (elintarviketeollisuus), mutta korkein tuottavuus on metsäteollisuudessa, 96,5 €/työtunti. Metsäteollisuuden lukema on hyvin korkea, sillä Satakunnan toimialojen keskimääräinen tuottavuus on 42,7 €/työtunti. Yritystoimipaikkoja on alalla paljon, 3979. Tämä on noin neljännes koko Satakunnan yritystoimipaikoista. Yrityksistä 49 % kasvatti liikevaihtoaan Q4/2019 elintarviketeollisuudessa. Metsäteollisuudessa vastaavasti 39 % kasvatti liikevaihtoaan. Elintarvike- ja metsäteollisuuden viennin osuus on Satakunnassa merkittävä 43,3 % (1,87 mrd. €). Satakunnan metsäbiotalouden tuotos vuonna 2018 oli 1 628 miljoonaa euroa. Metsäbiotalous työllisti 3 041 henkilöä. Metsäbiotalouden suhteellinen osuus maakunnan kokonaistuotoksesta vuonna 2018 oli 9,9 % ja osuus arvonalisästä 7,2 %. Molemmat luvut olivat noin 1,5-kertaiset maakuntien keskiarvoon verrattuna. Metsäbiotalouden tuotoksen osuus maakunnan biotalouden tuotoksesta vuonna 2018 oli 43,7 %, joka on hieman suurempi kuin maakunnissa keskimäärin. (Tapio 2021).

Sininen talous: Sinisen talouden kasvulla tarkoitetaan veteen liittyvää TKI-toimintaa, meriteollisuutta, meriklusteria, vesiosaamisen kehittämistä, pohjavesiä, vesien suojelua, kalataloutta, virkistystä, hyvinvointipalveluja ja vesistömatkailua kaikissa vesistöissä. Merialuesuunnittelu tukee merialueen pitkäjänteistä kehittämistä ja edistää sinistä kasvua sekä ympäristön- ja luonnonsuojelua sovittamalla alueellisesti näiden tarpeita ja tavoitteita yhteen. Alan kokonaistilanteesta ei ole tilastoja tarjolla. Meriteollisuuden liikevaihto on 540 milj. € tarjoten 2257 työpaikkaa (osuus n. 2,6 % maakunnan työpaikoista). Se painottuu selvästi Rauman seutukuntaan, mutta verkostot ulottuvat myös muualle. Työn tuottavuudesta ei ole tarkkaa tietoa, mutta se on todennäköisesti keskimääräistä korkeampi teollisesta luonteesta johtuen. Yritystoimipaikkoja on 43, mutta klusterin määritelmästä riippuen luku voi olla selvästi korkeampikin. Kasvuyrityksistä ei ole tarkkaa tietoa, mutta yrityskannasta 51 % kasvatti liikevaihtoaan Q4/2019 meriteollisuudessa.

Elämystalous: Satakunnassa on tarjolla vastuullisesti tuotettuja vetovoimaisia matkailupalveluja sekä laadukkaita kulttuuripalveluja ja maakunnassa järjestetään tasokkaita, kansainvälisellä tasolla, tunnettuja

tapahtumia, joiden merkitys alueen taloudelle on tärkeä. Satakunnassa hyödynnetään kulttuuriympäristöä asukkaiden viihtyvyyden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Luovien alojen (kulttuuri, käsityö, viihde yms.) liikevaihto on Satakunnassa 656 milj. € ja työpaikkoja on 3 713 (osuus n. 2,6 % maakunnan työpaikoista). Toimipaikkoja on melko tasaisesti koko maakunnan alueella. Työn tuottavuudesta ei ole saatavilla tarkkaa tietoa, mutta se on todennäköisesti keskimääräistä matalampi johtuen suuresta määrästä pieniä yrityksiä sekä alan käsityön tyyppisestä luonteesta. Toimipaikkoja on huomattava määrä, 1409. Kasvuyrityksistä ei tietoa, mutta yrityksistä 45 % kasvatti liikevaihtoaan Q4/2019 luovilla aloilla.

Hyvinvointitalous: Hyvinvointitalousajattelussa hyvinvoinnin nähdään muodostuvan yksilöllisistä voimavaroista sekä osallisuudesta. Keskeinen periaate on luoda ympäristö, jossa kaikki yhteiskunnan jäsenet voivat hyödyntää omaa osaamistaan ja mahdollisuuksiaan kiinnittyä yhteiskuntaan sekä edistää hyvinvointia ja turvallisuutta. Satakuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä keskeisiä elementtejä ovat palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, monipuoliset koulutuspalvelut sekä rakennettu ympäristö ja luonnonympäristö. Sosiaali- ja terveysalan (SOTE) yritysten liikevaihto on 294 milj. €. Sekä julkisen että yksityisen sektorin työpaikkamäärä on korkea, 15 572 (osuus 17,8 % maakunnan työpaikoista ja 3,9 % Suomesta). Työn tuottavuus on matalahko, 29,3 €/työtunti. Yritystoimipaikkoja on maakunnassa 806 sisältäen myös liikelaitokset. SOTE-ala on vahva koko Satakunnassa, mutta ainoastaan Porin seutukunnassa se on suurin työllistäjä, sillä Rauman seutukunnassa ja Pohjois-Satakunnassa teollisuus on edelleen merkittävämpi työnantaja. SOTE on toisella sijalla. Hyvinvointiin kuuluvan koulutuksen työpaikkamäärä on Satakunnassa korkea, 4 871. Työn tuottavuus on lähellä toimialojen keskiarvoa, 38,7 €/työtunti. Ala painottuu Porin seutukuntaan, jonka osuus on lähes kaksi kolmannesta maakunnan työpaikoista johtuen etenkin korkeakoulusektorin oppilaitosten sijoittumisesta ao. seudulle. Satakunnan osuus maamme koulutuksen työpaikoista (3,1 %) on selvästi alle väestöosuuden (3,9 %) johtuen ainakin korkeakoulusektorin pienuudesta.

Turvallisuus ja huoltovarmuus nousee tärkeäksi teemaksi vientivetoisessa maakunnassa, jossa on vielä merkittävää ydinvoiman tuotantoa. Myös satamien ja muun logistiikan asema korostuu tässä yhteydessä. Tieyhteyksien laatu ja turvallisuus nousevat myös esiin, sillä maantiekuljetusten rooli on maakunnassa suuri. Satakunta vahvana elintarvikemaakuntana on merkittävä osa maamme huoltovarmuutta tältä osin. Maakunnan turvallisuuskulttuuriin liittyvän viranomaisyhteistyön toimintakäytännöt ovat toimivia ja lisäävät arjen turvallisuutta.

1.6. Työpaikat ja työllisyys

Satakunnan työpaikkarakenteessa korostuu teollisuuden suuri osuus. Vastaavasti palvelusektorin osuus jää maan keskiarvoa matalammaksi. Teollisuuden merkitys korostuu etenkin Rauman seudulla, jossa joka neljäs työpaikka on valmistavassa teollisuudessa (2018). Myös Pohjois-Satakunnassa teollisuus on SOTE:a suurempi työnantaja. Sen sijaan Porin seutukunnassa SOTE on teollisuutta merkittävämpi toimiala, kuten valtaosassa maamme seutukuntia. Kokonaisuutena yhteiskunnalliset palvelut (koulutus, SOTE, julkishallinto yms.) on kuitenkin merkittävin toimialaryhmä jokaisella tarkasteltavalla alueella. Rahoitus- ja liike-elämän palveluiden rooli on maakunnassa valtakunnallista keskiarvoa vähäisempi, joskin toimiala on silti varsin suuri.

Pitkällä aikavälillä (1995–2018) työpaikkojen määrä on kasvanut Satakunnassa hieman lähinnä Rauman seutukunnan ja osin Porin seudun ansiosta, mutta kasvu on jäänyt maan keskiarvoa vaisummaksi. Toimialoitain tarkasteltuna työpaikkojen määrä on kohonnut energiatuotannossa, rakentamisessa, kaupassa sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnassa, liike-elämän palveluissa sekä yhteiskunnallisella sektorilla.

Alkutuotannosta on kadonnut suhteellisesti eniten työpaikkoja. Teollisuuden laskua selittää osaltaan palveluiden ulkoistaminen, mikä kirjaa työpaikat tukitoimintojen osalta palvelualoille. Teollisuuden tuotanto on kuitenkin ollut kasvussa, mikä johtuu työn tuottavuuden noususta. Kasvava tuotanto on saatu siis aikaan pienemmillä työvoimapanoksilla.

Satakunnan työllisyysaste (15–64 v. työllisten osuus saman ikäisestä väestöstä) oli vuonna 2020 72,3 %, kun se koko maassa oli 71,6 % (Tilastokeskus). Pitkällä aikavälillä Satakunnan työllisyysaste on pysytellyt hieman maan keskiarvon alapuolella, mutta vuoden 2018 jälkeen suotuisa talouskehitys on nostanut sen lähelle valtakunnallista tasoa ja vuoden 2020 aikana ylikin. Koronakriisi tulee pudottamaan työllisyysastetta, mutta Satakunnan suhteellinen asema parani viime vuonna maan keskitasoon nähden.

Satakunnan työttömyysaste on vuodesta 2006 lähtien, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta, pysytellyt koko maan keskimääräistä tasoa matalampana Tilastokeskuksen määritelmän mukaan. Työttömien työnhakijoiden osuus seutukuntien työvoimasta oli vuoden 2021 tammikuussa Pohjois-Satakunnassa 11,4 %, Porin seutukunnassa 13,1 % ja Rauman seutukunnassa 10,0 % (TEM:n luokituksella). Koko Satakunnan keskiarvo oli vastaavasti 12,0 %. Vuoden 2020 tammikuuhun verrattuna työttömien määrä kasvoi Satakunnassa 16 %. Rauman seutukunnassa nousu kirjattiin 25 %, Porin seutukunnassa 14 % ja Pohjois-Satakunnassa 8 %.

Satakunnassa oli vuonna 2019 työvoiman ulkopuolella hieman valtakunnallista tasoa pienempi osa 25–29-vuotiaista (19,4 %), sillä koko maan keskiarvo oli 20,0 %. Osuus kuitenkin nousi edelleen hieman edellisvuodesta, kuten vuoden 2018 aikana. Ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa oli vastaavasta ikäluokasta Satakunnassa (v. 2019) myös vähän keskitasoa pienempi osuus, 14,0 %, koska maan keskiarvo oli 14,3 %.

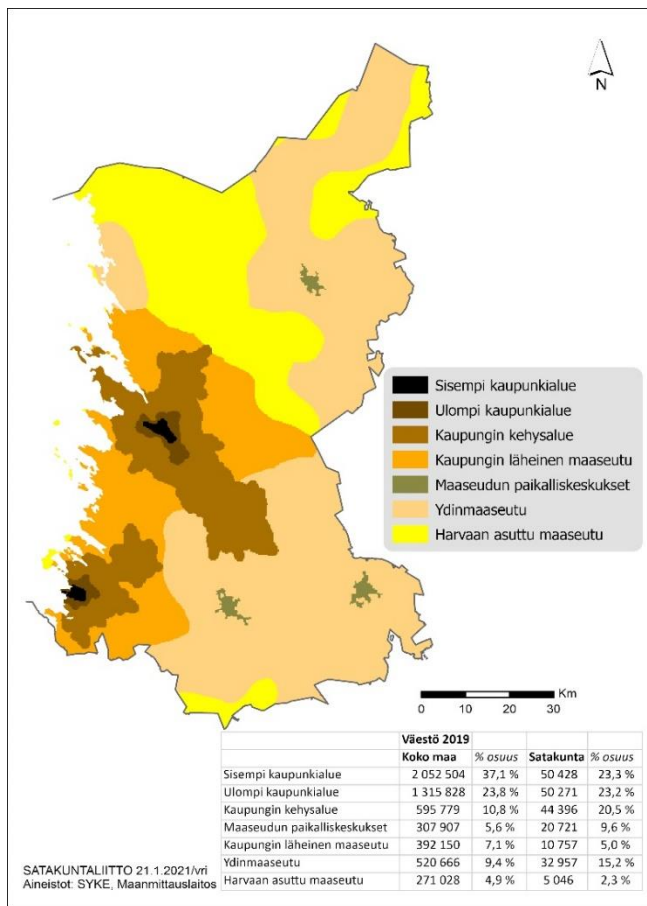
Työvoiman saatavuudessa on joillakin aloilla ja ammateissa ongelmia. Lisäksi maakunnan ikärakenteesta johtuen työvoimasta poistuu eläkkeelle lähivuosina suuri määrä työvoimaa. Eläkepoistumasta johtuen uutta työvoimaa tarvitaan myös niillä aloilla, joilla työllisten kokonaismäärä ei kasva. Tilastokeskuksen väestöennusteeseen pohjautuen poistuma on lähivuosina noin 3 000 henkilöä vuodessa. Vastaavasti työelämään tulevien määrä on vain reilut 2 000 henkilöä.

Monilla aloilla, joilla Satakunnassa on pulaa työntekijöistä, ei ole saatavilla työvoimaa muualtakaan Suomesta tai koko EU/ETA-alueelta. Satakunnan alueellista työolupalinjausta ulkomaalaisen työvoiman käytölle muutettiin viime vuonna siten, että aiempaa useamman ammatin kohdalla työntekijän oleskelulupaa voidaan puoltaa ilman erillistä saatavuusarviointia.

1.7. Yhdyskuntakehitys ja yhteydet

Suomen ympäristökeskus julkaisi vuonna 2013 ensimmäisen kaupunki-maaseutu-alueuokituksen, jonka päivitys julkaistiin 2020. Päivitetyssä aineistossa on samat seitsemän alueluokkaa kuin alkuperäisessä luokituksessa, ja luokituksen kriteerit on säilytetty mahdollisimman muuttumattomina.

Päivitetty alueuokitus on esitetty Satakunnan osalta kuvassa 4. Kuva sisältää myös taulukon väkiluvun jakaantumisesta eri alueuokkiin Satakunnan ja koko maan osalta. Suomalaisista 37 % asuu tiivistä ja yhtenäistä kaupunkialuetta kuvaavalla sisemmällä kaupunkialueella. Satakunnassa kaupunkikeskusten merkitys väestökeskittymänä ei ole yhtä suuri. Maakunnan väestöstä noin 23 % asuu sisemmällä

kaupunkialueella, ja kun huomioi myös ulomman kaupunkialueen niin satakuntalaisista asuu kaupunkialueilla 46,5 %. Koko maan asukkaista kaupunkialueilla asuu noin 61 %.

Tiiviisti asuttujen kaupunkikeskusten sijaan luokituksessa korostuu Satakunnan osalta kaupunkeihin kytkeytyvä maaseutumainen taajamarakenne sekä intensiivisen maankäytön ja monipuolisen elinkeinorakenteen maaseutu.

Meri-Porista Kokemäelle ulottuva nauhamainen taajama-alue sekä Rauman Eurajoelle ulottuva vaikutusalue nostavat kaupungin kehysalueella asuvien osuuden Satakunnassa yli 20 %:n. Satakunnan koillis- ja kaakkoisosissa on laajat ydinmaaseudun alueet, joilla sijaitsee kolme maaseudun paikalliskeskusta, Eura, Huittinen ja Kankaanpää. Yhteensä ydinmaaseudulla ja maaseudun paikalliskeskukuksissa asuu noin 25 % maakunnan väestöstä, kun koko maan osalta luku on 15 %.

Kuva 4. Kaupunki-maaseutu-luokitus Satakunnan alueella

Kuva 5. Satakunnan merkittävimmät liikenneyhteydet

Satakunnassa liikutaan koko maahan verrattuna selvästi keskimääräistä enemmän henkilöautoilla, jalan ja pyörällä taitetaan keskimäärin 30 % matkoista ja joukkoliikenteen käyttö on vähäistä. Satakunnan liikenteen ja liikkumisen kehitystä koskevan katsauksen mukaan Satakunnan liikenteen tunnusluvut, kuten kulkutapajakauma tai matkojen keskipituudet ovat melko lähellä koko maan keskiarvoa (Linea Konsultit Oy 2020).

Koronatilanne on muuttanut liikenteen kokonaismääriä merkittävästi vähentämällä henkilöautoliikennettä ja romahduttamalla joukkoliikenteen volyymit ainakin väliaikaisesti, mutta vaikutukset voivat kestää useita vuosia ja muutoksia voi olla myös pitkällä aikavälillä. Porin ja Rauman kaupunkialueet ja Kokemäenjokilaakson nauhataajama ovat potentiaalisia alueita joukkoliikenteelle.

Satakunnan elinkeinoelämä tarvitsee kustannustehokkaita, turvallisia ja toimivia logistisia ketjuja ja liikenneyhteyksiä (kuva 5).

Meriväylät ja mantereen jatkoyhteydet ovat satamien kannalta keskeisiä. Meriväylät ovat Satakunnalle merkittävä reitti maailmalle. Liikennemäärät valtateillä 11, 12 ja 23 ovat viime vuosina pysyneet tasaisina. Valtatiellä 2 liikennemäärät ovat kasvussa Porin kohdalla. Valtatien 8 liikennemäärän kehityksessä näkyvät talouden syklit. Suurimmat palvelutasopuutteet ovat valtateillä 2 ja 8.

Tavaraliikenne Raumalle suuntautuvalla rataosuudella on ollut tasaista. Porin rataosuudella tavaraliikenteen määrät ovat olleet selkeästi pienempiä, mutta vuoden 2018 Venäjän hiilikuljetusten myötä määrät kaksinkertaistuivat. Rauman satama on tavaraliikenteen tonneissa mitattuna koko Suomen 5. suurin vientisatama ja Porin satama 7. suurin satama. Satakunnan satamien osuus Suomen viennistä on 10,6 % ja tuonnista 7,7 %, kun väestöosuus on 4 %. Satakunnan aluerakenteellisten erityispiirteiden vuoksi viestintäverkon kehittäminen ja digitalisaation edistäminen on alueelle hyvin tärkeää.

1.8. Ympäristön tila

Satakunnassa on terveellinen ja viihtyisä elin- ja toimintaympäristö, yleisesti ottaen hyvä ilmanlaatu, riittävästi käyttökelpoista raakavettä sekä monipuolisia käyttömahdollisuuksia tarjoavat vesialueet. Hyvälaatuiset pohjavedet muodostavat Satakunnassa merkittävän alueellisen luonnonvaran. Pintavesien tila on edelleen haasteena Satakunnassa, koska pintavesien ekologinen tila on Satakunnassa keskimäärin huonompi muuhun maahan verrattuna. Satakunnassa pintavesien tilaa heikentää pääasiassa rehevöityminen, joka johtuu liiallisesta ravinnekuormituksesta. Suomen merkittävin tulvariskialue sijaitsee Porissa.

Ympäristön kannalta vaikeimmat ongelmat liittyvät ilmastonmuutokseen, luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen, vesistöjen rehevöitymiskehityksen jatkumiseen sekä rakennusperinnön hoitoon liittyviin haasteisiin. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät erityisesti sään ja vesiolojen vaihteluina sekä ääri-ilmiöiden lisääntymisenä, mikä voi kasvattaa myös tulvavahinkoja tulevaisuudessa. Ympäristön kemikalisoituminen sekä paikallinen maaperän ja pohjavesien pilaantuminen ovat esimerkkejä muista ympäristöongelmista.

Suomen ympäristökeskus (SYKE) on laskenut kaikille Suomen kunnille ja maakunnille kasvihuonekaasupäästöjen määrän ja kehityksen vuosille 2005–2018 käyttöperusteisella Alueellinen laskenta (ALas 1.1) -mallilla. Päästöt lasketaan jatkossa vuosittain. Keväällä 2021 saadaan tiedot vuodelta 2019 sekä ennakkotiedot vuodelta 2020. ALas-mallilla on laskettu tulokset päästökauppa- ja taakanjakosektoreille sekä lisäksi ns. Hinku-laskentana. Laskennat ja niiden perusteet löytyvät hiilineutraalisuomi.fi-sivuilta. ALas 1.1 -laskenta ei sisällä lentoliikennettä, ulkomaan laivaliikennettä, jäänmurtaajia, teollisuusprosesseja eikä LULUCF-sektoria (maankäytön, maankäytön muutosten ja metsänhoidon nielut ja päästöt)

Hinku-laskenta on kuntien tavoitteiden seurantaan tarkoitettu oletuslaskentamalli. Se ei sisällä päästökauppaan kuuluvien teollisuuslaitosten polttoaineiden käyttöä, teollisuuden sähkönkulutusta, teollisuuden jätteiden käsittelyn päästöjä eikä kuorma-, paketti- ja linja-autojen läpiajoliikennettä. Alueella tuotetusta tuulisähköstä lasketaan kunnalle päästökompensaatio vuosittaisen sähkön päästökertoimen mukaisesti.

Taakanjakosektori sisältää kotimaan liikenteen, rakennusten erillislämmityksen, työkoneet ja muun ei-päästökaupparektorin energiankäytön, jätteiden käsittelyn sekä maatalouden. Kotimaan liikenteestä

poikkeuksena lentoliikenne on päästökaupan piirissä ja muu liikenne kuuluu taakanjakosektorille. Taakanjakosektorin kasvihuonekaasupäästöistä suurin aiheuttaja on tieliikenne. Taakanjakosektorilla huomioitavia päästövähennyksiä on Satakunnassa tapahtunut öljylämmityksessä, teollisuudessa, tieliikenteessä sekä jätteiden käsittelyssä.

Kuva 6. Päästökaupan ja taakanjakosektorin kasvihuonekaasupäästöt Satakunnassa vuosina 2007–2018 (kt CO₂e) (SYKE).

Satakunnan kasvihuonepäästöjen kehitys on ollut pitkään laskeva ja kokonaispäästöjä on saatu Hinku-laskennan mukaan vähennettyä 30 % vuosien 2007–2018 aikavälillä. Vähennys päästöissä johtuu muun muassa hiilen ja öljyn osuuden vähentymisestä sekä biopolttoaineiden osuuden lisääntymisestä energiantuotannossa. Hinku-laskennan mukaan Satakunnan asukaskohtaiset kasvihuonekaasupäästöt olivat yhdeksänneksi pienimmät ja absoluuttiset kasvihuonekaasupäästöt kahdeksanneksi suurimmat Suomen 18 maakunnasta vuonna 2018. Asukaskohtaisiin päästöihin vaikuttavat esimerkiksi liikkuminen (pitkät välimatkat, suhteellisesti paljon henkilöautoja, joukkoliikenteen haasteet).

Taakanjakosektorin ja päästökaupan piiriin kuuluvien tahojen yhteenlasketut kokonaispäästöt ovat alentuneet Satakunnassa -39 % ja per asukas -36 % vuosina 2007–2018. Vastaavasti koko Suomen osalta kokonaispäästöt ovat vähentyneet -30 % ja per asukas -33 % edellä mainitulla aikavälillä 2007–2018. Edellä olevat luvut sisältävät Suomen kasvihuonekaasu-inventaarion päästöt lukuun ottamatta teollisuuden prosessipäästöjä, kotimaan lentoliikennettä, jäänmurtajia ja maankäyttösektoria. Hinku-laskennasta poiketen mukana ovat kaikki teollisuuden päästöt ja läpiajoliikenne. Ei sisällä päästökompensatioita. Kulutussähkön määrässä on saatu vuosien aikana suuri päästövähennys. Myös teollisuuden päästöt ovat laskeneet huomattavasti (Kuva 6).

Satakunnan maakunnan pinta-alasta (782 000 ha) metsätalousmaata on 561 000 hehtaaria ja metsämaata 522 000 hehtaaria. Puuston tilavuus metsä- ja kitumaalla on 77 milj. m³ ja keskitilavuus metsämaalla 146 m³/ha. Satakunnan alueella on 3,1 % koko maan metsien puustosta. Puuston vuotuinen kasvu Satakunnassa on 3,3 milj. m³ ja vuotuinen poistuma (2015–2019) oli 3,0 milj. m³. Satakunnan puuntuotannon metsämaan alasta 57 % on varttuneita kasvatusmetsiä ja uudistuskypsiä metsiä, joten metsien uudistamismahdollisuuksia on runsaasti. (Luonnonvarakeskus, VMI vv.2015-2019).

Metsäympäristöt kattavat noin 68 % Satakunnan maa-alueista (ml. manneralue ja yli 50 ha suuruiset saaret) ja ne muodostavat yhdessä suo- ja kosteikkoalueiden kanssa rungon Satakunnan ekologiselle verkostolle. Yhtenäisimpiä luonnonympäristöt ovat maakunnan pohjoisosissa. Vanhoja metsiä (iältään yli 100-vuotiaita) on Satakunnassa melko vähän jäljellä, ja ne ovat pirstoutuneet pienialaisiksi kuvioiksi maakunnan eri osiin. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSO tarjoaa keinoja edistää metsien monimuotoisuuden kannalta tärkeiden ja lajistoltaan monipuolisten metsäluontokohteiden suojelua.

Satakunnassa soiden ojitusaste on yli 75 % ja ojitus sekä turvetuotanto ovat vaikuttaneet suoluontotyyppien uhanalaistumiseen. Satakunnassa oli vuonna 2019 ympäristöluvan omaavia turvetuotantoalueita yhteensä noin 5300 hehtaaria (n. 70 ympäristölupaa). Lisäksi Satakunnassa sijaitsee alle 10 hehtaarin

turvetuotantoalueita noin 80 kappaletta (Varsinais-Suomen ELY-keskukselta saatu tieto 2020). Luonnontilaisilla soilla on suuri merkitys myös hiilivarastona ja tulvien tasaajina. Soiden ennallistaminen ja viherrakenteen ylläpito ovat tärkeitä toimia maakunnan luonnon monimuotoisuuden vaalimisessa.

Satakunnan kansallispuistot (Kauhaneva-Pohjankangas, Puurijärvi-Isosuo, Selkämeri ja pinta-alaltaan noin 30 hehtaarin kokoinen alue Lauhanvuoren kansallispuistoa) turvaavat omalta osaltaan Satakunnan luonnon monimuotoisuutta ja ne ovat samalla Satakunnan luontomatkailun kärkeäkohteita ja merkittäviä ihmisen hyvinvoinnin lähteitä. Kansallispuistojen suosio on Satakunnassakin kasvanut huomattavasti vuonna 2020 vuoteen 2019 verrattuna. Esimerkiksi Puurijärvi-Isosuon ja Kauhaneva-Pohjankankaan kansallispuistojen käyntimäärät vuonna 2020 kasvoivat lähes 50 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Lauhanvuori - Hämeenkanngas UNESCO Global Geoparkin alueen geologia on kansainvälisesti arvokasta ja UNESCO:n hallintoneuvosto hyväksyi alueen osaksi UNESCO Global Geoparks -verkostoa 7.7.2020. Suot erilaisissa muodoissaan ja niihin liittyvä kulttuurihistoria ovat tärkeä osa Geoparkin tarinaa. Kauhaneva-Pohjankankaan ja Lauhanvuoren kansallispuistot sijaitsevat Lauhanvuori-Hämeenkanngas UNESCO Global Geoparkin alueella.

Pintavesien ekologinen tila on Satakunnassa keskimääräistä huonompi muuhun maahan verrattuna. Suurin ongelma on vesien rehevöityminen, joka johtuu liiallisesta ravinnekuormituksesta. Vesien tilan parantamiseksi tähtäävien toimien vaikutukset näkyvät viiveellä. Myönteistä kehitystä hidastavat vesialtaiden pohjaan varastoituneet ravinteet, jotka esimerkiksi hapettomissa oloissa palaavat takaisin kiertoon. Jokien tilaa heikentävät edelleen myös vanhojen perkausten ja patojen aiheuttamat muutokset. Pistemäiset fosfori- ja typpipäästöt ovat vähentyneet vuosien kuluessa. Tähän on vaikuttanut mm. pienten puhdistamojen toiminnan loppuminen ja niiden vesien johtaminen isompiin yksiköihin. Lisää tietoa pintavesien ekologisesta ja kemiallisesta tilasta ympäristöselostuksessa (kappale 3.5.).

Selkämeren eteläosan uloimpien rannikkovesien tila on heikentynyt selvästi viime vuosien aikana Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toimialueella Uudestakaupungista Merikarvialle. Selkämeren uloimmista rannikkovesistä suurin osa on nyt tyydyttävässä tilassa, kun ne edellisessä luokituksessa oli kokonaisuudessaan luokiteltu hyvään tilaan. Luokan heikkeneminen johtuu a-klorofyllin ja ravinteiden pitoisuuden kasvusta. Vain Luvian-Rauman avomerialue on nyt hyvässä tilassa, ja sielläkin hyvä tila on vaarantunut. Selkämeren sisemmät rannikkovedet ovat pääosin tyydyttävässä tai hyvässä luokassa. Kokemäenjoen suistossa sijaitseva Pihlavanlahti ja sen läheinen merialue ovat välttävässä tilassa. Varsinais-Suomen ELY-keskus on päivittänyt pohjavesien tilan luokittelua kolmannen vesienhoitokauden 2022–2027 toimenpiteiden suunnittelua varten. Lisää tietoa pohjavesien tilasta ja riskialueista ympäristöselostuksessa (kappale 3.5.).

Kulttuuriympäristöt ovat keskeisiä omaleimaisuutta, identiteettiä ja viihtyvyyttä luovia tekijöitä, jotka kertovat kulttuurin eri vaiheista sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta. Satakunnan maakunta on yksi Suomen keskiaikaisten linnaläänien mukaan määritellyistä historiallisista maakunnista, jossa oli jo keskiajalla kaksi kaupunkia (Ulvila ja Rauma). Satakunnan alueen asutus on saanut alkunsa varhaisella kivikaudella ja monet Kokemäenjokilaakson pelloista ovat olleet viljelyksessä rautakaudelta alkaen. Satakunnassa on ajallisesti monikerroksinen kulttuuriympäristö esihistoriallisen ajan muinaisjäännöksistä modernin arkkitehtuurin merkkiteoksiin kuten Alvar Aallon suunnittelemat Villa Mairea ja Kauttuan Terassitalo tai Arkkitehtitoimisto Nurmela-Raimoranta-Tasan suunnittelema kauppakeskus BePOP Porissa. Suomen seitsemästä Unescon maailmanperintökohteesta kaksi, Sammallahdenmäen pronssikautinen röykkiöalue sekä Vanha-Rauma, sijaitsee Satakunnassa. Kulttuuriympäristöjen ja rakennusperinnön ylläpitoon ja hoitoon liittyy ilmastomuutoksen, väestökehityksen ja kiristyneen kuntatalouden vuoksi mittavia haasteita.

1.9. Hyvinvointi

Satakunnan väestön hyvinvointia voidaan kuvata mm. hyvinvoinnin jakautumisen, terveydentilan sekä koetun hyvinvoinnin ja osallisuuden avainindikaattoreilla (THL). THL:n sairastavuusindeksi (ikävakioitu) on maan keskiarvoa parempi. Vuonna 2016 Satakunnan indeksi sai arvon 99,3, kun maan keskiarvo oli 100. Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus 20–64-vuotiaista on Satakunnassa maan keskitasoa suurempi v. 2018, 31,7 %. Koko maan luku on vastaavasti 27,5 %. Satakunnassa elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus 20–64-vuotiaista on valtakunnallista tasoa matalampi 57,9 %, kun koko maassa se oli 63,5 %. Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus Satakunnassa on maan keskiarvoa korkeampi. Satakuntalaisista 20–64-vuotiaista 22,9 % ei harrastanut liikuntaa vapaa-ajallaan, kun koko maassa osuus oli 20,7 % (2018).

Alueellinen hyvinvointikertomus kokoaa alueen kuntien vahvuudet ja huolenaiheet. Satakuntalaisten hyvinvointikertomuksessa 2019 hyvinvointihaasteina nousevat esiin mm. korkea ylipainoisten osuus väestössä, liikkumattomuus ja terveyden kannalta riittävästi liikkuvien vähäinen osuus, tupakointi, päihteiden ja alkoholin käyttö, koettu terveydentila ja mielenterveyden häiriöt.

Satakunnan väestön käytettävissä olevien rahatulojen jakauma eli taloudellisen hyvinvoinnin jakautuminen on hieman maan keskiarvoa tasaisempi, sillä sitä kuvaava ginikerroin on Satakunnassa matalampi (v. 2019) Satakunta 25,3, koko maa 27,9; vaihteluväli 0–100). Vuoteen 2018 verrattuna tuloerot kasvoivat vähän Satakunnassa, mutta laskivat hieman koko maassa keskimäärin. Seutukunnittain tarkasteltuna Rauman seutukunnassa ginikerroin on 25,4, Porin seutukunnassa 25,1 ja Pohjois-Satakunnassa 24,8. Siten seutukuntien väliset erot ovat varsin vähäiset.

Kansallisen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimukseen (FinSote 2017–2018) vastanneiden mukaan, 80,8 % satakuntalaisista oli tyytyväisiä asuinalueensa olosuhteisiin (koko maa 82,4%). Satakunnan asumisväljyys on selvästi maan keskiarvoa korkeampi ja Manner-Suomen korkein (46 m² ja koko maa 41m²). Satakunnassa asuinalueensa turvallisuuteen tyytyväisten 20–64-vuotiaiden osuus on lähellä maan keskiarvoa (v. 2015).

1.10. Kansainvälinen toiminta

Kansainvälinen toiminta lisää osaamista ja avaa uusia yhteyksiä maakunnan elinkeinoelämälle sekä tutkimus- ja kehittämistyölle.

Satakunnan avoimuusindeksi (vienti Tullin mukaan/BKT) on maan korkeimpia): 54 %, koko maa 27 % (v. 2018). Satakunnan viennin arvo maakunnista oli viidenneksi korkein v. 2019 (Tulli). Maakunnan osuus Suomen viennistä on 6,0 % (väestöosuus 3,9 %), v. 2018 sija oli neljä ja osuus 6,9 %. Vuoden 2020 tammi-kesäkuussa osuus nousi jo 7,2 %:iin, ja Satakunta oli tällöin maamme neljänneksi suurin vientimaakunta eli alueella luotiin vientiliikevaihtoa neljänneksi eniten koko Suomen 19 maakunnasta. Satakunta oli Keski-Pohjanmaan ohella ainoa maakunta, jossa vienti kasvoi. Teollisuuden vienti henkeä kohden oli 5. korkein Tilastokeskuksen mukaan. Satakunnan satamien osuus Suomen viennistä tonneissa on 11,2 % ja tuonnista 6,6 % (yht. 9,0 %), kun väestöosuus on 3,9 % (v. 2019). Esim. viennissä osuus on lähes kolminkertainen väestöosuuteen nähden.

2. SATAKUNNAN MAAKUNTASUUNNITELMA 2050

Satakunnan maakuntahallitus päätti 3.6.2019 käynnistää uuden maakuntasuunnitelman valmistelutyön. Uuden maakuntasuunnitelman tavoitevuodeksi asetettiin 2050. Maakuntasuunnitelman laadintaa tuettiin tammi-toukokuussa 2020 skenaariotyöllä, jonka tarkoituksena on ollut hahmottaa maakunnalle useita mahdollisia tulevaisuuksia sekä tapahtumien kulku nykyhetkestä kohti näitä tulevaisuuskuvia.

Skenaariotyöskentely toteutettiin laajassa yhteistyössä maakunnan eri toimijoiden kesken Satakuntaliiton johdolla. Maakuntasuunnitelmatyössä laadittujen skenaarioiden pohjalta voidaan tehdä varautumissuunnitelmia eri tilanteiden varalle sekä löytää maakuntasuunnitelmaan sellaisia välttämättömiä toimenpiteitä, joita Satakunnassa tulisi tehdä toteutuipa mikä tahansa tulevaisuus. Yhteinen suunnitteluprosessi ja sen kautta luotu yhteinen näkemys on vähintään yhtä tärkeä kuin itse varsinainen tuotos.

Satakunnan toivotut tulevaisuuskuvat 2050 pohjautuvat maakuntasuunnitelmatyössä laadittuihin skenaarioihin. Tulevaisuuskuvan mukaisesti Satakunta on vuonna 2050 elinvoimainen, energinen ja uudistuva maakunta, hyvinvoiva ja vetovoimainen maakunta sekä vastuullinen ja osaava maakunta.

2.1. Satakunnan maakuntasuunnitelman skenaarioprosessi – viisi skenaariota 2050

Maakuntasuunnitelman laadintaa tuettiin skenaariotyöllä, jonka tarkoituksena on ollut hahmottaa maakunnalle useita mahdollisia tulevaisuuksia sekä tapahtumien kulku nykyhetkestä kohti näitä tulevaisuuskuvia. Skenaariotyön fasilitoinnista ja raportoinnista vastasivat Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI ja FuturesGarden.

Skenaariotyöskentelyssä on keskeistä myös parantaa osallistujien kykyä ymmärtää ajankohtaisia ilmiöitä ja niiden vaihtoehtoisia kehityskulkuja. Laadittujen skenaarioiden pohjalta voidaan tehdä varautumissuunnitelmia eri tilanteiden varalle sekä löytää maakuntasuunnitelmaan sellaisia välttämättömiä toimenpiteitä, joita Satakunnassa tulisi tehdä toteutuipa mikä tahansa tulevaisuus. Yhteinen suunnitteluprosessi ja sen kautta luotu yhteinen näkemys on vähintään yhtä tärkeä kuin itse varsinainen tuotos. Tämän vuoksi skenaariotyöskentely toteutettiin laajassa yhteistyössä maakunnan eri toimijoiden kesken Satakuntaliiton johdolla.

Myös tämän työn toteutukseen vaikutti vahvasti keväällä 2020 alkanut COVID-19-pandemia. Se haastoi paitsi työskentelytapoja myös pohtimaan uudelleen jo laadittuja skenaarioluonnoksia. Samalla se alleviivasi sitä, että tulevaisuustyössä on syytä pohtia myös niitä ilmiöitä, jotka tuntuvat tällä hetkellä epätodennäköisiltä ja kaukaisilta. Samoin on pohdittava myös niitä vaihtoehtoja, jotka tuntuvat ikäviltä ja joiden ei haluaisi toteutuvan. Erilaisia, myös epämieluisia, tulevaisuuksia pohtimalla voidaan kartoittaa monipuolisesti niitä toimenpiteitä, joilla voidaan varautua ja vahvistaa Satakunnan menestymistä.

Skenaariotyöskentelyyn osallistui yhteensä noin 120 henkilöä. Osallistujat edustivat monipuolisesti maakunnan eri toimijoita, kuten satakuntalaisia kuntia, koulutusorganisaatioita ja järjestöjä. Koronasta johtuen viimeiset työpajat ja ydinryhmän tapaamiset toteutettiin virtuaalisesti. Osallistujat kutsuttiin mukaan myös yhteiselle verkkotyöskentelyn alustalle Howspaceen, jossa oli mahdollisuus kommentoida,

täydentää, äänestää ja keskustella luonnoksista tapaamisten välillä. Yksilö- ja ryhmähaastatteluina haastateltiin 47 satakuntalaista tai Satakunnasta kotoisin olevaa henkilöä. Haastateltavat olivat yrittäjiä, Satakunta-taustaisia yhteiskunnallisia vaikuttajia, järjestöjen edustajia, julkishallinnon edustajia, asukkaita, opiskelijoita ja nuorisovaltuutettuja. Maantieteellisesti haastatellut olivat eri puolilta Satakuntaa, osa asuu nykyisin pääkaupunkiseudulla. Yhteenveto haastatteluiden havainnosta on koottu erilliseksi dokumentiksi.

Skenaarioiden laatiminen perustui tulevaisuustaulukko-menetelmään. Menetelmällä tunnistettiin Satakunnan tulevaisuuden kannalta keskeiset muuttujat ja niiden mahdolliset toteutumavaihtoehdot tulevaisuudessa. Muuttujien tunnistamisessa käytettiin apuna PESTE-analyysiiä, jolla hahmotettiin tarkasteltavat poliittiset, taloudelliset, sosiaaliset, teknologiset ja ekologiset tekijät. Muuttujia tunnistettiin tausta-aineistojen pohjalta ja ne käytiin läpi yhteisessä työpajassa. Muuttujat jakautuivat karkeasti seuraaviin teemoihin:

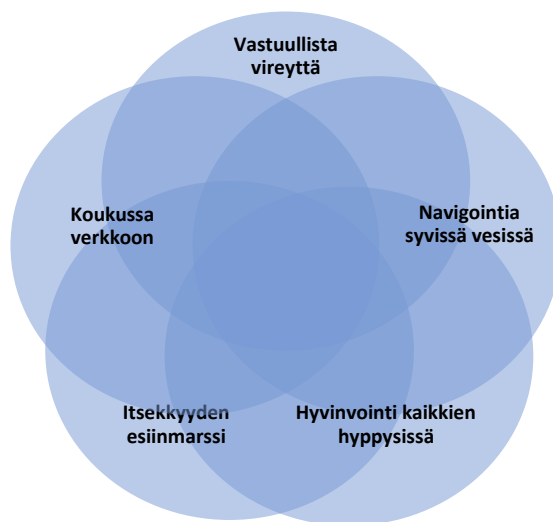
- yhteistyö, yhteisöllisyys, vastuullisuus ja sopeutuminen
- talous, teollisuus, alkutuotanto ja yrittäjyys
- väestö, muuttoliike ja monipaikkaisuus
- koulutus
- turvallisuus, kulttuuri ja sosiaalinen pääoma
- digitalisaatio, logistiikkaratkaisut, väyläverkon kunto ja saavutettavuus
- ympäristön tila, luonnon monimuotoisuus, puhdas vesi ja yhdyskuntarakenne

Viisi vaihtoehtoista tulevaisuutta Satakunnassa 2050

Tulevaisuustaulukon sekä skenaarioprosessin perusteella hahmotettiin Satakunnalle viisi erilaista skenaariovaihtoehtoa (kuva 7).

Minkään skenaarion ei oleteta toteutuvan sellaisenaan, vaan tulevaisuus voi olla jonkinasteinen yhdistelmä eri skenaarioita. Skenaariot auttavat meitä kuitenkin hahmottamaan eri tulevaisuuden vaihtoehtoja ja parhaimmillaan helpottamaan tulevaisuuteen varautumista.

Kuva 7: Skenaariotyössä hahmotuneet viisi vaihtoehtoista tulevaisuutta Satakunnassa 2050

Vastuullista vireyttä

Satakunnassa on vahvoja kuntarajat ylittäviä elinvoimaisia asumisen, yrittämisen ja oppimisen yhteisöjä. Eri intressiryhmien väliset konfliktit on onnistuttu torjumaan lisäämällä yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen areenoita aina paikallisyhteisöistä kansalliselle tasolle. Vastuullisuus on aidosti läpileikkaava teema kaikessa toiminnassa. Yritykset on sitoutettu puhtaaseen teknologiaan ja vastuullisen työllisyyden ohjelmiin. Vahvat panostukset koulutukseen, kehitykseen ja tutkimukseen ovat tuottaneet tulosta. Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen on pysähtynyt, ja Satakunta on hiilineutraali maakunta. Kiertotalouden hyödyt ovat täysimittaisesti käytössä, ja maatalouden rehevöittävät päästöt ovat historiaa. Tässä tilanteessa keskeiset toimijat ovat lisänneet aktiivisuuttaan asemanseutuja kohtaan.

Navigointia syvissä vesissä

Satakunnan maakunta on väestöltään pienentynyt merkittävästi vuoteen 2050 mennessä. Väestön supistumisesta ja aluetalouden (ml. kuntatalous, elinkeinot) ongelmista on muodostunut itseään ruokkiva kierre. Alueella toimivista yrityksistä vain osa on pysynyt mukana kiristyvillä maailmanmarkkinoilla. Maa-seutu vaikuttaa autioituneen lopullisesti, ja väestö on tiivistynyt muutamiin isoihin keskuksiin. Isot rakenteelliset muutokset ovat pakottaneet etsimään uusia toimintatapoja ja ratkaisuja, mutta sopeutuminen on ollut vaikeaa. Kilpailu vähenevistä resursseista on johtanut poteroitumiseen, ja omista eduista pidetään tiukasti kiinni. Ääriajattelu on vakiinnuttanut paikkansa niin puoluepolitiikassa kuin keskenään kilpailevissa kansanliikkeissäkin. "Se, joka huutaa kovimmin, on oikeassa" ohjaa yhteiskunnallista toimintaa.

Hyvinvointi kaikkien hyppysissä

Hyvinvointi ja sitä edistävät toimintamallit ovat nousseet ihmisten arkipäivän valintoja määrittäviksi tekijöiksi. Hyvinvoinnin merkitys on koko yhteiskuntaa läpileikkaavaa teema, joka näkyy niin vastuullisuuteen ja kestäväan toimintaan pyrkivässä yritysmaailmassa, teknologian kehityksessä ja ihmisten vapaa-ajan valinnoissa. Kulttuuria ja itseilmaisua arvostetaan hyvinvoinnin lähteenä. Omasta fyysisestä ja henkisestä hyvinvoinnista pidetään huolta, ja siihen myös kannustetaan yhteiskunnan taholta. Myös yhteisöllisyyden merkitys yhteiskunnallisen hyvinvoinnin tukijalkana on tunnistettu.

Itsekkyyden esiinmarssi

Kaiken toiminnan lähtökohtana on oman edun tavoittelu ja nopea hyötyminen. Ihmisten ja organisaatioiden keskinäinen yhteistyö on vähentynyt. Julkiset palvelut, avoimuus ja vastuullisuus ovat vähentyneet. Eriarvoisuus ja turvattomuus ovat lisääntyneet. Yksilöllisesti räätälöidyt tuotteet ja palvelut menestyvät. Ympäristön tila on heikentynyt. Teknologia on muokannut ja korvannut ihmiskontakteja, liikkumista, vapaa-aikaa ja muita elämän osa-alueita.

Koukussa verkkoon

Teknologinen kehitys on mahdollistanut arkipäiväisen elämän siirtymisen virtuaalitodellisuuteen. Virtuaalisuus on arkisen kanssakäymisen sekä kuluttamisen perusta. Erilaiset teknologiset ratkaisut ovat mahdollistaneet uudenlaiset hoitomuodot ja ratkaisumallit ihmisten terveyteen ja ympäristönsuojeluun liittyvien kysymysten hoitamisessa. Hyvinvoiva luonnonympäristö on todellinen vetovoimatekijä. Automatisaatio, robotisaatio ja tekoälyllistyminen ovat muuttaneet myös työelämää paitsi hävittämällä vanhoja ammatteja myös synnyttämällä uusia.

Jokaisen skenaarion kohdalla kuvattiin myös arkielämää kahden perheen kautta ja tunnistettiin muutosilmiöitä, jotka vievät tätä skenaariota eteenpäin. Lopuksi pohdittiin, mihin kunkin skenaarion toteutuessa pitäisi varautua: millä toimenpiteillä edistetään skenaariossa olevien hyvien asioiden toteutumista ja millä voidaan estää negatiivista kehityskulkua. Samalla tunnistettiin skenaarioista riippumattomia toimenpiteitä, joita Satakunnassa olisi joka tapauksessa syytä tehdä.

Skenaariosta riippumattomat toimenpiteet

Skenaariosta riippumattomat toimenpiteet ovat toimia, joihin Satakunnassa tulee varautua ja asiat, joita joka tapauksessa olisi syytä edistää riippumatta siitä, millaiset kehityskulut alkavat toteutua. Näitä välttämättömiä toimenpiteitä on tunnistettu kuvattujen skenaarioiden pohjalta. Kaikissa teemoissa huomioidaan

läpileikkaavina näkökulmina vastuullisuus, digitaalisuus ja ilmastonmuutoksen hillintä sekä siihen sopeutuminen.

Skenaariotyössä tunnistetut, Satakunnalle tärkeät, joka tapauksessa edistettävät teemat ovat elinkeinoelämä ja yrittäjyys, koulutus, osaaminen ja jatkuva oppiminen, ympäristö ja resurssiviisaus, sujuva arki ja elämä: asuminen, palvelut, hyvinvointi, saavutettavuus: liikenne, digi, sosiaalinen sekä kulttuuri voimavarana: satakuntalaisuus, tapahtumat, taide. Teemojen sisältöä on kuvattu tiiviisti kuvassa 8.

Skenaarioista riippumattomat toimenpiteet sekä läpileikkaavat näkökulmat on huomioitu myös Satakunnan maakuntaohjelman 2022-2025 laadinnassa.

Elinkeinoelämä ja yrittäjyys

- Kehittyvä elinkeinoelämä ja vireä yrittäjyys takaavat elinvoimaisen Satakunnan.
- Teollisuustyöpaikkojen ohella pk- ja mikroyrittäjyys ovat keskeisiä työllistymisen ja elinvoiman kanavia.
- Työn tekemisen erilaiset muodot luovat mahdollisuuksia myös etätyön kautta.

Koulutus, osaaminen, jatkuva oppiminen

- Vahva koulutus ja monimuotoiset mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen varmistavat osaavan työvoiman saatavuuden.
- Koulutusmahdollisuudet houkuttavat nuoria jäämään maakuntaan ja ylläpitää maakunnan inhimillistä pääomaa ja uusiutumiskyvykkyyttä.

Ympäristö ja resurssiviisaus

- Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen on tärkeää tulevaisuuden toimintakyvyn näkökulmasta.
- Maakunnan ympäristön ominaispiirteistä ja vahvuuksista huolehtiminen tukee maakunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämistä sekä ekologista kestävyyttä.
- Monimuotoiset ja hyvinvoivat luonto- ja kulttuuriympäristöt ovat maakunnan vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä lisääviä tekijöitä.

Saavutettavuus: liikenne, digi, sosiaalinen

- Satakunnan saavutettavuus on tärkeää paitsi maakunnalle, niin vientiteollisuuden takia myös koko maalle.
- Saavutettavuus tuo työvoimaa, kilpailukykyä sekä luonnon ja palvelut lähelle.

Sujuva arki ja elämä: asuminen, palvelut, hyvinvointi

- Asumisen helppous, hyvinvointi, toimivat palvelut ja etätömahdollisuudet houkuttelevat asumaan ja jäämään Satakuntaan.
- Yhteisöllisyys lisää hyvinvointia.

Kulttuuri voimavarana: satakuntalaisuus, tapahtumat, taide

- Satakuntalaisen identiteetin vahvistaminen auttaa erottautumaan naapurimaakunnista.
- Globaalissa kilpailussa omien juurien ja historian tunteminen on tärkeää.

Kuva 8. Skenaarioista riippumattomat toimenpiteet

2.2. Satakunnan tulevaisuuskuvat 2050

Satakunnan toivotut tulevaisuuskuvat 2050 pohjautuvat maakuntasuunnitelmatyössä laadittuihin skenaarioihin. Tulevaisuuskuvan mukaisesti **Satakunta on vuonna 2050 elinvoimainen, energinen ja uudistuva maakunta, hyvinvoiva ja vetovoimainen maakunta sekä vastuullinen ja osaava maakunta.**

Seuraavissa kappaleissa esitellään laaditut tulevaisuuskuvat.

Elinvoimainen, energinen ja uudistuva maakunta 2050

Toivotussa tulevaisuuskuvassa Satakunnan teollisuus on uudistunut ja kehittänyt vastuullisesti uusia innovatiivisia tuotantoprosesseja huomioiden ilmastonmuutoksen haasteet ja hiilineutraalisuuden tavoitteet. Automaation, robotiikan ja digitalisaation edistysaskelien ansiosta älykäs tuotanto on maakunnan aluetalouden ja elinvoiman vahva perusta. Kiertotalous, energia-, meri- sekä teknologiametalliklusterit ovat maakuntamme kärkialoja, joiden korkeatasoinen tutkimus ja kehitys yhdistyvät laadukkaaseen prosessiosaamiseen ja vientiin.

Maakunnan vastuullisuuden brändi tunnetaan laajasti, ja yhdistetään myös maakunnan ruoka-, vesi- ja turvallisuusosaamiseen. Satakunnan merkitys elintarvikkeiden tuottajana ja jalostajana sekä kansallisen huoltovarmuuden turvaajana on vahva. Maakunnan energiaosaaminen tuottaa sähköä koko *yhteiskunnan* tarpeisiin sekä ydin- että uusiutuvien energialähteiden kautta. Meriklusteri kehittyy ja kasvaa Satakunnassa. Monipuolinen elinkeinoelämä on muutosjoustava eli sillä on kyky varautua aluetalouden muutoksiin sekä myös palautua ja uudistua.

Maakunnan uudistuvat ja innovatiiviset osaamiskeskittymät ja alueen tutkimus- ja koulutusorganisaatiot toteuttavat kansallisesti ja kansainvälisesti vaikuttavaa innovaatiotoimintaa yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Osaavan työvoiman saatavuudesta huolehditaan ennakoiden työelämän murros- ja muutospaineet.

Satakunta on kilpailukykyinen ja elinvoimainen sijoittumisalue yrityksille ja yrittäjähenki on vahvaa. Kehittyvä elinkeinoelämä ja vireä yrittäjyys takaavat elinvoimaisen Satakunnan. Myös nuoret ja ikäihmiset ovat aktiivisia satakuntalaisia ja muualta maakuntaan muuttaneet sulautuvat joukkoon mutkattomasti. Teollisuustyöpaikkojen ohella pieni ja keskisuuri sekä mikroyrittäjyys ovat keskeisiä työllistymisen ja elinvoiman kanavia. Älykkäät ja vähähiiliset liikenne- ja logistiikkaratkaisut mahdollistavat tavaroiden, tiedon ja henkilöiden sujuvat yhteydet. Kansainvälisyys ja kumppanuus on arkipäivää ja hyvin verkostoituneet yrityksemme menestyvät kansainvälisessä kilpailussa ja kasvumarkkinoilla.

Hyvinvoiva ja vetovoimainen maakunta 2050

Toivotussa tulevaisuuskuvassa asukkaiden hyvinvointia edistää palvelujen tuottaminen yhteistyöllä, jossa ovat mukana kansalaiset ja järjestöt sekä yksityinen ja julkinen sektori. Digitaalisuus ja virtuaalisuus ovat vahva osa ihmisten arkipäiväistä elämää sen kaikilla osa-alueilla kuten koulutuksessa, palvelujen ja kulutushyödykkeiden hankinnassa, sosiaalisessa kanssakäymisessä sekä arjen turvallisuudessa. Hyvinvointitekнологia ja terveystekнологia sekä niihin siihen liittyvät palvelut ovat korostuneet Satakunnan tärkeinä osaamisaloina.

Satakunnassa on vahvoja elinvoimaisia yhteisöjä ja houkuttelevia asuinympäristöjä löytyy eri puolelta Satakuntaa, kaupungeista, pienemmistä keskuksista, kylistä ja haja-asutusalueilta. Monikeskuksinen, verkostomainen yhdyskuntarakenne toimii hyvien liikenneyhteyksien varassa. Maakunnassa on kattavasti koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja nuoret sekä opiskelijat jäävätkin entistä useammin töihin maakuntaan opintojen jälkeen. Maakunta tunnetaan vetovoimaisesta meriympäristöstä, monimuotoisesta luonnosta ja rikkaasta kulttuuriympäristöstä.

Satakuntalaiset ovat sitoutuneita kotiseutuunsa. Kulttuuri, elämyksellisyys ja hyvinvointi ovat nousseet merkittävään rooliin ihmisten arkipäivässä. Työperäinen maahanmuutto on tuonut yhteisöihin

monikulttuurisuutta ja erilaiset yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen areenat paikallisyhteisöistä kansalliselle tasolle vahvistavat osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia eri ikäisille satakuntalaisille. Yhteisöllisyys luo turvallisuuden tunnetta vahvistamalla osallistumisen mahdollisuuksia ja ehkäisemällä syrjäytymistä. Yhdistysten ja järjestöjen toimintaedellytykset ovat parantuneet, mikä näkyy muun muassa monipuolisena kulttuuritarjontana ja harrastusmahdollisuuksina eri puolilla maakuntaa.

Monimuotoiset ja hyvinvoivat luonto- ja kulttuuriympäristöt ovat maakunnan vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä lisääviä tekijöitä. Ilmastonmuutokseen varautuminen ja sopeutuminen sekä globaalien pandemioiden riskit ovat vaikuttaneet mm. kansainväliseen matkailuun. Lähimatkailun suosio on kasvanut ja Satakunnassa on tarjolla vastuullisesti tuotettuja vetovoimaisia matkailupalveluja ja maakunnassa järjestetään myös tasokkaita, kansainvälisellä tasolla, tunnettuja tapahtumia, joiden merkitys alueen taloudelle on tärkeä. Merellisyys ja hyvinvoiva luonnonympäristö ovat todellisia vetovoimatekijöitä. Monimuotoiset, laajat ja laadukkaat viherverkostot ovat ihmisten virkistyskäytössä ja toimivat myös ekologisina käytävinä sekä edistävät hiilensidontaa ja vesiensuojelua.

Vastuullinen ja osaava maakunta 2050

Toivotussa tulevaisuuskuvassa vastuullinen Satakunta huolehtii luonnonarvoista, asukkaiden, opiskelijoiden ja työntekijöiden hyvinvoinnista ja osallisuudesta, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin toimintatavoista sekä huomioi hyvän elämän tulevaisuuden mahdollisuudet. Vastuullinen tuotanto ja yhteisö ovat Satakunnan kilpailuetuja niin elinkeinoelämän kuin asukkaiden näkökulmasta. Vastuullisuus ja kumppanuus ovat lähtökohtia kaikessa toiminnassa, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Satakunta koetaan turvallisena toiminta- ja asuinympäristönä. Maakunnan ympäristön ominaispiirteistä ja vahvuuksista huolehtiminen tukee maakunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämistä sekä ekologista kestävyyttä.

Maakunnan älykkäiden osaamiskeskittymien ja -ekosysteemien sekä uusien innovaatioiden kehittämistä edistää maakunnan elinkeinoelämän sekä tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden kiinteä kumppanuus myös kansainvälisesti. Satakunnan koulutusjärjestelmä vastaa maakunnan elinkeinoelämän tarpeita ja tarjoaa monimuotoiset mahdollisuudet osaamisen jatkuvaan kehittämiseen sekä elinikäiseen oppimiseen varmistuen osaavan työvoiman saatavuuden. Joustava koulutus ja valmennus varmistavat myös maahanmuuttajien sopeutumisen ja hyvinvoinnin. Koulutusmahdollisuudet ylläpitävät maakunnan inhimillistä pääomaa ja uusiutumiskyvykkyyttä.

3. SATAKUNNAN MAAKUNTAOHJELMA 2022-2025

Maakuntaohjelma on osa maakunnan suunnittelujärjestelmää. Maakuntaohjelmassa keskitytään neljän vuoden aikana toteutettaviin strategisiin kehittämiskokonaisuuksiin, joihin voidaan yleisellä tasolla kytkeä rahoitus- ja muut resurssit. Maakuntaohjelman kehikkona on pitkän aikavälin strateginen suunnittelu, maakuntasuunnitelman tulevaisuuskuvat.

Tulevaisuuskuva tavoitellaan Satakunta-strategian maakuntaohjelma-tason strategisilla kehittämislinjauksilla vuosina 2022–2025. Maakuntaohjelman tavoitteena on antaa kattava kuva maakunnan strategisesta aluekehittämisestä ja kehittämistavoitteista. Ohjelma luo puitteet kehittämiselle ja kumppanuuksien syntymiselle eri tasoilla. Se nostaa esiin maakunnan kannalta keskeiset painopisteet ja kehittämisen kohteet. Tavoitteena on Satakunnan kilpailukyvyyn ja elinvoimaisuuden edistäminen.

Maakuntaohjelmassa kuvataan maakunnan kuntien tahtotila ja aluekehittämisen lähtökohdat, keskeiset toteuttamisen välineet, tärkeimmät kansalliset ja kansainväliset kumppanuudet sekä näistä johdetut kehittämisen vahvuudet ja rajoitteet.

Maakuntaohjelmaa käytetään viestintävälineenä valtion suuntaan, maakunnassa rahoitusta ja muita sektoristrategioita ja ohjelmia ohjaavana asiakirjana sekä muun muassa hankesuunnittelun tukena. Kehittämistoimia toteutetaan monirahastoisesti ja rahoitusmahdollisuuksia on nostettu esiin kehittämis-teemojen yhteydessä. Kehittämistoimenpiteiden vaikutuksia on myös arvioitu maakuntaohjelman ympäristöselostuksessa (kappale 3.5.).

Maakuntaohjelman laadintaprosessin kuvaus

Maakuntaohjelmat laaditaan työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) ohjeistuksen mukaisesti kunnanvaltuuston toimikausittain neljäksi vuodeksi. Maakuntaohjelman laadinnan aikana käynnissä olevan aluekehittämisen lainsäädäntöä koskevan lakivalmistelun myötä myös maakuntaohjelmaa koskeva säädösperusta tulee päivittymään. TEM voi siten täydentää maakuntaohjelmien laadintaa koskevaa ohjeistusta, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi esimerkiksi uudistuvan säädösperustan vuoksi.

Osallistavassa prosessissa valmisteltava maakuntaohjelma sisältää alueen mahdollisuuksiin ja tarpeisiin, kulttuuriin ja muihin erityispiirteisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet ja kuvauksen keskeisistä toimenpiteistä niiden saavuttamiseksi. Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä kuntien, valtion viranomaisten ja alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden vastaavien tahojen kanssa. Maakuntaohjelma laaditaan siten, että varmistetaan sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja tarvittavin osin aluehallintovirastojen strategisten ohjausasiakirjojen painopisteisiin ja sisältöön.

Maakuntaohjelma sisältää ohjelman määrällistä ja laadullista seuranta varten tarvittavat vaikuttavuustavoitteet ja niitä koskevat mittarit. Maakuntaohjelman seurannassa käytettävät vaikuttavuustavoitteet ja seurantatiedot valitaan siten, että ne kuvaavat monipuolisesti alueen kehitystä ja aluekehittämisen tavoitteiden edistymistä. Vuoden 2020 koronapandemialla on merkittäviä vaikutuksia aluetalouteen. Korjaavat toimenpiteet käynnistyvät välittömästi akuutin kriisivaiheen jälkeen, mutta pidemmän aikavälin tavoitteet ja jälleenrakennustoimet positiivisen talous-, työllisyys- ja

investointikehityksen aikaansaamiseksi ja muutosjoustavuuden vahvistamiseksi tulee huomioida maakuntaohjelmassa.

Maakuntaohjelmien valmistelun yhteydessä maakuntien liittoja on pyydetty päivittämään alueellisia innovaatiotoiminnan valintoja ja kehittämistä koskevat älykkään erikoistumisen strategiansa EU:n ohjelmakautta 2021–2027 varten. Päivitetty strategia tulee liittää osaksi maakuntaohjelman kokonaisuutta.

Maakuntaohjelman 2018–2021 arviointi

Laissa alueiden kehittämisestä ja rakennerahasto-toiminnan hallinnoinnista (7/2014, § 46) säädetään ohjelmien seurannasta ja arvioinnista. Maakuntaohjelmien tavoitteiden saavuttamista, vaikutuksia ja toimeenpanoa tulee arvioida ulkopuolisen arvioitsijan toimesta vähintään kerran ohjelmakauden aikana ja uuden ohjelman valmistelussa tulee myös hyödyntää voimassa olevan ohjelman ulkopuolista tai vertaisarviointia.

Satakunnan, Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntaohjelmien 2018–2021 arviointi toteutettiin kyseisten maakuntien keskinäisenä vertaisarviointina. Satakunnan maakuntaohjelman pääarvioijana toimi Pohjanmaan liitto. Arvioinnin mukaan Satakunnan maakuntaohjelman 2018–2021 valmisteluprosessi oli laaja, avoin ja osallistava, minkä seurauksena maakunnan toimijat ovat varsin hyvin sitoutuneita sen toteuttamiseen. Maakuntaohjelma perustuu laajaan tietopohjaan ja relevantteihin tietoaineistoihin. Satakunnan seutujen erilaiset profiilit tuodaan hyvin esiin. Satakunnan maakuntaohjelmassa tehdyt valinnat ovat onnistuneita ja toimeenpanossa on edetty monelta osin haluttuun suuntaan. Valinnat ohjaavat sekä hanketoimintaa että organisaatioiden omaa toimintaa. Asiakirjana maakuntaohjelma on laaja, mutta kuitenkin selkeä, loogisesti etenevä ja hallittava kokonaisuus.

Maakuntaohjelman 2018–2021 arviointiraportissa kehittämiskohteeksi on nostettu uusien osallistamistapojen kokeilu esim. sähköisten välineiden hyödyntäminen. Lisäksi painotettiin tulevaisuuden kehityskulkujen ja muutoshaasteiden laajempaa analysointia maakuntaohjelman valmistelun yhteydessä. Maakuntaohjelman valintojen terävöittäminen sekä kehittämislinjausten määrällisen ja laadullisen seurannan ja arvioinnin tehostaminen tuotiin arviointiraportissa esille kehittämiskohteena, jolla voitaisiin edelleen vahvistaa maakuntaohjelman vaikuttavuutta. Arvioinnista saadut havainnot ja kehittämiskohteet otettiin huomioon Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 valmistelussa.

3.1. Maakuntaohjelman laadinnan lähtökohdat

Kuntien tahtotila

Satakuntaliitto toteutti osana maakuntaohjelman valmistelua seutukuntatapaamiset marraskuussa 2020. Maakunnan kuntien tahtotila aluekehittämisen strategisista linjauksista on merkittävä lähtökohta maakuntaohjelman laadinnalle ja kuntien luottamus- ja virkamiesjohto kutsuttiin seutukunnittain keskustelemaan maakunnan strategisista kehittämiskohteista myös edunvalvonnan ja alueiden käytön näkökulmista.

Satakunnan kunnat painottavat alueen elinvoiman ja hyvinvoinnin lähtökohtana saavutettavuutta, koulutusta, osaavan työvoiman saatavuutta, elinkeinoelämän toimintaedellytysten kehittämistä, kasvun mahdollisuuksia, hyvinvoinnin edellytysten sekä yrittäjyyden tukemista. Koulutuksen saatavuus, vetovoimaiset koulutuspolut, jatkuvan oppimisen tukeminen, koulutuksen ja työvoiman kysynnän vastaavuus sekä korkeakoulutuksen turvaaminen ja kehittäminen nousivat esille keskusteluissa seutukuntien kanssa. Myös yritysälhtöisen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan kehittäminen nähtiin tärkeäksi.

Alueen kehittämisen yhteistä tahtotilaa ja yhteistyötä sekä yhteistä edunvalvontaa korostettiin. Lisäksi alueen imago työn ja viestinnän merkitys sekä yhteistyö matkailun ja kulttuurin kehittämisessä nousivat myös esiin käydyissä keskusteluissa. Toimivan ja turvallisen arjen ja palvelujen turvaaminen asukkaille sekä ympäristöstä huolehtiminen tuotiin myös esille tärkeänä tekijänä hyvinvoinnin ja vetovoimaisuuden ylläpitämisessä ja varmistamisessa. Kuntien painotukset (kuva 9).

Satakunnan kunnat painottavat alueen elinvoiman ja hyvinvoinnin lähtökohtana mm.

Seutukuntatapaamiset 11/2020

Kuva 9. Satakunnan kuntien painotukset Satakunta-strategiaan.

Maakunnallinen edunvalvonta

Maakunnan edunvalvonnan tavoitteena on Satakunnan menestykseen, kilpailukykyyn ja vetovoimaan keskeisesti vaikuttavien toimien ja hankkeiden edistäminen, resurssien varmistaminen ja tätä kautta maakunnan elinvoiman ja asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen.

Maakunnallisella edunvalvonnalla tarkoitetaan vaikuttamista erityisesti kansalliseen (valtion) ja EU:n päätöksentekoon, mutta myös muiden yhteisöjen ratkaisuihin. Edunvalvontaa tehdään suoraan vaikuttajaviestintänä ja asiantuntijatyönä eri toimialoilla. EU:n ohjelmakauden 2021–2027 valmisteluun esim. koottiin Länsi-Suomen maakuntien ja ELY-keskusten yhteistyöryhmä Etelä- ja Länsi-Suomen (ELSA) suuraluevalmistelun alatyöryhmäksi edistämään alueen sisältöjen esilletuomista kansallisen rakennerahasto-ohjelman valmistelussa. Tärkeää on yhteistyö ja yhteisen tahdon muodostaminen maakunnan sisällä ja laajemmin maakuntien välillä. Edunvalvontaa tehdään laaja-alaisesti sekä pitkän tähtäimen suunnitelmien ja toimien että tapauskohtaisesti ennakoiden ja reagoiten. Edunvalvonnan kärkihankkeiden kytkeytyminen aluekehittämisen strategiaan kehittämisteemoihin tuodaan esille kappaleessa 3.3.

Maakuntien yhteistyö

Länsi-Suomen maakuntien liitot; Satakunta, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Suomi ja Pirkanmaa tekevät yhteistyötä edunvalvonnassa ja rakennerrahastohallinnossa. Edunvalvonnallista yhteistyötä tehdään myös muiden maakuntien kanssa. Satakunta ja Varsinais-Suomi muodostavat Satakunta-strategian laadinnan aikana alueiden kehittämislain tarkoittaman yhteistoiminta-alueen.

Satakunta on mukana Pohjoisen kasvuvyöhykkeen yhteistyöverkostossa, joka muodostaa Etelä-Suomen 13 kaupungin ja kuuden maakunnan yhteistyöverkoston. Mukana ovat Espoon, Helsingin, Kotkan, Kouvolan, Lahden, Lohjan, Porin, Porvoon, Rauman, Salon, Turun, Uudenkaupungin ja Vantaan kaupungit sekä Etelä-Karjalan, Kymenlaakson, Päijät-Hämeen, Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntien liitot. Pohjoinen kasvuvyöhyke -yhteistyön koordinaatiosta vastaavat yhdessä hankkeen isäntäorganisaatiot Turun kaupunki ja Uudenmaan liitto. Kasvuvyöhyke kokoaa alueellaan valtion, kaupunkien, elinkeinoelämän sekä tutkimus- ja kehitysorganisaatioiden keskeiset edustajat rakentamaan uutta liiketoimintaa, työpaikkoja ja elinvoimaa Suomeen. Pohjoisen kasvuvyöhykkeen kehittäminen pohjautuu hallitusohjelman ja sen kärkihankkeiden edistämiseen. Pohjoisen kasvuvyöhykkeen tavoitteena on luoda kestäviä, perinteisiä ja digitaalisia liikenne- ja kuljetuspalveluita, tuottaa ketterä innovaatioiden kehitysalusta ja hyödyntää kansainvälisen yhteistyön mahdollisuudet innovaatioiden kaupallistamisessa. Tavoitteena on myös lisätä yhtenäisen työmarkkina- ja talousalueen yhteistoiminnallisuutta ja saavuttaa siten skaalautuvia etuja koko alueelle sekä vahvistaa Suomen houkuttelevuutta elinkeinoelämän toimintaympäristönä.

Merialuesuunnittelulla edistetään merialueen eri käyttömuotojen kestävä kehitystä ja kasvua, luonnonvarojen kestävä käyttöä sekä meriympäristön hyvän tilan saavuttamista. Satakuntaliitto vastaa yhdessä Varsinais-Suomen liiton kanssa Saaristomeren ja Selkämeren eteläosan merialuesuunnittelusta. EU:n Merialuesuunnitteludirektiivillä edistetään meripolitiikan ja sinisen kasvun strategian mukaisesti merialueiden kestävä talouskasvua sekä merten luonnonvarojen kestävä käyttöä ja ekosysteemien suojelua tilanteessa, jossa merialueen käyttö ja ihmispaineet lisääntyvät. Direktiivi edellyttää EU:n rannikkovaltiota laatimaan merialuesuunnitelmat vuoden 2021 maaliskuun loppuun mennessä. Merialuesuunnitelmien avulla on määrä sovittaa yhteen merialueille kohdistuvia eri intressejä ja ehkäistä ennakolta niiden välisiä ristiriitoja. Eri toimintojen yhteensovittamisella pyritään myös saavuttamaan synergiaetuja merellisten käyttömuotojen välillä.

Suomessa merialuesuunnittelusta säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa. Suomen rannikon maakuntaliitot vastaavat merialuesuunnitelmien laatimisesta, ja ympäristöministeriön tehtävänä on merialuesuunnittelun yleinen kehittäminen ja ohjaus sekä yhteistyö muiden valtioiden kanssa merialuesuunnitelmien yhteensovittamiseksi niiden kanssa. Merialuesuunnitelman päivitys tapahtuu vähintään 10 vuoden välein.

Suomen kahdeksan rannikkomaakuntaa laativat yhdessä kolme merialuesuunnitelmaa, jotka yhdessä muodostavat Suomen merialuesuunnitelman. Satakuntaliitto ja Varsinais-Suomen liitto laativat merialuesuunnitelman Saaristomeren ja Selkämeren eteläosan alueelle. Suunnitelmat laadittiin laajassa yhteistyössä sidosryhmien kanssa ja ne hyväksyttiin rannikon maakuntaliittojen valtuustoissa marras-joulukuussa 2020. Ympäristöministeriö raportoi merialuesuunnitelmat EU:n komissiolle vuoden 2021 maaliskuun loppuun mennessä. Rannikon maakuntaliittojen yhteistyö on organisoitu Merialuesuunnittelun koordinaatiohankkeen kautta. Vuosille 2017–2021 ajoittuvaa hanketta rahoittaa Euroopan meri- ja

kalatalousrahasto. Merialuesuunnitteluyhteistyötä ohjaa koordinaatioryhmä, johon kuuluvat rannikon maakuntien liittojen ja ympäristöministeriön edustajat. Yhteistyötä koordinoi Varsinais-Suomen liitto.

Satakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelma edistää osaltaan maakuntakaavan ja maakuntasuunnitelman toteutumista. Suunnitelman tärkeänä lähtökohtana on maakunnan saavutettavuuden parantaminen siten, että Satakunnan kilpailukyky ja aluekehityksen edellytykset paranevat. Liikennejärjestelmällä tarkoitetaan kaikki liikennemuodot kattavasta henkilö- ja tavaraliikenteestä, niitä palvelevista liikenneverkoista, viestintäyhteyksistä ja tiedosta sekä liikenteen palveluista annetussa laissa tarkoitetuista palveluista, liikennevälineistä ja liikennettä ohjaavista järjestelmistä muodostuvaa kokonaisuutta. Liikennejärjestelmäsuunnittelussa on useampia eri tasoja, jotka ovat kaikki sidoksissa toisiinsa. Tavoitteena on, että liikennejärjestelmäsuunnittelu on jatkuvaa ja vuorovaikutteista vaikutusten arviointiin sekä viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyöhön perustuvaa suunnittelua. Liikennejärjestelmäsuunnittelun tavoitteena on edistää toimivaa, turvallista ja kestävää liikennejärjestelmää.

Kansalliset linjaukset

Valtakunnalliset alueiden kehittämistavoitteet

Maakuntaohjelmassa huomioidaan hallituksen keväällä 2020 antama päätös aluekehittämisen painopisteistä (aluekehittämispäätös) ja sen toteuttaminen maakunnan lähtökohdista. Aluekehittämispäätös on alueiden kehittämislain (7/2014 6 §) mukainen valtioneuvoston päätös, joka määrittää hallituskaudella toteutettavat aluekehittämisen painopisteet ja tavoitteet. Aluekehittämispäätöksessä 2020–2023 Kestävät ja elinvoimaiset alueet on viisi painopistettä: 1) Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, 2) Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet, 3) Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen, 4) Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana ja 5) Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy. Kaikkia päätöksen painopisteitä läpileikkaavat teemat ovat kestävä kehitys ja digitalisaatio. Lisäksi aluekehittämispäätöksessä on kuvattu uusi kumppanuuteen perustuva aluekehittämisen toimintamalli, joka osaltaan vahvistaa aluekehittämisen vaikuttavuutta.

Maakuntien liitot ovat aluekehittämisviranomaisia ja vastaavat aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta alueellaan. Liittojen tulee huomioida aluekehittämispäätös omassa työssään ja edistää päätöksen toteutumista yhdessä kuntien, ELY-keskusten, AVI:en ja muun valtion aluehallinnon sekä muiden kehittäjäorganisaatioiden kanssa. Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 laadinnassa on huomioitu hallituksen keväällä 2020 antama aluekehittämispäätös ja sen toteuttaminen maakunnassa.

Aluekehittämislainsäädäntö

Aluekehittämisen lainsäädännön uudistaminen on valmisteilla maakuntaohjelman laadintaprosessin ajankohtana. Lainsäädännön uudistamisen lähtökohtina ovat hallitusohjelman linjaukset, EU-asetusehdotukset ohjelmakaudelle 2021–2027 sekä kansallisen aluekehittämisjärjestelmän päivittäminen. Uuden lainsäädännön voimaantulon aikataulu noudattaa EU:n ohjelmakauden 2021–2027 aikataulua ja sitä sovelletaan alueiden kehittämiseen voimaantulostaan alkaen ja EU:n rakennerahastojen (EAKR, ESR+, Interreg) ohjelmakauden 2021–2027 hankkeisiin.

Aluekehittämisen lainsäädännön uudistuksen myötä esitetään otettavaksi käyttöön toimintamalleja, jotka lisäävät valtion ja maakuntien liittojen sekä muiden aluekehittämistoimijoiden välistä vuorovaikutusta. Näistä merkittävin on aluekehittämisen keskustelut, jotka toimivat foorumina myös maakuntaohjelmien toimeenpanoon liittyville kysymyksille. Maakuntaohjelma strategisena aluekehittämisohjelmalla toimii maakuntien valmistautumisen pohjana.

Maakuntaohjelman **toimeenpanosuunnitelman** laatimisesta lakisääteisenä asiakirjana ollaan uudistuvan lainsäädännön myötä luopumassa. Se korvautuu toisaalta em. aluekehittämiskeskusteluilla ja toisaalta EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman rahoituksen kohdentamista koskevalla rahoitusuunnitelmalla, josta säädetään tarkemmin jatkossa VN:n asetuksella.

Aluehallinnon ja monialaisen maakunnan parlamentaarinen selvitystyö

Maakuntaohjelman laadinnan aikana tammikuussa 2021 valmistui aluehallinnon ja monialaisen maakunnan parlamentaarinen selvitystyö. Selvitystyön tavoitteena oli selvittää maakunnan rooli ja asema osana julkisen hallinnon kokonaisuutta sekä itsehallinnollisille alueille kunnilta, kuntayhtymiltä ja valtiolta siirrettävissä olevat tehtävät. Taustalla oli yhteiskunnan kannalta keskeisten toimintojen saatavuuden ja taloudellisen kantokyvyn varmistaminen. Toteutuessaan sote-uudistus muuttaisi merkittävästi kuntien tehtäväkenttää ja selvityksessä esitetäänkin harkittavaksi monialaisten maakuntien tehtävien laajentamisen jatkotarkastelua. Myös työllisyyden kuntakokeilu on käynnistynyt laadintaprosessin aikana, ja hallituskauden loppuun mennessä on tarkoitus ratkaista työllisyyden palvelurakenteen omistajuus sekä työnjako valtion ja kuntien välillä.

Hallitusohjelma

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman Osallistava ja osaava Suomi strategisten tavoitteiden kautta rakennetaan sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää yhteiskuntaa. Hallitusohjelman mukaan kestävä talouskasvu rakentuu työllisyysasteen nousulle, työn tuottavuuden vahvistumiselle ja vahvalle julkiselle taloudelle. Hallitusohjelman strategiset kokonaisuudet ja niiden edistäminen huomioidaan maakuntaohjelman kehittämislinjausten laadinnassa ja kytkennät tuodaan esille kehittämisteemoittain kappaleessa 5. Hallitusohjelman sisällöt ovat hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi, Suomi kokoaan suurempi maailmalla, turvallinen oikeusvaltio Suomi, elinvoimainen Suomi, luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi, oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi, osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi.

Kansallinen TKI-tiekartta

Kansallisen TKI-tiekartan tavoitteena ja päämääränä on kestävä ja kehittyvän yhteiskunnan ratkaisuja tuottava Suomi. Tiekartassa on tunnistettu kolme toisiinsa liittyvää strategista kehittämiskohdetta: *osaaminen, uusi kumppanuusmalli ja innovatiivinen julkinen sektori*. Ne toteuttavat Marinin hallitusohjelman tavoitteita tehdä Suomesta maailman toimivin kokeilu- ja innovaatioympäristö, joka tuottaa kestäviä ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin.

Toimialojen vähähiilitiekartat

Hallitusohjelman tavoitteena on hiilineutraali Suomi vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Hallitusohjelman mukaisesti on laadittu 13 toimialakohtaista tiekarttaa vähähiilisyyteen (energiateollisuus, kemiateollisuus, metsäteollisuus, teknologiateollisuus, elintarviketeollisuus, kaupan ala, liikenne- ja

logistiikka, maatalous, matkailu- ja ravintola-ala, rakennusteollisuus, kiinteistöomistajat ja rakennuttajat, sahateollisuus, tekstiiliala ja bioenergia-ala). Tiekartoista tulee esille mahdollisuudet merkittäviin kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiin eri toimialoilla. Tiekartoissa kuvataan tarkemmin hiilineutraaliin Suomeen siirtymiseksi tarvittavia toimenpiteitä, kustannuksia ja edellytyksiä. Tavoite hiilineutraalista Suomesta 2035 on teollisuuden ja muiden toimialojen osalta saavutettavissa olemassa olevilla tai näköpiirissä olevilla teknologioilla edellyttäen, että investointiympäristö on suotuista. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää päästövähennyksiä jokaisella toimialalla. Keskeistä on mahdollistava ja ennustettava toimintaympäristö, TKI-panostukset, osaajien saatavuus ja sujuva sääntely. Lisäksi toteutuminen edellyttää toimialojen vahvaa sitoutumista jatkotyöhön.

Kestävän kasvun agenda 2030

Suomi on sitoutunut YK:n vuoden 2015 kestävän kehityksen toimintaohjelmaan ja 17 tavoitteeseen. Ne ohjaavat kestävän kehityksen edistämistä vuosina 2016–2030 (Agenda 2030). Kestävän kehityksen ulottuvuuksia ovat sosiaalinen, taloudellinen, ekologinen ja kulttuurinen kestävyys. Kun tavoitteena on turvata hyvän elämän edellytyksiä seuraaville sukupolville, on tämän päivän valintoja ja niiden vaikutuksia arvioitava pidemmällä aikajänteellä. Kestävän kehityksen tavoitteet ovat aluekehittämisen pohjana. Kestävyyden eri ulottuvuudet on tärkeä ottaa huomioon, oli kyse sitten elinkeinojen kehittämisestä tai eriarvoistumisen ehkäisystä. Alueelliset ja paikalliset ratkaisut konkretisoivat tavoitteita ja toimia ja tekevät kestäviä valintoja näkyväksi ihmisten arjessa.

Kaupunkipolitiikka

Marinin hallitusohjelman mukaan yliopisto- ja yliopistokeskuskaupunkien kanssa on luotu erilliset sopimukset julkisen ja yksityisen TKI-rahoituksen strategisesta kohdentamisesta globaalisti kilpailukykyisten ekosysteemien vahvistamiseksi. Sopimukset toteuttavat osaltaan valmisteilla olevien muiden kansallisten välineiden eli TKI-tiekartan, viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelman sekä yrittäjyysstrategian tavoitteita.

Sopimuksilla kehitetään innovaatiotoiminnan ekosysteemejä eli tiiviitä yhteistoimintaverkostoja, vahvistetaan osaamiskärkiä sekä lisätään TKI-toiminnan vaikuttavuutta. Samalla kootaan tutkimusta ja sitä hyödyntäviä verkostoja isommiksi osaamiskeskittymiksi, joissa eri toimijat täydentävät toisiaan. Sopimuskaupungeille yhteistä on, että niiden kehitys perustuu yliopistovetoiseen korkeaan osaamiseen ja sen hyödyntämiseen. Ekosysteemisopimukset solmitaan pääkaupunkiseudun sekä muiden yliopistokaupunkien ja yliopistokeskuskaupunkien kanssa. Mukana ovat Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku, Oulu, Rovaniemi, Vaasa, Joensuu, Kuopio, Jyväskylä, Lappeenranta, Lahti, Pori, Seinäjoki, Mikkeli, Kajaani ja Kokkola. Porin kaupungin ekosysteemisopimuksen valmistelun osaamiskärjet ovat teknologiametallit ja kiertotalous, automaatio ja robotiikka sekä SOTE-teknologia. Innovaatioekosysteemien kehittämiseen keskittyvät sopimusten toteutus tapahtuu EU-ohjelmakauden 2021–2027 kestävän kaupunkikehityksen resurssein.

Seutukaupungit ovat alueensa osaamiskeskittymiä. Osaaminen ja koulutus ovatkin erityisen tärkeitä seutukaupungeille. Valtion ja seutukaupunkien välisen yhteistyön ja kumppanuuden osalta on laadittu kumppanuutta ja sopimuksellisuutta vahvistava toimeenpano-ohjelma. Ohjelma sisältää muun muassa ehdotukset vähintään kaksi kertaa vuodessa kokoontuvan Seutukaupunkifoorumin perustamisesta sekä teemaverkostohausta, jonka avulla voidaan muun muassa edistää seutukaupunkien työvoiman saatavuutta. Ohjelma rakentuu omaehtoiselle kehittämiselle, sopimukselliselle kumppanuudelle sekä

verkostokehittämiselle. Seutukaupunkiverkostossa Satakunnasta ovat edustettuina Rauma, Huittinen, Kankaanpää ja Kokemäki.

Maaseutu- ja saaristopolitiikka

Kansallisen tason maaseutupoliittisia tavoitteita linjaavat ohjelmat ovat valtioneuvoston maaseutupoliittiset selonteot, periaatepäätökset, toimenpideohjelmat ja erityisohjelmat, maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma sekä EU-osarahoitteinen maaseudun kehittämisohjelma. Maaseutupoliittiset ohjelmat konkretisoivat ja tarkentavat valtakunnallista aluekehittämispäätöstä. Maaseutupoliitiikalla edistetään maaseudun elinvoimaa ja maaseudulla asuvien ja toimivien ihmisten hyvinvointia sekä toimintaedellytyksiä. Maaseutupoliitiikkaan sisältyvät kaikki ne sektoripoliitiikat, jotka vaikuttavat maaseutuun ja sen väestöryhmiin, elinkeinoihin ja toimijoihin. Maaseudun vahvuuksien hyödyntäminen edellyttää, että meillä on elinvoimaisia maaseutuyhteisöjä, joissa on toimiva infrastruktuuri ja palvelut.

Saaristopolitiikalla on tärkeä tehtävä saaristo- ja vesistöalueiden vahvuuksien, paikallisen potentiaalin esille nostamisessa. Saaristo- ja vesistöalueiden valtakunnallisessa kehittämisohjelmassa ”Ihmisten saaristo” vuosille 2020-2023 kehittämistä ohjaa visio hyvän elämän saaristosta. Saaristolaki velvoittaa valtiota ja kuntia toimimaan saariston elinkeinojen, liikenneyhteyksien ja muun infrastruktuurin, palvelujen sekä ympäristön turvaamisen puolesta. Saaristoasetuksessa on nimetty vuosiksi 2016-2019 kahdeksan saaristokuntaa ja 41 saaristo-osakuntaa, jotka kattavat maan suurimmat saaristoalueet. Saaristolain mukainen saaristokäsite sisältää paitsi ilman kiinteää tieyhteyttä olevat saaret, myös kiinteän tieyhteyden saaria ja muita saaristomaisia vesistöjen rikkomia alueita. Satakunnasta Pori nimettiin vuonna 2015 saaristo-osakunnaksi, jonka saaristo-osa on Reposaari. Maan hallitus päätti 2016 palauttaa saaristo-osakunnille saaristolisät. Vuonna 2016 voimaan tulleen saaristoalueasetuksen voimassa oloa on jatkettu toistaiseksi. Saaristoasiain neuvottelukunta on vuonna 2020 perustanut työryhmän, jonka tavoitteena on määritellä saaristoalueita ja saaristokuntia paremmin kuvaavat kriteerit, jotka vähentävät tulkinnanvaraisuutta saariston käsitteestä ja saaristokunnan määritelmästä. Tavoitteena on, että selvitystyön jälkeen annettava uusi saaristoasetus astuisi voimaan vuoden 2022 alusta.

Kestävän kasvun Suomi

Suomen kestävän kasvun ohjelmalla tuetaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää kasvua. Ohjelman tavoitteena on vauhdittaa kilpailukykyä, investointeja, osaamistason nostoa sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita. Ohjelman tavoitteena on myös vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, kasvattaa tuottavuutta, nostaa työllisyysastetta, nopeuttaa hoitoon pääsyä, edistää alueellista, sosiaalista ja sukupuolten tasa-arvoa.

Ohjelman rahoitus tulee EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä. EU:n elpymisväline on laaja kokonaisuus, jonka keskeinen osa on elpymis- ja palautumistukiväline (Recovery and Resilience Facility RRF). Elpymisvälineen tarkoituksena on vauhdittaa jäsenmaiden talouksien uudelleen käynnistämistä ja Euroopan elpymistä koronaviruksen seurauksista.

Taulukko 1: Suomen kestävän kasvun ohjelman neljä pilaria

Vihreä siirtymä	Digitalisaatio	Työllisyys ja osaaminen	Sosiaali- ja terveyspalvelut
Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa. Ohjelmalla vauhditetaan ratkaisuja, joiden avulla voidaan vähentää merkittävästi päästöjä niin Suomessa kuin muualla maailmassa.	Digitalisaatio-ohjelma vahvistaa digitalisaatiota ja datataloutta julkisissa ja yksityisissä palveluissa, niin että tuottavuus ja kustannustehokkuus paranevat. Ohjelma tuo turvalliset hyvän arjen palvelut ihmisten saataville koko maassa.	Työllisyys ja osaaminen -ohjelmalla nostetaan työllisyysastetta ja osaamistasoa, jotta kestävä kasvu vauhdittuisi. Tarkoituksena on uudistaa muun muassa työhaun palvelut asiakaslähtöisiksi ja hyödyntää niissä digitalisaatiota. Lisäksi sujuvoitetaan työperäistä maahanmuuttoa ja kotoutumista sekä edistetään työhyvinvointia ja osatyökykyisten työllistymistä. Pitkän aikavälin kasvua edistetään nostamalla niin nuorten kuin aikuistenkin osaamistasoa. Jatkuvaan oppimiseen tulee lisää mahdollisuuksia niin, että opiskelu ei ole sidottu tiettyyn paikkaan.	Sosiaali- ja terveyspalvelut -ohjelma vauhdittaa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja palveluiden uudistumista. Tavoitteena on tuoda palvelut kaikkien saataville sekä uudistaa niitä kustannusvaikuttavasti ja ihmislähtöisesti. Tieto- ja viestintäteknologisin uudistuksin tuetaan palveluiden rakenneuudistusta.

Satakunnan Kasvun mahdollisuus – selviytymissuunnitelma

Satakunnan Kasvun mahdollisuus –selviytymissuunnitelma (2020) määrittää Satakunnan tavoitteet ja toimenpiteet kestävän kasvun luomiseksi koronapandemian aikana ja sen jälkeen. Suunnitelma sisältää vahvimmat maakunnalliset painotukset ja linjaukset elpymistä ja kasvua tukevien toimenpiteiden kohdentamisesta. Painotukset on koottu kolmeen kokonaisuuteen, joihin panostaminen nopeuttaa koronakriisistä toipumista, parantaa kilpailukykyä ja luo Satakunnan kautta kasvua koko Suomen taloudelle.

1. Satakunnan teollisuuden uudistaminen ja kehittäminen sekä elinkeinoelämäperustaisen tki-toiminnan edistäminen huomioiden vihreä kasvu ja digitaalisuus
2. Koulutuksen ja osaamisen kehittäminen sekä soveltaminen elinkeinoelämän tarpeisiin. Resursointi Satakunnan koulutukseen ja osaamisprofiilin vahvistamiseen kaikilla koulutusasteilla. Yliopistojen ekosysteemitutkimus vahvistamaan johtamis- ja toimintamalleja.
3. Satakunnan logistiikan kehittäminen huomioiden digitaalinen tieto ja fyysinen logistiikka sekä huoltovarmuus.

Suunnitelmassa on pyritty löytämään toimenpiteitä, joiden avulla voidaan parantaa alueen elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja luoda uutta kasvua. Toimien tavoitteena on myös vastata Covid-19 kriisin aiheuttamiin akuutteihin ongelmiin. Kaikkia toimintoja poikkileikkaavasti koskevat digitalisaation ja vihreän kasvun toimintaedellytyksiä parantavat kehittämistoimet.

EU-tason linjaukset

Älykäs erikoistuminen

EU:n koheesiopolitiikan osalta kansalliset ja alueelliset viranomaiset ovat laatineet älykästä erikoistumista (Smart Specialisation, RIS3) koskevat tutkimus- ja innovaatiostrategiat, jotta EU:n rakennerahastojen käyttöä voidaan tehostaa ja jotta EU:n, kansallisen ja alueellisen tason toimien sekä julkisten ja yksityisten

investointien välille saadaan lisää synergiaa. Älykäs erikoistuminen tarkoittaa kunkin maan ja alueen erityisten ominaisuuksien ja varojen tunnistamista, kunkin alueen kilpailuetujen korostamista sekä alueellisten sidosryhmien ja varojen tuomista huippuosaamiseen perustuvan tulevaisuudennäkymän tueksi. Se tarkoittaa myös alueellisten innovaatiojärjestelmien vahvistamista, tiedonkulun maksimointia ja innovoinnin etujen levittämistä alueen koko talouteen. Älykkäässä erikoistumisessa keskitytään siihen, mikä antaa alueelle parhaan kilpailupotentiaalin.

Älykkään erikoistumisen Euroopan laajuinen ulottuvuus antaa maakunnalle mahdollisuuksia oppia ja laajentaa osaamistaan samankaltaisia, täydentäviä vahvuuksia omaavien alueiden kanssa yhteistyötä tekemällä. Verkostoituminen osaamisen ja yhteisen hyödyn kautta eri puolille Eurooppaa eri kumppanien kanssa vahvistaa maakunnan kilpailukykyä ja osaamista huomattavasti enemmän kuin Suomessa vallalla oleva ajattelu maantieteellisestä laajuudesta. Kriittinen massa älykkäässä erikoistumisessa syntyy alueiden verkostoissa.

Satakunnan älykkään erikoistumisen strategia 2021-2027 kytkeytyy maakuntaohjelman 2022–2025 laadintaprosessiin, jossa on huomioitu älykkään erikoistumisen lähestymistapa ja aluekehittämisen teemat muodostavat maakunnan älykkään erikoistumisen fokusoinnit. Älykkääseen erikoistumiseen sisältyy myös tulosindikaattoreiden kehittäminen sekä niiden käyttäminen toimien ja ohjelmien ohjaamiseen ja muokkaamiseen. Niillä edistetään jatkuvaa arviointia ja oppimista sekä kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakamista alueiden välillä. Satakunnan älykkään erikoistumisen strategian painopisteet vuosille 2021-2027 esitellään luvussa 3.2.

EU-tason välineet

Maakuntaohjelman 2022–2025 laadintaprosessissa huomioidaan uuden EU-ohjelmakauden 2021-2027 käynnistyminen, tavoitteena on osaltaan tukea kansallisen ja EU-politiikan yhteensovittamista. Maakuntatasolla EU-rahastojen ohjelmien strategisen tason yhteensovitus tapahtuu maakunnan yhteistyöryhmässä (MYR) ja sen sihteeristössä, jolla on vastuu alueen kehittämistoimien koordinoinnista. Myös MYR:n asettama maaseutujaosto on tärkeä yhteen sovittava toimielin maakunnassa.

EUn ohjelmakauden valmistelun 2021-2027 osalta Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on johtanut kansallisen ohjelmatyön valmistelua. Ohjelmatyötä valmistellaan ministeriöissä ja alueilla. Kansallista ohjelmavalmistelua koordinoi ja yhteensovittaa kumppanuusperiaatteen mukaisesti perustettu Koheesio 2021+ työryhmä ja Alueiden uudistumisen neuvottelukunta (AUNE).

Valmistelu on toteutettu tiiviissä yhteistyössä maakunnan liittojen, ELY-keskusten sekä kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa. Alueellista valmistelua koordinoivat maakunnan liitot: Etelä- ja Länsi-Suomi (ELSA-alue): Uudenmaan liitto Itä- ja Pohjois-Suomi (IP-alue): Pohjois-Pohjanmaan liitto. ELSAn alueella läntisen Suomen valmistelua koordinoi Satakuntaliitto. Ohjelma on tarkoitus käynnistää Suomessa 1.9.2021. Asiaan vaikuttavat EU-tason päätökset. Kansallinen lainsäädäntö ei voi astua voimaan ennen EU-tason asetuksia. Covid -19 pandemia on heijastunut ohjelman sisältöihin ja kansallisessa ohjelmavalmistelussa on pyritty mahdollisimman suureen joustavuuteen ja sisältöön, joka mahdollistaa reagoinnin äkillisiin tilanteisiin tulevaisuudessakin.

Hiilineutraalius, digitaalisuus ja muuttuva työelämä tulevat korostumaan ohjelmakauden 2021-2027 läpileikkaavina teemoina. Rakennerahastojen tuki kohdistetaan uudella ohjelmakaudella viiden teeman ympärille:

- Älykkäämpi Eurooppa (kilpailukyky, digitaalinen muutos, yrittäjyys, innovaatiot, osallistava kasvu, teollisuuden muutoshaasteet globalisaatioon, kiertotalouteen ja ilmastomuutokseen liittyen)
- Vihreämpi vähähiilinen Eurooppa (puhtaat energiaratkaisut, energiatehokkuus, siirtyminen vähähiiliseen talouteen, uusiutuva energia, innovatiiviset vähähiiliset teknologiat, tuki vihreille ja sinisille investoinneille, kestävä luonnonvarojen hallinta, kiertotalous, sopeutuminen ilmastomuutokseen)
- Verkostoituneempi Eurooppa (liikkuvuus, energia ja alueelliset ICT-yhteydet, kestävä liikenne, älykkäät energiaverkot, nopeat digitaaliset yhteydet)
- Sosiaalisempi Eurooppa (ESR+:n tuki sosiaalisten oikeuksien pilarin toimiin, erityisesti työllisyyden edistäminen, koulutus ja elinikäinen oppiminen, sosiaalinen osallisuus sekä terveys ja sosiaalinen innovointi)
- Kansalaisten Eurooppa (kaupunki-maaseutu-rannikkoalueiden paikallinen kehittäminen)
- Oikeudenmukainen siirtymä

EU:n komission esityksen mukaisesti alueelliset älykkään erikoistumisen strategiat ja niiden hyvä hallinta on edellytys, joka jäsenmaan tulee täyttää EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakaudella 2021–2027.

EU:n kasvustrategiana ohjelmakaudella 2021–2027 on Green Deal –Vihreän kehityksen ohjelma. Sitä toteuttamalla EU aikoo olla ilmastoneutraali 2050, suojella ihmisiä, eläimiä ja kasveja vähentämällä saasteita, auttaa yrityksiä globaaleiksi johtajiksi puhtaissa tuotteissa ja teknologioissa sekä auttaa varmistamaan oikeudenmukaisen ja kaikki mukaan ottavan siirtymän.

Just Transition Fund (JTF, Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto)

Euroopan komissio on esittänyt EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi oikeudenmukaisen siirtymän mekanismia. Mekanismi sisältää muun muassa uuden oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (Just Transition Fund, JTF) perustamisen ohjelmakaudelle 2021–2027. Rahaston tarkoituksena on tukea niitä alueita ja toimialoja, joihin hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtyminen eniten vaikuttaa. Rahasto kohdentuu fossiilisista polttoaineista (hiili, turve, öljyliuske) riippuvaisille alueille ja paljon kasvihuonekaasuja aiheuttavaan teollisuuteen. Komissio on helmikuussa 2020 esittänyt Suomelle, että rahaston toimet keskitettäisiin turpeen käytöstä luopumiseen. Suomen JTF saanto on noin 424 miljoonaa euroa. Euroopan komissio on antanut Suomelle oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa koskevat investointiohjeet, joiden mukaan ensisijaisesti priorisoitavia investointitarpeita ovat: tehokasta ja puhdasta energian tuotantoa ja käyttöä tukevien innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen ja käyttöönottoon liittyvät investoinnit, paikallisen talouden monipuolistaminen ja sen varmistaminen, että työntekijöillä, joihin siirtymä vaikuttaa, on tarvittavaa osaamista sekä turvetuotannosta vapautuvien alueiden kasvihuonekaasuvaikutuksen minimoiminen. JTF-rahastosta voidaan myöntää taloudellista tukea vain alueellisten siirtymäsuunnitelmien mukaisesti tehdyille investoinneille. Satakuntaan laaditaan maakunnallinen JTF-suunnitelma. JTF-suunnitelmassa yksilöidään Euroopan komission ohjeistuksen mukaisesti tavoitteita, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. Suunnitelmat sidotaan kansallisiin energia- ja ilmastosuunnitelmiin (NECP), EU:n ilmastoneutraalius-tavoitteeseen 2050 sekä älykkään erikoistumisen suunnitelmaan ja muihin alueellisiin, kansallisiin ja EU-tason strategioihin.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan valmistelu seuraavalle rahoituskaudelle (CAP27)

Maa- ja metsätalousministeriö valmistelee yhdessä sidosryhmien kanssa yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) strategiasuunnitelmaa. Suunnitelmassa linjataan maatalouden ja maaseudun EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien toimenpiteiden toimeenpanoa sekä varojen kohdentamista vuosina 2021–2027 Suomessa. Suunnitelma perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusehdotukseen Euroopan maatalouden tukirahaston ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston tuesta maatalouden ja maaseudun

tukemiseen (COM(2018)392). EU:n komission odotetaan käsittelevän ja vahvistavan kansallisen suunnitelman vuoden 2022 lopulla. CAP-uudistuksen odotetaan tulevan voimaan vuoden 2023 alusta.

Satakunnan alueellinen maaseudun kehittämisohjelma ja leader-toiminta

Satakunnan maaseudun kehittämissuunnitelman (CAP27) valmistelu (Satakunnan älykäs maaseutu - maaseudun kehittämissuunnitelma) käynnistyi alkuvuodesta 2019. Suunnitelman huhti-toukokuussa 2021 kommenttikierroksella oleva luonnos rakentuu neljään pääteemaan: uudistuva yrittäjyys, vastuullinen ruokaketju, bio- ja kiertotalous sekä hyvä elämä maaseudulla.

Leader-ryhmillä on omat paikalliset kehittämisstrategiansa, joiden mukaista elinkeinojen, palvelujen ja kylien kehittämistä ne rahoittavat omalla alueellaan. Satakunnan alueella toimii ohjelmakaudella 2014-2020 ja siirtymäkaudella 2021-2022 viisi leader-ryhmää: Leader Karhuseutu (Pori, Ulvila, Nakkila, Harjavalta, Kokemäki, Luvia), Leader Pyhäjärvisseutu (Eura, Säkylä), Leader Pohjois-Satakunta (Kankaanpää, Siikainen, Jämijärvi, Merikarvia, Pomarkku, Karvia), Leader Ravakka (Rauma, Eurajoki) sekä Leader Joutsentenreitti (Huittinen). Suomessa toimii kaikkiaan 54 Leader-ryhmää, kattaen kaikki maaseutualueet.

Manner-Suomen maaseutuohjelman toiminta jatkuu vuosina 2021-2022 ns. siirtymäkautena, jolloin jatketaan 2014-2020 ohjelmakauden toimenpiteitä uuden ohjelmakauden rahoituskehiksestä. Uuden ohjelmakauden toiminta käynnistyy vuonna 2023.

3.2. Satakunnan älykkään erikoistumisen strategia 2021-2027

EU:n komission esityksen mukaisesti alueellisten älykkään erikoistumisen strategioiden hyvä hallinta on ns. mahdollistava edellytys, joka jäsenmaan tulee täyttää EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmakaudella 2021–2027. Älykkään erikoistumisen strategioiden lähtökohtana on aluelähtöinen toteuttaminen ja hallinta siten, että alueiden kilpailukyky vahvistuu. Alueellisen innovaatiotoiminnan valintoja ja kehittämistä koskevien maakunnallisten strategialinjausten laadinta kytkeytyy maakuntaohjelmatyöhön.

Kansallinen TKI-tiekartta luo viitekehyksen tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kehittämiselle Suomessa ja älykkään erikoistumisen strategioissa huomioidaan myös kaupunkien ekosysteemisopimukset. Tavoitteena kansallisen ja alueellisen innovaatiotoiminnan nykyistä tiiviimpi yhteistyö ja vuoropuhelu, mm. maakuntien liitot, opetus- ja kulttuuriministeriö, ELY-keskukset ja Business Finland.

Suomessa älykkään erikoistumisen strategioiden valmistelu-, toimeenpano- ja arviointiprosesseja koordinoivat maakuntien liitot alueellaan. Maakuntien liittojen tulee huolehtia siitä, että valmistelu ja toimeenpanon seuranta tehdään kumppanuusperiaatteen mukaisesti. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kansallisen tason TKI-toiminnan ja älykkään erikoistumisen yhteensovituksesta. Älykkään erikoistumisen strategioita käsitellään säännöllisesti osana aluekehittämisen ja EU:n alue - ja rakennepolitiikan toimeenpanoa aluekehittämisen poikkihallinnollisissa keskusteluissa.

Satakunnan innovaatioklusterit

Satakunta-strategian laadintaprosessissa on tunnistettu maakunnan innovaatioklusterit, jotka voivat yhtäältä vahvistaa maakunnan kasvua ja elinkeinoja ja toisaalta synnyttää kansainvälisesti kiinnostavia uusia

teknologioita ja liiketoimintaa (kuva 10). Innovaatioklustereiden kehittämisen osalta on merkityksellistä, että tunnistetaan strategiset kumppanuudet alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Alueellisten kyvykkyyksien ja älykkään erikoistumisen kehittämisen kannalta paitsi alueen sisäistä yhteistyötä, myös alueiden välistä verkostoitumista tulee vahvistaa. Näiden vahvistaminen edellyttää toimintamallia, joka huomioi paikkaperustaisen kehittämistyön, alueen erityiset resurssit, potentiaalit ja vahvuudet, mutta myös ne heikkoudet ja kehittämisen kapeikot, joihin kehittämispoliittisin toimin tulee tarttua.

	Teknologiametalli-, mineraali ja akkuklusteri
	Automaatio- ja robotiikkaklusteri
	Energiaklusteri
	Elintarvikeklusteri
	Bio -ja kiertotalous
	Sininen talous
	Elämystalous
	Hyvinvointitalous
	Turvallisuus ja huoltovarmuus

Kuva 10.
Satakunnan älykkään
erikoistumisen mukaiset
innovaatioklusterit

Satakunnan älykkään erikoistumisen mukaisten innovaatioklustereiden ja kehittämissäiltöjen kuvaukset alla: (tilastotarkastelu klustereittain on kuvattu luvussa 1)

Teknologiametalli-, mineraali- ja akkuklusteri: Satakunnassa on kansainvälisesti merkittävä teknologiametallien tuotannon ja jatkojalostuksen ekosysteemi, joka kasvaa digitalisaation ja vihreään kasvuun liittyvän sähköistymisen luoman metallien kysynnän kautta. Satakunta on myös merkittävä osa maamme mineraaliklusteria metallien jalostuksen vahvan aseman ansiosta.

Metalliteollisuuden kilpailukykyisen tuotannon edellytyksenä on automaattinen, digitaalinen sekä älykäs tuotanto- ja logistiikkajärjestelmää. Kasvun vauhdittamiseksi tarvitaan syvempää yhteistyötä digitalisaation hyödyntämisessä, mutta myös sähköistymisen luoman kasvun mahdollisuuksien ymmärtämisessä. Esimerkiksi akkuratkaisut ja e-mobility-järjestelmät ovat potentiaalisia kasvun mahdollisuuksia Satakunnalle. Lisäksi akkuketjun tehtaot tarvitsevat automaatio- ja robotiikkaosaamista. Eurooppaan on suunnitteilla satojen miljardien edestä akkutehtaita, mikä luo mahdollisuuksia myös Satakunnan automaatioklusterille.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit:

- Metalliteollisuuden kilpailukykyisen tuotannon edellytyksenä on automaattinen, digitaalinen sekä älykäs tuotanto- ja logistiikkajärjestelmä
- Akkuketjun tehtaot tarvitsevat automaatio- ja robotiikkaosaamista

Kehittämistarpeet:

- Kasvun vauhdittamiseksi tarvitaan syvempää yhteistyötä digitalisaation hyödyntämisessä sekä sähköistymisen luoman kasvun mahdollisuuksien ymmärtämisessä
- metallienkierrätyksen kasvun vahvistaminen selvitys-, pilotointi ja invest-in toimilla.
- metallurgiaosaamisen vahvistaminen.
- Automaatio-osaajia metallinjalostukseen ja kierrätysliiketoimintaan.
- Kehitetään klusterin yritysten tarpeisiin soveltuvaa koulutusta ja huolehditaan, että klusteriin saadaan riittävästi osaajaresursseja.
- Kehitetään klusterin yritysten tarpeisiin soveltuvaa koulutusta ja huolehditaan, että klusteriin saadaan riittävästi osaajaresursseja.

Automaatio- ja robotiikkaklusteri: Satakunnassa on vahva automatiikkaan ja robotiikkaan erikoistunut klusteri: Robocoast-verkostossa on mukana robotiikan, automatiikan, esineiden internetin ja tekoälyn parissa toimivia yrityksiä sekä myös tutkimus-, koulutus- ja kehitysorganisaatioita. Robotiikka- ja automatiikka-alalla korostuu teknologiaosaamisen ja erityisesti ohjelmisto-osaamisen merkitys.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit:

- Useimmilla toimialoilla tulevaisuudessa haasteena on murros, jossa tekoälyn mahdollisuudet ovat keskeisessä roolissa ja osaamisen vahvistamisen merkitys kasvaa.

Kehittämistarpeet

- Kehitetään toimintaympäristöä, jossa rakenteet, osaaminen ja kehitysympäristöt tukevat Satakunnan elinkeinoelämän, julkisen sektorin ja robotiikkaklusterin synergian vahvistumista. Tavoitteena edistää automaatio- ja robotiikkaklusterin ja innovatiivisten yritysten kasvumahdollisuuksia. Kehitetään kansainvälisiä liiketoiminta- ja tuotekehitysverkostoja sekä robotiikasta innostunutta ja tiivistä yhteistyötä tekevää kehittäjäyhteisöä. Edistetään eri toimijoiden, muun muassa yritysten, rahoittajien, kehittämisorganisaatioiden ja korkeakoulujen yhteistyötä.
- Edistetään robotiikkaan ja tekoälyn liittyvää tutkimustoimintaa ja -osaamista alueen korkeakouluissa
- Kehitetään klusterin yritysten tarpeisiin soveltuvaa koulutusta ja huolehditaan, että klusteriin saadaan riittävästi osaajaresursseja
- Kehitetään toimintaympäristöä, jossa rakenteet, osaaminen ja kehitysympäristöt tukevat Satakunnan elinkeinoelämän, julkisen sektorin ja robotiikkaklusterin synergian vahvistumista.
- Edistetään innovatiivisten yritysten kasvumahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia vastata useimmilla toimialoilla tulevaisuudessa edessä olevaan murrokseen, jossa tekoäly tulee olemaan merkittävässä roolissa.
- Satakunnan hyvinvointi- ja terveysteknologian sekä robotiikkaosaamisen vahvistaminen mahdollistaa sosiaalisten innovaatioiden ja uusien ratkaisujen kehittämisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen, sairauksien hoitamiseen ja kuntoutumiseen. Samalla luodaan uutta liiketoimintaa ja kehittyneitä palveluja sekä sosiaalisia innovaatioita.

Energiaklusteri: Satakunnassa on monipuolinen energiatuotannon keskittymä, jossa tuotetaan sähköä noin kolminkertaisesti maakunnan kulutukseen nähden ja 26 % koko Suomesta. Satakunta on maamme suurin sähköntuottaja. Monipuolinen energiatarjonta ja -osaaminen antavat maakunnan energiantensiiviselle teollisuudelle vahvaa kilpailullista etua. Perusenergiantuotannon ohella Satakunnassa panostetaan myös monipuoliseen uusiutuvien energiamuotojen käyttöön.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- Turvetuotannosta poistuvien alueiden kunnostus ja käyttötarkoituksen muuttaminen, aluetalouden uudistamisen ja vahvistamisen haaste mukaan lukien uusien liiketoimintamahdollisuuksien ja työpaikkojen luominen.
- Tutkimus- ja innovaatiotoimintaan tehtävät investoinnit mukaan lukien uuden korkean teknologian ja uusien innovaatoratkaisujen kehittäminen ja siirron edistäminen
- Bioenergian lisäyspotentiaalia on mm. metsähakkeen, kierrätyspolttoaineiden ja biokaasun hyödyntämisen lisäämisessä. Energiateknologian mahdollisuudet luovat uusia innovaatioita ja liiketoimintamahdollisuuksia esim. tuulivoiman, aurinkoenergian, kaasu ja metaanitalouden, vesivoiman hyödyntämiseen sekä ydinvoimalalle. Power-to-x

Kehittämistarpeet:

- Energiajärjestelmien, sähköistymisen ja digitalisaation osaamisen ja osaajien saatavuuden parantaminen alueella
- Vähähiilisen autoilun infran ja järjestelmien kehittäminen alueella (sähkö/biokaasu)
- Uusiutuvan energian investoinnit akkuklusterin investoinnintekijänä
- Energiajärjestelmien, sähköistymisen ja digitalisaation osaamisen ja osaajien saatavuuden parantaminen alueella.
- Vähähiilisen autoilun infran ja järjestelmien kehittäminen alueella (sähkö/biokaasu).
- Energiamurrosta nopeutetaan tukemalla hiilidioksidipäästöjen hyödyntämistä raaka-aineena; (Power to X) sekä vetytalouden ratkaisujen laajamittaisempaa käyttöönottoa alueilla sekä edistämällä energian varastointiin ja kestäväan akkuteknologiaan liittyvää TKI-toimintaa. Edistetään Power to X -ratkaisuihin, vetytalouteen ja hiilidioksidin talteenottoon liittyvää tutkimus- ja kehitystyötä sekä paikallisia demonstraatiohankkeita.
- Uusiutuvan energian investoinnit akkuklusterin investointitekijänä.
- Turpeen energiakäytön vähentyessä tulee löytää korvaavia energiaraaka-aineita ja liiketoimintamahdollisuuksia.

Elintarvikeklusteri: Satakunnan elintarviketuotannon vahvuus on sen monipuolisuus. Satakuntaan sijoittuu useita alan valtakunnallisia kärkiyrityksiä ja maakunnassa on myös pitkät perineet sopimustuotannosta, jolla turvataan tuotannon taloudellinen, ekologinen ja eettinen kestävyys. Satakunnan ruoantuotanto on oleellinen osa myös kansallista huoltovarmuutta. Meneillään oleva pandemia COVID-19 on osoittanut kotimaisen ruoantuotannon välttämättömyyden. Satakuntalaisen vastuullisesti tuotetun, turvallisen ja terveellisen ruoan kysyntä on kansainvälisillä markkinoilla hyvä.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- Elintarvikealan työvoiman tarve Satakunnassa tulee kasvamaan lähitulevaisuudessa ja samalla vähentyy elintarvikkeiden tuonti ulkomailta. Tämä lisää ruoantuotannon omavaraisuutta sekä parantaa kansallista

- huoltovarmuutta. Elintarvikeklusteria kehittämällä nostetaan samalla Satakunnan elinvoimaa sekä luodaan edellytyksiä alan koulutuksen lisäämiseksi tarvelähtöisesti.

Kehittämistarpeet

- Tavoitteena on kehittää maakunnan elintarvikeklusterin elinvoimaisuutta. Vastuullisen, lähellä tuotetun ruuan arvostus sekä kansainvälisille markkinoille pääsy kasvattaa satakuntalaisen ruuan kysyntää ja arvonalistystä.
- Satakunnassa parannetaan osaamista alkutuotannossa ja jalostusyrityksissä, panostetaan huoltovarmuuden sekä tuotteiden jalostusarvon kasvattamiseen sekä lähiruuan käytön edistämiseen.
- Julkisten hankintojen kohdistuminen lähellä tuotettuun ruokaan vahvistaa ruokaketjun kilpailukykyä. Satakunnan elintarvikealan imagoa vahvistetaan kansallisesti ja kansainvälisesti.
- Kehittämistoimia suunnataan mm. innovatiivisiin ja kestäviin tuotantomenetelmiin ja – teknologioihin, ravinteiden kierrätykseen, sivuvirtojen hyödyntämiseen, vesien suojeluun, työvoiman saantiin, tehokkaampiin logistiisiin ratkaisuihin ja kuluttajalähtöiseen tuotekehitykseen.

Bio - ja kiertotalous: Satakunnassa on biotalouden kasvulle kilpailukykyinen toimintaympäristö. Keskeisiä biopääoman luonnonvaroja Satakunnassa ovat metsien, maaperän, peltöjen, vesistöjen ja meren biomassassa eli eloperäinen aines. Satakunnan teolliset symbioosit luovat mahdollisuuksia energia- ja materiaalitehokkaalle sekä vähähiiliseen kiertotalouden toimintatavalle.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- Kiertotalous on kriittisten raaka-aineiden riittävyyden, kestävyys ja hyväksyttävyyden kannalta äärimmäisen tärkeää teknologiametalliklusterille. Satakunnassa on valmis infra ja ekosysteemi uusille metallienkierrätys-investoinneille.
- Kasvun edistämiseen kannattaa tarttua systemaattisilla soveltuvuus selvitys-, pilotointi ja invest-in toimilla.
- Luonnonvarojen vastuullisella ja innovatiivisella käyttämisellä voidaan vahvistaa alue- ja paikallistaloutta, luoda uusia liiketoimintamahdollisuuksia sekä työpaikkoja.
- Kiertotalouden edistämiseksi tulee kehittää logistiikka- ja liikkumISRatkaisuja mm. digitalisaatiota hyödyntäen sekä ottaa käyttöön uusia toimintatapoja ja teknologioita.
- Robotiikka, automaatio sekä data-analytiikka ovat esimerkkejä teknologioista, jotka mahdollistavat uusia liiketoimintamalleja.
- Alkutuotannon sivuvirtoja hyödyntämällä voidaan tuottaa uusia tuotteita ja innovaatioita

Kehittämistarpeet

- Tavoitteena on kehittää Satakunnan sekä luoda uutta monialaista yrittäjyyttä ja työpaikkoja sekä uusia ekosysteemejä ja pitkälle jalostettuja korkean arvonalistuksen biopohjaisia tuotteita ja palveluja kehittämistoimien ja rohkeiden kokeilujen kautta.
- Oppilaitosten, tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden sekä yritysten toimialat ylittävä yhteistyö sekä osaamisen hyödyntäminen ja kehittäminen on välttämätöntä uusien biopohjaisten liiketoimintamahdollisuuksien ja ratkaisujen kehittämiselle.

Sininen talous: Sinisen talouden vahvuudet Satakunnassa kytkeytyvät veteen liittyvään TKI-toimintaan, meriteollisuuteen, meriklusteriin, vesiosaamisen kehittämisen, pohjavesiin, vesien suojeluun, kalatalouteen virkistykseen, hyvinvointipalveluihin ja vesistömatkailuun kaikissa vesistöissä. Merialuesuunnittelu tukee merialueen pitkäjänteistä kehittämistä ja edistää sinistä kasvua sekä ympäristön- ja luonnonsuojelua sovittamalla alueellisesti näiden tarpeita ja tavoitteita yhteen

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- Edistetään merialuesuunnittelun tavoitteiden toteutumista
- Vahvistetaan meriklusteriin ja satakuntalaiseen meriteknologiaan liittyvää osaamista sinisen kasvun perustana.
- Edistetään uusien teknologioiden, digitalisaation ja robotiikan käyttöönottoa ja pilotointia meriklusterissa.
- Vahvistetaan kehittämistoimijoiden, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän
- tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan maakunnallista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Kehittämistarpeet

- Kehitetään luonnon ja vesistöjen kestäväan käyttöön perustuvaa liiketoimintaa esim. matkailu-, virkistys- ja hyvinvointipalveluja.
- Huolehditaan pohjavesivarojen kunnosta ja kestävästä käytöstä.
- Vahvistetaan elinkeinokalatalouden toimintaedellytyksiä kotimaisen kalan saatavuuden turvaamiseksi.
- Vähennetään hajakuormitusta valuma-alueilla, parannetaan sisävesien ja merialueen vesien laatua.
- Vahvistetaan sinistä kasvua tukevaa osaamista, koulutusta ja yrittäjyyttä sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Elämystalous: Satakunnassa on tarjolla vastuullisesti tuotettuja vetovoimaisia matkailupalveluja sekä laadukkaita kulttuuripalveluja ja maakunnassa järjestetään tasokkaita, kansainvälisellä tasolla, tunnettuja tapahtumia, joiden merkitys alueen taloudelle on tärkeä. Satakunnassa hyödynnetään kulttuuriympäristöä asukkaiden viihtyvyyden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- Matkailupalvelujen ja tapahtumatuotannon elpymisen edellytyksinä osaamisen ja tuotekehitystyön vahvistaminen

Kehittämistarpeet:

- Edistetään luovan talouden toimintaa muun muassa tukemalla luovien alojen verkostojen toimintaa, tuomalla esille luovan talouden tuotteita ja palveluita, hyödyntämällä digitalisaation mahdollisuuksia esimerkiksi tapahtumatuotannossa.
- Kehitetään matkailu- ja kulttuuripalvelujen sekä tapahtumien vastuullista ja kestävää kehittämistä ja tuottamista, saavutettavuutta, turvallisuutta ja laatua, digitalisaatiota sekä osaamista ja kansainvälistymisvalmiuksia. Edistetään kilpailukykyisen, laadukkaan, ympärivuotisen kotimaan ja kansainvälisen kysynnän tarpeita vastaavaa palvelu- ja tuotetarjontaa sekä matkailu- ja tapahtumateollisuuden klusterien vahvistumista, yhteistyötä sekä osaamisen yhdistämistä toimialarajat ylittäen.
- Vahvistetaan matkailu-, kulttuuri-, taide- ja hyvinvointialojen osaamista ja innovaatiotoimintaa ja kytkeytymistä laajemmin maakunnan elinvoiman ja kasvun edistämiseen.

Hyvinvointitalous: Hyvinvointitalousajattelussa hyvinvointi muodostuu yksilöllisistä voimavaroista sekä osallisuudesta. Keskeinen periaate on luoda ympäristö, jossa kaikki yhteiskunnan jäsenet voivat hyödyntää omaa osaamistaan ja mahdollisuuksiaan kiinnittyä yhteiskuntaan sekä edistää hyvinvointia ja turvallisuutta. Satakuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi keskeisiä elementtejä ovat palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, monipuoliset koulutuspalvelut sekä rakennettu ja rakentamaton ympäristö.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- Edistetään toimia, joilla tuetaan hyvinvointia ja terveyttä sekä vähennetään eri palvelujen tarvetta.

- Vahvistetaan terveyttä ja hyvinvointia edistävää aktiivista elämäntapaa ja yhteisöllisyyttä sekä ylläpidetään laadukkaita kulttuuri- ja vapaa-ajanpalveluja ja -rakenteita.
- Kehitetään ratkaisuja eriarvoistumiskehityksen katkaisemiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi sekä kotoutumisen edistämiseksi.

Kehittämistarpeet:

- Tunnistetaan luonnon ja kulttuurin merkitys ja mahdollisuudet hyvinvoinnin edistämässä ja osallisuuden vahvistamisessa.
- Edistetään julkisten palvelujen rinnalla yritysten, kolmannen ja neljännen sektorin toimijoiden aktiivista mukanaoloa ja kumppanuutta. Tuetaan rakenteita ja työkaluja monialaisen yhteistyön edistämiseen. Tunnistetaan kolmannen sektorin rooli ja merkityksellisyys hyvinvoinnin ja osallisuuden tuottamisen resurssina.
- Hyvinvointi- ja kulttuurialan yhteistyön kehittäminen julkisten toimijoiden, kolmannen sektorin ja pk-yritysten kesken.

Turvallisuus ja huoltovarmuus nousee tärkeäksi teemaksi vientivetoisessa maakunnassa, jossa on vielä merkittävää ydinvoiman tuotantoa. Myös satamien ja muun logistiikan asema korostuu tässä yhteydessä. Tieyhteyksien laatu ja turvallisuus nousevat myös esiin, sillä maantiekuljetusten rooli on maakunnassa suuri. Satakunta vahvana elintarvikemaakuntana on merkittävä osa maamme huoltovarmuutta tältä osin. Maakunnan turvallisuuskulttuuriin liittyvän viranomaisyhteistyön toimintakäytännöt ovat toimivia ja lisäävät arjen turvallisuutta.

Toimialan muutosprosessista tunnistetut haasteet sekä potentiaalit

- tärkeä teema vientivetoisessa maakunnassa, jossa on merkittävää ydinvoiman tuotantoa. Myös satamien ja muun logistiikan rooli korostuu tässä yhteydessä.
- Tieyhteyksien laatu ja turvallisuus nousevat myös esiin, sillä maantiekuljetusten rooli on maakunnassa suuri. Satakunta vahvana elintarvikemaakuntana on merkittävä osa maamme huoltovarmuutta tältä osin.
- Länsi-Suomen pelastusharjoitusalue tarjoaa kattavat puitteet pelastustoimen ja turvallisuuden testaukseen ja pilotointiin

Kehittämistarpeet

- Vahvistetaan maakunnallista yhteistyötä arjen turvallisuuden ylläpitämiseksi
- Vahvistetaan riskienhallintaosaamista ja turvallisuusalan suunnittelua, pilotointia ja koulutusta
- Edistetään asukkaiden, järjestöjen ja yhteisöjen turvallisuusriskien ennaltaehkäisyä turvallisuussuunnittelulla
- Vahvistetaan maakunnan turvallisuuden ja varautumisen toimintaympäristöä
- Vahvistetaan kehittämistoimijoiden, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan maakunnallista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä

Tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien kehittäminen

Strategioihin sisältyy analyysi alueen toimialoista ja ammateista, jotka kohtaavat haasteita teknologisen murroksen, globalisaation ja vähähiiliseen talouteen siirtymisen vuoksi. Strategioissa kuvataan myös tarvittavat toimenpiteet siirtymän sujuvoittamiseksi, toimenpiteet työvoiman uudelleen kouluttamiseksi,

talouden monipuolistamiseksi, yrittäjyyden vahvistamiseksi ja pk-yritysten teknologisen kyvykkyyden parantamiseksi.

ICT-teknologian ja digitalisaation soveltamisen mahdollisuudet innovaatiotoiminnassa on tunnistettava laajasti ja määriteltävä toimenpiteet niiden edistämiseksi.

Sidosryhmäyhteistyö (EDP) ja kumppanuudet

Sidosryhmäyhteistyön toimivuus yrittäjämäisen etsimisen prosessin (Entrepreneurial discovery process) mukaisesti. Strategian valmistelun, toimeenpanon ja arvioinnin eri vaiheissa varmistetaan elinkeinoelämän, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden julkisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan osallistuminen älykkään erikoistumisen teemojen ja toimintamallin valmisteluun sekä toteutukseen.

Prosessiin sisältyy säännöllinen uusien kumppanuuksien ja painopisteiden tunnistaminen sekä yhteistyön kehittäminen kansainvälisten kumppaneiden kanssa painopistealoilla

Strategioissa määritellään tutkimus- ja innovaatiotoimijoiden sekä yritysten ylläalueellisen, kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuudet ja toimenpiteet valituilla teema- tai painopistealoilla ja toimet alueellisten sidosryhmien (mm. pk-yritykset, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot) sitouttamiseksi kansainvälisten arvoketjujen luomiseen.

Toimenpiteet ja seuranta

Strategian seuranta- ja arviointivälineet, joilla arvioidaan strategisten tavoitteiden toteutumista kytkeytyvät maakuntaohjelman seurantaindikaattoreihin.

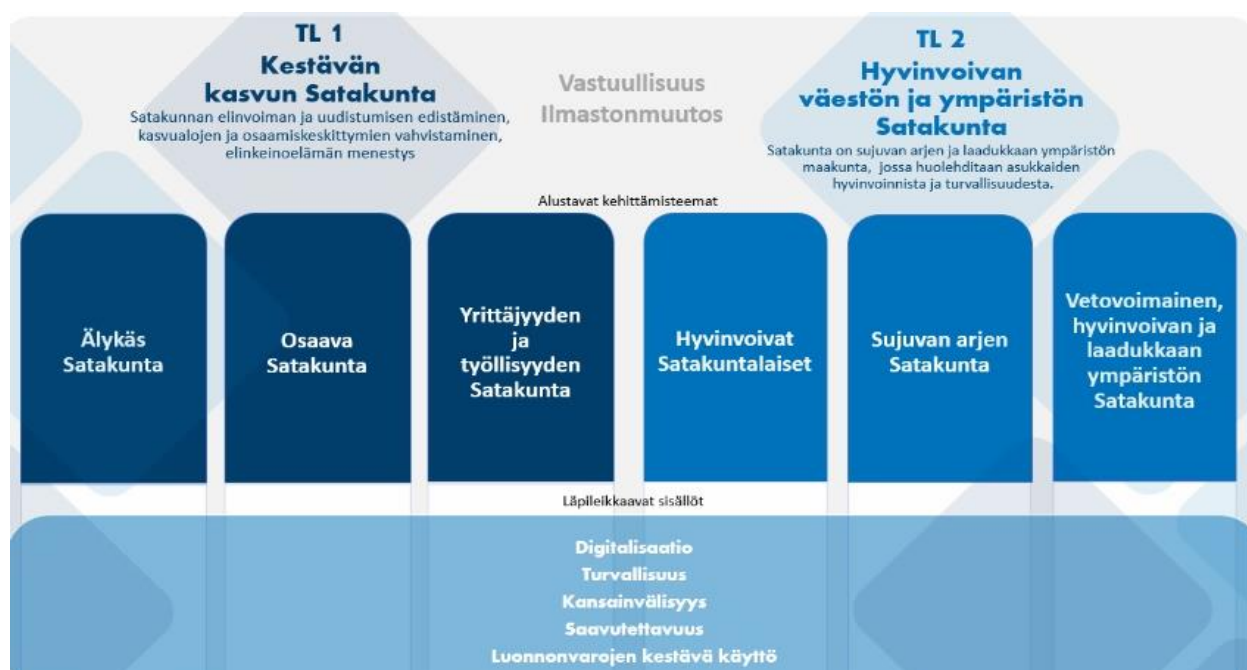
Älykkään erikoistumisen toimeenpanon onnistuneisuutta ja vaikuttavuutta mitataan maakunnissa seuraamalla TKI-toiminnan ja elinkeinojen kehitystä sekä hanketoiminnan vaikuttavuutta. Satakuntaliiton tilastotietopalvelut sekä alue-ennakoinnin maakunnallinen yhteistyö toimivat alustana älykkään erikoistumisen kärkein seurannassa.

3.3. Kehittämisen toimintalinjat

Satakunta-strategian kehittämisen toimintalinjoilla (TL 1 ja TL 2) tähdätään maakunnan kilpailukyvyyn ja elinvoiman vahvistamiseen maakuntaohjelmakaudella 2022–2025 (kuva 11). Onnistuminen näissä parantaa ja ylläpitää satakuntalaisten ihmisten hyvinvointia ja johtaa kohti Satakunta-strategian tulevaisuuskuvan mukaista tahtotilaa, jonka mukaan **Satakunta on vuonna 2050 elinvoimainen, energinen ja uudistuva maakunta, hyvinvoiva ja vetovoimainen maakunta sekä vastuullinen ja osaava maakunta.**

Toimintalinjat vastaavat Satakunnalle keskeisiin haasteisiin; työikäisen väestön väheneminen, nuorten ulkopuolisuus ja vanhusväestön kasvu, teollisuuden rakennemuutos ja teollisten työpaikkojen väheneminen, ilmastonmuutoksen vaikutukset ja vesien tilan heikkeneminen, julkisten palvelujen muutos ja saavutettavuuden heikkoudet. Kehittämisteemoittain kuvataan strategisella tasolla tavoitteet, seurantamittarit sekä tuodaan esille mahdollisia rahoituslähteitä. Satakunnan aluekehittämisen toimintalinjojen edistämiseksi on tunnistettu kaikkia teemoja yhdistäviä, läpileikkaavia sisältöjä. Kehittämisteemojen keskeisiä vaikutuksia on esitetty kehittämisteemojen yhteydessä. Laajempi vaikutusten arviointi on esitetty kappaleessa 3.5.

Satakunta-strategiassa tuodaan esille neljän vuoden aikana toteutettavat strategiset kehittämiskokonaisuudet, joihin voidaan kytkeä rahoitus- ja muut resurssit. Kehittämisrahoituksella tuetaan määräaikaan sidottua kehittämistä; kokeiluja, pilotointia, osaamista, uusien mallien rakentamista ja juurruttamista. Kehittämisen ja niin sanotun perustoiminnan välisen yhteyden syventäminen on oltava hanketoiminnan lähtökohtana. Aluehallintoviranomaiset tukevat Satakunta-strategian toimintalinjojen ja painopisteiden mukaista hankkeiden suunnittelua ja eteenpäinviemistä sekä joustavaa toteutusta. Maakunnan strategisten kehittämistavoitteiden toteuttamisessa suuri merkitys on maakunnan toimijoilla, jotka omista lähtökohdistaan edistävät maakunnan tavoitteiden toteuttamista. Toimintalinjat täydentävät toisiaan ja niillä on vaikutusta toisiinsa. Toimintalinjoittain tuodaan esille kytkeytyminen maakunnan älykkääseen erikoistumiseen, valtakunnallisiin aluekehittämistavoitteisiin (Aluekehittämispäätös), hallitusohjelmaan sekä maakunnan edunvalvontaan.

Kuva 11. Satakunnan maakuntaohjelma 2022-2025 toimintalinjat, arvokärjet, kehittämisteemat ja läpileikkaavat sisällöt.

Maakuntaohjelman arvokärjet

Lähtökohtana Satakunnan maakuntaohjelman mukaiselle kehittämistoiminnalle ovat vastuullinen toimintatapa sekä ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen huomiointi. Ne muodostavat pääperiaatteet ja arvokärjet maakuntaohjelmalle ja sen strategisten tavoitteiden toteuttamiselle.

Vastuullisuus

Vastuullinen Satakunta huolehtii luonnonarvoista, asukkaiden, opiskelijoiden ja työntekijöiden hyvinvoinnista ja osallisuudesta, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin toimintatavoista sekä huomioi hyvän elämän tulevaisuuden mahdollisuudet. Vastuullinen tuotanto ja yhteisö ovat Satakunnan kilpailuetuja niin elinkeinoelämän kuin asukkaiden näkökulmasta. Vastuullisuus ja kumppanuus ovat lähtökohtia kaikessa toiminnassa, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Satakunta koetaan turvallisenä toiminta- ja asuinympäristönä. Maakunnan ympäristön ominaispiirteistä ja vahvuuksista huolehtiminen tukee maakunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämistä sekä ekologista kestävyyttä. Vastuullisuus on välittämistä. Kannamme yhdessä vastuuta siitä, miten maakuntamme voi tulevaisuudessa.

Ilmastonmuutos

Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen ja sopeutuminen edellyttää alueen toimijoilta ennakoivaa toimintaa; riskienhallintaa ja varautumista ennalta kokemattomiin muutoksiin. Kansainväliset tavoitteet velvoittavat Suomea hillitsemään ilmaston lämpenemistä. Toimia tarvitaan monilta eri tahoilta – valtiolta, kunnilta, yrityksiltä ja kansalaisilta. Ilmastonmuutoksen hillinnän ohella on varauduttava ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen tulee olla keskeisenä lähtökohtana yhdyskuntien suunnittelussa. Ilmastonmuutoksen vaikutuksesta esimerkiksi sään ääriolot, kuten rankkasateet, tulvat, kuivuus ja hellekaudet yleistyvät. Lisäksi tulee varautua hitaammin tapahtuviin muutoksiin, kuten sadannan ja maaperän kosteusolojen muutoksiin, joilla on vaikutuksia mm. biotalouden toimintaedellytyksiin. Ilmastonmuutos vaikuttaa myös asukkaiden hyvinvointiin sekä terveyteen. Ilmastonmuutokseen sisältyy myös riskejä alueellisten ja väestöryhmien välisen eriarvoisuuden lisääntymiseen sekä riskejä, jotka liittyvät yhteiskunnallisesti tärkeän infrastruktuurin esim. energia- ja vesihuollon toimivuuteen.

Canemure-hankkeessa (SAMK) maakunnan ilmastotyön tueksi ja taustamateriaaliksi tuotetun Satakunnan ilmasto- ja energiastrategian 2030 vision mukaan Satakunta on vuonna 2030 ilmastoystävällinen, kestävien energiaratkaisujen maakunta. Tavoitteena on Satakunnan energiantuotannon ja -kulutuksen kestävyys ja päästöttömyys, johon pyritään vähentämällä energian kulutuksesta ja tuotannosta aiheutuvia päästöjä, kehittämällä monipuolista energia- ja ympäristöalan osaamista ja koulutusta sekä edistämällä energiaviisasta maankäyttöä ja rakentamista. Tavoitteena on myös saavuttaa maakunnan hiilineutraaliustavoitteet (HINKU) vähentämällä päästöjä ja vahvistamalla hiilinieluja. Ilmastoviisautta tavoitellaan tuomalla osaksi satakuntalaisten arkea ilmaston kannalta viisaat toistuvat rutiinit, jotka näkyvät työssä ja työtavoissa, kulutuksessa ja sosiaalisissa tilanteissa. Ilmastoviisautta tavoitellaan edistämällä ilmastotietoisuutta, kiertotaloutta sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumista ja sopeutumista sekä tukemalla luonnon monimuotoisuutta.

Maakuntaohjelmalla halutaan edistää ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja hiilineutraaliin kiertotalouteen siirtymiseen liittyviä toimia, joilla vähennetään päästöjä, kasvatetaan hiilinieluja, edistetään luonnon varojen kestävää käyttöä ja lisätään kilpailukykyä. Ilmastonmuutoksen vaikutukset, riskien analysointi ja vaikutusten

ennakointi tulee ottaa huomioon aluekehittämistoimien suunnittelussa ja niihin liittyvässä päätöksenteossa. Ilmastokestävään talouteen siirtyminen on välttämätöntä, muutokseen tarvitaan meitä kaikkia.

Läpileikkaavat sisällöt

Kaikkia maakuntaohjelman kehittämisteemoja läpileikkaavat teemat ovat digitalisaatio, kansainvälisyys, saavutettavuus, turvallisuus sekä resurssiviisaus.

Digitalisaatio

Digitaalisuus ja virtuaalisuus ovat vahva osa ihmisten arkipäiväistä elämää sen kaikilla osa-alueilla kuten koulutuksessa, palvelujen ja kulutushyödykkeiden hankinnassa, sosiaalisessa kanssakäymisessä sekä arjen turvallisuudessa. Digitalisaatio on sekä toimintatapojen uudistamista, prosessien digitalisointia, että palveluiden sähköistämistä. Digitalisaatio parantaa tuottavuutta, luo uusia arvoketjuja ja liiketoimintamahdollisuuksia sekä palveluja mm. tekoälyn, automaation ja robotiikan osaamisen hyödyntämisen kautta. Digitalisaatio edistää paikasta riippumatonta työn tekemistä ja yritystoimintaa sekä tukee monipaikkaisen elämisen mahdollisuuksia ja tuo palveluja saataville sijainnista riippumatta. Digitalisaation, automaation ja tekoälyn käytön ja sovellusten yleistyessä korostuu myös digitaalisten taitojen ja valmiuksien merkitys.

Kansainvälisyys

Kansainvälinen toiminta lisää osaamista ja avaa uusia yhteyksiä elinkeinoelämälle ja tutkimukselle. Kansallisten ja kansainvälisten verkostojen rakentuminen ja verkostoissa toimiminen ovat merkittäviä tekijöitä maakunnan kärkialojen vahvistumiselle.

Kansainvälisen toiminnan tavoitteena on tukea maakuntaohjelman 2022-2025 keskeistä tavoitetta eli Satakunnan kilpailukyvyyn ja elinvoimaisuuden edistämistä. Kansainvälinen näkökulma täydentää maakunnan aluekehittämisen toimintalinjoja tarjoten toimintaan lisäarvoa. Lisäksi kansainvälinen yhteistyö tarjoaa mahdollisuuksia erityisesti aloilla, joissa maakunnalla on annettavaa kansainvälisesti.

Saavutettavuus

Tavoitteena on turvata kilpailukykyisen elinkeinoelämän ja hyvän asumisen edellytykset. Yhteydet ja logistiikka toimivat hyvin ja palvelut ovat tasavertaisesti saavutettavissa. Kestävä alue- ja yhdyskuntarakenne yhdessä haja-asutusalueiden tarjoamien monipuolisten elinkeino- ja asumismahdollisuuksien kanssa on Satakunnan vahvuus.

Yhdyskuntakehityksen osalta huomiota kiinnitetään ilmastomuutoksen hillintään, vähähiilisiin liikkumis- ja kuljetuspalveluihin, elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin, asumisen tarpeisiin, laadukkaaseen elinympäristöön ja kulttuuriympäristöön sekä luonnon monimuotoisuuteen. Liikennejärjestelmää kehitetään tukemaan alueen kansainvälistä, kansallista ja alueen sisäistä saavutettavuutta ja elinvoimaa. Edistetään digitaalisia palveluita sekä paikkariippumatonta yritystoimintaa ja työtä tukevien tietoliikenneyhteyksien saatavuutta. Liikenne palveluna konseptissa (MaaS, Mobility as a Service) liikenne ajatellaan uudella tavalla palvelulähtöisesti.

Turvallisuus

Tavoitteena on, että satakuntalaisten turvallisuuden tunne kasvaa ja riskitilanteiden toteutuessa Satakunnassa pelastus- ja varautumisjärjestelmät toimivat. Turvallisuuden ulottuvuuksia ovat mm. asukkaiden turvallisuus, yritysturvallisuus sekä ympäristön turvallisuus ja puhtaus. Satakuntalaisessa toimintaympäristössä teollisuuteen, energiantuotantoon, ruuantuotantoon ja maa- ja merikuljetuksiin liittyvät turvallisuuskysymykset ovat myös keskeisiä. Kyber- ja tietoturvallisuus on tänä päivänä yhä kriittisempi osa erilaisten organisaatioiden turvallisuutta ja tämä ulottuvuus korostuu automaation ja robotiikan osaamisen maakunnassa. Maakunnallisen yhteistyön vahvistaminen turvallisuuden ylläpitämiseksi ja turvallisuusriskien ennakointikyvykkyyden vahvistamiseksi on keskeistä, sillä ilmastonmuutos ja sen seurauksena esim. vaihtelevat sääolosuhteet lisäävät konkreettisia arjen riskejä samoin kuin ennakoimattomat pandemiat. Satakunnassa tulee edistää turvallisuuteen ja varautumiseen liittyvää yhteistyötä, turvallisuussuunnittelua, turvallisuusosaamista, turvallisuutta huomioivaa yhdyskuntasuunnittelua, turvallisuutta edistävien teknologioiden käyttöönottoa. Riskienhallintaosaamista ja turvallisuusalan suunnittelua ja koulutusta on tärkeää edistää myös huoltovarmuuden näkökulmasta. Myös elinkeinoelämän turvallisuuskulttuurin ylläpitämiseen tulee kehittää toimintamalleja ja ratkaisuja.

Resurssiviisaus

Resurssien viisaalla, vastuullisella ja innovatiivisella käytämisellä voidaan vahvistaa alue- ja paikallistaloutta ja alueen kilpailukykyä, luoda uusia liiketoimintamahdollisuuksia sekä työpaikkoja. Kiertotalouden edistämiseksi tulee hyödyntää kiertotalouden ja puhtaiden ratkaisujen kasvavia mahdollisuuksia Satakunnassa, kehittää logistiikka- ja liikkumISRatkaisuja mm. digitalisaatiota hyödyntäen sekä ottaa käyttöön uusia toimintatapoja ja teknologioita. Energia- ja materiaalitehokkuuden osaamisen vahvistuminen sekä ympäristöliiketoiminnan kasvu edistävät vähähiilisyyttä. Resurssiviisaus on kykyä käyttää erilaisia resursseja (luonnonvarat, raaka-aineet, energia, tuotteet ja palvelut, tilat, aika ja osaaminen) harkitusti ja hyvinvointia sekä kestävää kehitystä edistävällä tavalla.

Toimintalinja 1: Kestävän kasvun Satakunta

Päätavoitteena on Satakunnan elinvoiman ja uudistumisen edistäminen, kasvualojen ja osaamiskeskittymien vahvistaminen, elinkeinoelämän menestys. Maakunnan osaamiskeskittymien elinvoiman ja kasvun turvaamiseksi on tärkeää kehittää toimintaympäristöä kestävästi, vihreän siirtymän tavoitteet ja digitalisaation mahdollisuudet huomioiden.

Maakunnan osaamiskeskittymien elinvoiman ja kasvun turvaamiseksi on tärkeää kehittää toimintaympäristöä kestävästi, vihreän siirtymän tavoitteet ja digitalisaation mahdollisuudet huomioiden. Kasvun vahvistamisessa keskeisiä ovat julkisten toimijoiden toimet maankäytön, asumisen, liikenteen ja koulutuksen sekä yleisen infrastruktuurin osalta.

Vienti- ja kasvuyrityksille on merkittävää koulutus- ja innovaatioympäristöjen ja kumppanuuksien kehittäminen. Satakunnassa vahvistetaan kehittämistoimijoiden, koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän tutkimus, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan maakunnallista sekä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä, mikä mahdollistaa esim. uusien teknologioiden pilotoinnin. Tuotteiden ja palveluiden jalostusarvoa sekä tuottavuutta kasvatetaan ja luodaan edellytykset uusille markkina-avauksille ja sitä kautta tunnistetaan Satakunnan mahdollisuudet myös kansainväliselle kasvuille.

Strategiset kumppanuudet ja verkostot edistävät maakunnan osaamista ja erikoistumista. Uusiutuvan vastuullisen elinkeinotoiminnan arvoverkot luovat työtä ja houkuttelevat maakuntaan osaajia, toimijoita sekä investointeja. Huolehditaan yritysten toimintaympäristöjen säilyttämisestä ja kehittämisestä ja riittävien uusien toimintaympäristöjen muodostamisesta. Turvataan ja ylläpidetään Satakunnan elinkeinoelämälle tarpeellinen infrastruktuuri, mm. satamat ja väylät.

Edistää aluekehittämispäätöksen kestävät ja elinvoimaiset alueet painopisteitä

- Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen sekä osaaminen ja sivistys aluekehittämisen voimavarana.
- Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen,
- Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet,

Edistää hallitusohjelman osallistava ja osaava Suomi strategisia kokonaisuuksia

- Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi
- Elinvoimainen Suomi
- Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi
- Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi
- Suomi kokoaan suurempi maailmalla
- Oikeudenmukainen, yhdenmukainen ja mukaan ottava Suomi

Tavoitteena on maakunnan kasvualojen sekä innovaatioympäristöjen vahvistaminen ja uudistaminen ilmasto- ja kestävä kasvun tavoitteet huomioivalla tavalla.

Tavoitteena on maakunnan kasvualojen sekä innovaatioympäristöjen vahvistaminen ja uudistaminen ilmasto- ja kestävä kasvun tavoitteet huomioivalla tavalla. Älykkäällä erikoistumisella on keskeinen rooli maakunnan elinvoiman, kasvun ja innovaatiotoiminnan vahvistamisessa.

Älykäs erikoistuminen tarkoittaa maakunnan vahvuuksien edistämistä elinvoiman vahvistamiseksi. Älykkäässä erikoistumisessa keskitytään siihen, mikä luo alueelle parhaan kilpailupotentiaalin. Satakunnan älykäs erikoistuminen vahvistaa maakunnan **automaatioon ja robotiikkaan** erikoistunutta klusteria, jonka Robocoast-verkostossa on mukana robotiikan, automaation, esineiden internetin ja tekoälyn parissa toimivia yrityksiä sekä myös koulutus-, tutkimus- ja kehitysorganisaatioita. Tavoitteena on kehittää toimintaympäristöä, jossa rakenteet, osaaminen ja kehitysympäristöt tukevat Satakunnan elinkeinoelämän, julkisen sektorin ja robotiikkaklusterin synergian vahvistumista. Tavoitteena edistää automaatio- ja robotiikkaklusterin ja innovatiivisten yritysten kasvumahdollisuuksia. Kehitetään kansainvälisiä liiketoiminta- ja tuotekehitysverkostoja sekä robotiikasta innostunutta ja tiivistä yhteistyötä tekevää kehittäjäyhteisöä. Satakunnassa on kansanvälisesti merkittävä **teknologiametallien tuotannon ja jatkojalostuksen ekosysteemi**, joka kasvaa digitalisaation ja vihreään kasvuun liittyvän sähköistymisen luoman metallien kysynnän ja kiertotalouden kautta. Kasvun vauhdittamiseksi tarvitaan syvempää yhteistyötä digitalisaation hyödyntämisessä sekä sähköistymisen luoman kasvun mahdollisuuksien ymmärtämisessä. Satakunnassa on monipuolinen **energiatuotannon keskittymä**, jossa tuotetaan sähköä noin kolminkertaisesti maakunnan kulutukseen nähden. Monipuolinen energiatarjonta ja -osaaminen antavat maakunnan energiaintensiiviselle teollisuudelle vahvaa kilpailullista etua. Perusenergiatuotannon ohella Satakunnassa panostetaan myös monipuoliseen uusiutuvien energiamuotojen käyttöön. Energiateknologian mahdollisuudet luovat uusia innovaatioita ja liiketoimintamahdollisuuksia esim. tuulivoiman, aurinkoenergian, kaasun, vety- ja metaanitalouden, vesivoiman hyödyntämiseen sekä ydinvoima-alalle. Tavoitteena ovat uusiutuvien energiamuotojen kokonaisratkaisut.

Satakunnan **elintarvikeklusterin** vahvuus on sen monipuolisuus. Satakuntaan sijoittuu useita alan valtakunnallisia kärkiyrityksiä ja maakunnassa on myös pitkät perineet sopimustuotannosta, jolla turvataan tuotannon taloudellinen, ekologinen ja eettinen kestävyys. Satakunnan ruoantuotanto on oleellinen osa myös kansallista huoltovarmuutta. Kehitetään toimintamalleja ja menetelmiä ruokaketjun ja elintarvikeklusterin vahvistamiseen. Älykäs erikoistuminen vahvistaa Satakunnan **biotalouden arvoketjuja**. Metsäbiotalouden ekosysteemit mahdollistavat uusia ratkaisuja. Biotalous uusissa arvoketjuissa syntyy liiketoiminnan mahdollisuuksia erityisesti pk-yrityksille (esim. ekosysteempipalvelut, luontomatkailu). Uusia mahdollisuuksia on myös puurakentamisessa. Tavoitteena on hyödyntää kiertotalouden ja puhtaiden ratkaisujen kasvavia mahdollisuuksia Satakunnassa. **Edistetään kiertotaloutta** vahvistamalla toimijoiden yhteistyötä ja sitoutumista sekä osaamista. Kiertotalouden edistämiseksi kehitetään älykkäitä logistiikka- ja liikkumisratkaisuja mm. digitalisaatiota hyödyntäen sekä otetaan käyttöön uusia toimintatapoja ja teknologioita. **Satakunnan sinisen talouden kasvun** mahdollisuudet kytkeytyvät meriklusterin ja meriteknologian sekä laajemmin veteen liittyvään tutkimus-kehittämisen ja innovaatiotoimintaan. Tavoitteena on edistää merialuesuunnittelun tavoitteiden toteutumista sekä uusien teknologioiden, digitalisaation ja robotiikan käyttöönottoa ja pilotointia meriklusterissa. Keskeistä on huolehtia vesistöjen kestävästä käytöstä

sekä pohjavesivarjoista. **Satakunnan elämästälouden** vahvuutena ovat matkailupalvelut ja tapahtumat sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävät taide- ja kulttuuripalvelut. **Satakunnan hyvinvointitalouden** vahvistamisessa keskeistä on huolehtia palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta, monipuolisista koulutuspalveluista sekä rakennetusta ja monimuotoisesta luonnonympäristöstä. Satakunnan älykästä erikoistuminen edistää myös maakunnan **turvallisuuden ja varautumisen** toimintaympäristöä.

Kehittämislinjaukset		
- Vahvistetaan koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden, kehittämistoimijoiden sekä elinkeinoelämän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) maakunnallista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. - Edistetään uusien teknologioiden, digitalisaation ja robotiikan käyttöönottoa ja pilotointia - Edistetään elinkeinoelämän tarpeista lähtevien innovatiivisten ja älykkäiden ratkaisujen, toimintamallien sekä kokeilu- ja pilotointiympäristöjen sekä tutkimusinfrastruktuurin kehittämistä - Vahvistetaan Satakunnan elinkeinoelämän uudistumiskyvyn tekijöitä. - Kehitetään uusia teknologisia ratkaisuja ja innovaatioita esim. tekoälyyn, logistiikkaan ja resurssitehokkuuteen liittyen. - Edistetään datatalouden mahdollisuuksien hyödyntämistä. - Kehitetään kansainvälisiä liiketoiminta- ja tuotekehitysverkostoja. Edistetään toimijoiden, muun muassa yritysten, rahoittajien, kehittämisorganisaatioiden ja korkeakoulujen yhteistyötä. innovaatiojärjestelmien vahvistamista - Edistetään uusiutuvien energiatuotantomuotojen kehittämistä. Turvataan toimintavarma ja häiriötön energian saanti ja riittävät yhteysverko.		
Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä
<i>täydentyy</i>	<i>täydentyy</i>	<i>täydentyy</i>
Keskeiset strategiset kumppanuudet: <i>täydentyy</i> Maakunnan kasvualojen vastuullinen uudistuminen vahvistaa älykästä erikoistumista ja luo mahdollisuuksia kasvuun.		

Tavoitteena on, että maakunnan uudistuvat ja innovatiiviset osaamiskeskittymät ja alueen tutkimus- ja koulutusorganisaatiot toteuttavat kansallisesti ja kansainvälisesti vaikuttavaa innovaatiotoimintaa yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Koulutuksella ja tieteellä luodaan yhteiskuntaa vahvistavaa ja uudistavaa sivistysperustaa. Työn murros edellyttää tarvetta osaamisen päivittämiseen ja jatkuvaan oppimiseen kohtaannon parantamiseksi.

Koulutus- ja tutkimusorganisaatiot luovat uusia toimintatapoja ja uudistavat osaamista ja elinkeinorakennetta valtakunnallisesti ja alueellisesti tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa. Koulutus-, tutkimus ja kehittämisorganisaatioiden sekä elinkeinoelämän ennakointi- ja innovaatiotoiminnan maakunnallisen, kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen edistää maakunnan innovaatiotoimintaa. Aineettoman arvonluonnin osaamisen edistäminen ja sosiaaliset innovaatiot sisältyvät Satakunnan vahvuuksiin ja voimavaroihin perustuvien osaamiskeskittymien vahvistamiseen osana maakunnan älykästä erikoistumista. Osaamisen vahvistaminen luo edellytyksiä alueelliselle, kansalliselle ja kansainväliselle kasvu. Koulutus ja monimuotoiset mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen sekä jatkuvaan oppimiseen varmistavat osaavan työvoiman saatavuuden. Koulutusmahdollisuudet houkuttavat nuoria jäämään maakuntaan ja ylläpitävät maakunnan inhimillistä pääomaa ja uusiutumiskyvykkyyttä. Osaamisen vahvistamisessa merkityksellistä on vahvistaa koulutusjärjestelmän osalta myös kumppanuuksia yhteiskunnan eri toimijoiden kesken. Kumppanuudet vahvistavat myös kasvu- ja muutosalojen, uusien kyvykkyyksien ja muuttuvien osaamis- ja työvoimatarpeiden ennakoitua. Sivistys luo osaltaan edellytykset myös osallisuudelle, työllisyydelle ja kestäväälle kasvu.

Teknologinen kehitys muuttaa osaamistarpeita. Digitalisaation, automaation ja robotiikan kiihdyttämän työelämän rakennemuutoksen vuoksi työmarkkinoilta poistuu tehtäviä, mutta pitkällä aikavälillä tilalle syntyy uusia, usein osaamisvaatimuksiltaan vaativampia tehtäviä.

Kehittämislinjaukset		
- Osaavan työvoiman saatavuudesta huolehditaan ennakoiden työelämän murros- ja muutospaineet. - Luodaan ennakoivat yhteydet koulutusorganisaatioiden ja elinkeinoelämän välille siten, että opiskelijat kytkeytyvät aloille, joilla on työvoimatarvetta. - Varmistetaan vetovoimainen koulutuspolku korkeakouluopintoihin asti. - Varmistetaan joustava koulutustarjonta huomioiden niin nuorten koulutus kuin yritysten tarpeisiin nopeasti vastaava aikuisten monimuotoinen täydennys- ja uudelleen koulutautuminen. - Toteutetaan koulutuksia uusilla muodoilla ja toteuttamistavoilla. - Vahvistetaan Satakunnan älykkään erikoistumisen osaamisalueita sekä innovaatioiden ja uusien ratkaisujen kehittämistä - Vahvistetaan ilmastomuutoksen hillintään ja varautumiseen liittyvää osaamista.		
Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä
täydentyä	täydentyä	täydentyä
Keskeiset strategiset kumppanuudet: täydentyä Vahvistaa maakunnan älykästä erikoistumista.		

Tavoitteena on yrittäjyyden vahvistaminen, yritysten liiketoimintaympäristöjen kehittäminen sekä verkostoituminen myös kansainvälisesti maakunnan elinvoiman ja kasvun edistämiseksi. Tavoitteena on ulkopuolisuuden ehkäisy ja kaiken työvoimapotentialin käyttöönotto.

Yrittäjyyden ja pk-yritysten rooli maakunnan elinvoiman ja kasvun vahvistamisessa on keskeinen. Satakunnassa tavoitteena on lisätä kiinnostusta yrittäjyyteen yrittäjyyskasvatuksen sekä kattavien ja laadukkaiden neuvonta- ja tukipalvelujen avulla. Kattavat ja laadukkaat maakunnalliset ja kansalliset yrityspalvelut tukevat yrittäjänä menestymistä yrityksen elinkaaren kaikissa vaiheissa. Yritysten liiketoimintaympäristöjen kehittäminen, osaamisen vahvistaminen ja verkostoituminen myös kansainvälisesti edistävät kasvun mahdollisuuksia. Yrittäjiä kannustetaan työelämän laadun ja tuottavuuden parantamiseen, tuotekehitykseen, verkostoitumiseen ja kansainvälistymiseen ja näiden kautta kasvuun. Aloittavia ja toimintaansa kehittäviä yrittäjiä sekä yritysten omistajan- ja sukupolvenvaihdoksia tuetaan. Kattavat ja laadukkaat maakunnalliset ja kansalliset yrityspalvelut tukevat yrittäjänä menestymistä yrityksen elinkaaren kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on lisätä kiinnostusta yrittäjyyteen yrittäjyyskasvatuksen sekä kattavien ja laadukkaiden neuvonta- ja tukipalvelujen avulla.

Opiskelijoiden kohdalla yrittäjyyskasvatuksen lisäksi tärkeitä ovat työelämävalmiuksien kehittäminen. Työelämävalmiuksien parantaminen ja työelämälähtöinen oppiminen auttavat kiinni työelämään. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville ja ulkopuolisuuden uhan alla oleville, erityisesti nuorille, kohdennetaan monipuolisia tukitoimia työelämävalmiuksien ja elämänhallintaan liittyvien asioiden varmistamiseksi. Tavoitteena on, että mahdollisimman monelle satakuntalaiselle on mahdollisuuksia maakunnan kilpailukykyä ja elinvoimaa vahvistavaan tekemiseen, yrittäjinä, opiskelijoina tai työntekijöinä. Satakunnassa on tarjolla vaihtoehtoisia ja yksilöllisiäkin polkuja ammattiin ja työhön. Oppimisympäristöjä ja vaihtoehtoisia tapoja suorittaa ammatillinen tutkinto tai tutkinnon osia kehitetään edelleen.

Tavoitteena on löytää ratkaisuja työvoiman kohtaanto-ongelmien vähentämiseen. Työ- ja elinkeinoelämän, kolmannen sektorin sekä oppilaitosten uudenaikaiset sopimukselliset menettelyt ja koulutuskokeilut tarjoavat yksilöllisiä ratkaisuja ammattiin valmistumiseen ja työllistymiseen.

Kehittämislinjaukset
- Yritysten liiketoimintaympäristöjen kehittäminen, osaamisen vahvistaminen ja verkostoituminen myös kansainvälisesti edistävät kestävä kasvun mahdollisuuksia. Ilmastonmuutoksen hillintään ja varautumiseen liittyvät haasteet edellyttävät yrityksiltä uutta osaamista. - Yrittäjiä kannustetaan työelämän laadun ja tuottavuuden parantamiseen, tuotekehitykseen, verkostoitumiseen ja kansainvälistymiseen ja näiden kautta kasvuun. - Edistetään uutta liiketoimintaa, start up –yrityksiä, yritysten kasvua ja kansainvälistymistä ja digitalisaatiota. - Edistetään kattavien ja laadukkaiden yritysneuvonta- ja tukipalvelujen kehittämistä. - Tuetaan pk-yritysten työelämän laadun ja tuottavuuden kehittämistä, henkilöstön ja yrittäjien osaamisen nostoa sekä kasvu- ja rakennemuutosalojen räätälöidyn koulutuksen kehittämistä. - Lisätään kiinnostusta yrittäjyyteen yrittäjyyskasvatuksen avulla ja edistetään yrittäjyyskasvatuksen kehittämistä - Edistetään uusien ratkaisujen ja toimintamallien sekä monikanavaisten neuvonta- ja ohjauspalvelujen kehittämistä ja eri toimijoiden verkosto- ja yritysysteistyön kehittämistä. - Tuetaan nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työmarkkinoille pääsyä edistävien palvelumallien ja verkostojen kehittämistä. Tuetaan palvelumallien kehittämistä heikossa työmarkkina-asemassa olevien syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

- Edistetään maahanmuuttajien työelämävalmiuksia ja kotoutumista sekä kehitetään maahanmuuttajien rekrytointipalveluita.
- Tuetaan työ- ja elinkeinoelämän, kolmannen sektorin ja oppilaitosten yhteistyötä sekä koulutuskokeiluja.
- Tuetaan joustavaa ja reagointikykyistä aikuis- ja täydennyskoulutusta.
- Kehitetään vaihtoehtoisia tapoja suorittaa tutkintoja. Tuetaan mm. työvaltaisia koulutusmahdollisuuksia erityisesti nuorille sekä työpajatoiminnan opinnollistamista esim. mahdollisuudella suorittaa tutkintoja ja niiden osia osana työpajatoimintaa.
- Tuetaan työelämävalmiuksien, elämänhallinnan ja työhyvinvoinnin parantamiseen tähtääviä toimia.
- Edistetään koulutuksesta koulutukseen tai työelämään siirtymisen sujuvuutta.
- Edistetään työvoiman liikkuvuutta

Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä
<i>täydentyy</i>	<i>täydentyy</i>	<i>täydentyy</i>
Keskeiset strategiset kumppanuudet: <i>täydentyy</i> Vahvistaa maakunnan älykästä erikoistumista		

Toimintalinja 2: Hyvinvoivan väestön ja ympäristön Satakunta

Päätavoitteena on, että Satakunta on sujuvan arjen ja laadukkaan ympäristön maakunta, jossa huolehditaan asukkaiden hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Kannamme vastuuta sosiaalisesta, ekologisesta, taloudellisesta ja kulttuurisesta kestävydestä ja yhteisestä tulevaisuudesta. Hyvä elämä Satakunnassa on kantava ajatus toimintalinjan kehittämisteemoissa.

Edistää aluekehittämispäätöksen Kestävät ja elinvoimaiset alueet 2020-2023 painopisteitä:

- Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen,
- Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet,
- Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana ja
- Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy.

Edistää hallitusohjelman Osallistava ja osaava Suomi strategisia kokonaisuuksia:

- hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi,
- turvallinen oikeusvaltio Suomi sekä
- oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi

Kehittämisteema TL2.1

Hyvinvoivat satakuntalaiset

Tavoitteena on satakuntalaisten hyvinvoinnin ja hyvän elämän edellytysten turvaaminen. Vastuullinen maakunta huolehtii asukkaiden hyvinvoinnista osana maakunnan elinvoimaisuutta.

Satakuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä keskeisiä elementtejä ovat palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, monipuoliset koulutuspalvelut sekä rakennettu ympäristö ja monimuotoinen luonnonympäristö. Hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät toimet kohdistuvat kattavasti kaikkiin satakuntalaisiin, lapsiin, nuoriin, lapsiperheisiin, työikäisiin ja ikäihmisiin. Monipuolisten ja saavutettavien hyvinvointi- ja sote-palvelujen kehittämiseksi tarvitaan mm. uudenlaisten julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuusmallien rakentamista. Ennaltaehkäisevien toimien kohdalla on tärkeää huolehtia viranomaisen keskinäisen yhteistyön toimivuudesta. Satakuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tarvitaan monialaista yhteistyötä kuntien, eri hallinnonalojen, paikallisten järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten toimijoiden sekä paikallisen ja alueellisen elinkeinoelämän kanssa. Vahvalla järjestöjen yhteistyöllä, osaamisella ja aktiivisella toiminnalla on tärkeä rooli hyvinvoinnin edistäjänä asukkaiden osallistumisen ja palvelujen tuottamisen kautta.

Kulttuurilla, taiteella, liikunta- ja vapaa-ajan palveluilla sekä lähiluonnolla ja viihtyisällä ympäristöllä on merkittävä rooli hyvinvoinnin lähteenä ja myös kotouttamisen tukena. Alueen kulttuuriperinnön sekä alueellisen ja paikallisen identiteetin vaaliminen ja vahvistaminen tukevat hyvinvointia, osallisuutta ja juurtumista alueeseen. Asukkaiden kokemus turvallisuuden tunne sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet lisäävät hyvinvointia. Erilaiset yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen areenat paikallisyhteisöistä kansalliselle tasolle vahvistavat osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia kaiken ikäisille satakuntalaisille.

Satakuntalaisten arjen turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat mm. osallisuus, yhteisöllisyys, ympäristöjen laatu, esteettömyys ja viihtyvyys sekä palvelujen saatavuus ja väylien kunnossapito. Turvallisuus koetaan eri tavalla eri elämän vaiheissa. Ikääntyessä ja toimintakyvyn heikentyessä arjen turvallisuus nousee yhä merkittävämpään rooliin. Yhteisöllisyys edistää hyvinvointia ja luo turvallisuuden tunnetta vahvistamalla

osallistumisen mahdollisuuksia kaikille satakuntalaisille ja ehkäisemällä myös syrjäytymistä ja yksinäisyyttä. Sosiaalista kestävyyttä tavoitellaan vähentämällä eriarvoisuutta hyvinvoinnissa, terveydessä ja osallisuudessa. Ilmastonmuutos vaikuttaa myös asukkaiden hyvinvointiin sekä terveyteen ja siihen sisältyy riskejä alueellisten ja väestöryhmien välisen eriarvoisuuden lisääntymiseen. Haluamme, että kaikki pysyvät mukana.

Hyvinvointitalousajattelussa hyvinvoinnin nähdään muodostuvan yksilöllisistä voimavaroista sekä osallisuudesta. Keskeinen periaate on luoda ympäristö, jossa kaikki yhteiskunnan jäsenet voivat hyödyntää omaa osaamistaan ja mahdollisuuksiaan kiinnittyä yhteiskuntaan sekä edistää hyvinvointia ja turvallisuutta.

Alueellisessa hyvinvointikertomuksessa on tunnistettu alueen hyvinvointihaasteet sekä määritellään painopisteet asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä eriarvoisuuden vähentämiseksi. Hyvinvointikertomuksen mukaisesti Satakunnassa edistetään terveellisiä elintapoja, ennaltaehkäisevää työtä, ympäristön terveyttä ja arjen turvallisuutta, vahvistetaan osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä vahvistetaan maakunnan elinvoimaa mm. palvelujen ja koulutuksen saatavuuden ja työelämään kiinnittymisen kautta.

Satakuntalaisen hyvinvointiteknologiaosaamisen tuella on mahdollistaa kehittää ratkaisuja, joiden avulla elämänlaatu paranee ja hyvinvointi lisääntyy ja jokainen yksilö pystyy selviämään arjesta mahdollisimman itsenäisesti koko elämänsä ajan. Vastaavasti terveysteknologialla haetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuottajille suunnattuja ratkaisuja, joita käytetään sairauksien ennaltaehkäisyssä, sairauksien hoidossa ja terveyden ylläpitämisessä.

Kehittämislinjaukset		
- Edistetään hyvinvointitaloutta panostamalla toimiin, joilla tuetaan hyvinvointia ja terveyttä sekä vähennetään eri palvelujen tarvetta. Hyvinvointitalouden kehittämiseksi edistetään toimialarajat ylittävää yhteistyötä elinkeinoelämän, tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden, järjestöjen sekä muun toimijakentän välillä. - Kehitetään ja toteutetaan uusia, vaikuttavia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen muotoja, vahvistetaan terveyttä ja hyvinvointia edistävää aktiivista elämäntapaa ja yhteisöllisyyttä sekä ylläpidetään laadukkaita kulttuuri ja vapaa ajanpalveluja ja rakenteita. - Kehitetään ratkaisuja eriarvoistumiskehityksen katkaisemiseksi ja osallisuuden lisäämiseksi sekä kotoutumisen edistämiseksi. Vahvistetaan palveluketjuja syrjäytymisen ehkäisemiseksi - Edistetään luontoon ja kulttuuriin liittyvien palvelujen kehittämistä. - Edistetään julkisten palvelujen rinnalla yritysten, kolmannen ja neljännen sektorin toimijoiden aktiivista mukanaoloa ja kumppanuutta sekä tunnistetaan niiden merkitys hyvinvoinnin ja osallisuuden tuottamisen resurssina. Tuetaan rakenteita ja työkaluja monialaisen yhteistyön edistämiseen.		
Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä
<i>täydentyy</i>	<i>täydentyy</i>	<i>täydentyy</i>
Keskeiset strategiset kumppanuudet: <i>täydentyy</i> Vahvistaa maakunnan älykästä erikoistumista.		

Tavoitteena on varmistaa sujuvan arjen edellytykset Satakunnassa. Arjen sujuvuuden varmistaminen edellyttää palvelujen saatavuudesta huolehtimista, toimivaa infrastruktuuria ja sekä sujuvia yhteyksiä joka puolella maakunnassa.

Palvelujen saavutettavuus ja saatavuus sekä toimiva, viihtyisä ja turvallinen asuin ja elinympäristö vaikuttavat keskeisesti satakuntalaisten arjen toimivuuteen niin kaupungeissa ja kuntakeskuksissa kuin maaseudullakin. Palvelujen saatavuuden varmistamiseksi tarvitaan maakunnan toimijoiden yhteistyötä, toimialarajat ylittäviä kumppanuuksia sekä mm digitaalisten palvelujen kehittämistä. Kolmannen sektorin rooli muun muassa lähipalvelujen tuottajana ja asuin- ja elinympäristön viihtyisyyden ja toimivuuden edistäjänä on tärkeä.

Kestävä alue- ja yhdyskuntakehitys sekä toimivat yhteydet parantavat arjen sujuvuutta sekä elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä sekä tukevat ja vahvistavat maakunnan kaupunkien, kuntien ja maaseutualueiden elinvoimaisuutta ja niiden vuorovaikutusta. Monikeskuksinen, verkostomainen yhdyskuntarakenne toimii hyvien liikenneyhteyksien varassa. Maankäytön suunnittelulla, kaavoituksella ja rakennussuunnittelulla turvataan viihtyisä, terveellinen, turvallinen ja ympäristöarvot huomioonottava asuin- ja elinympäristö. Ilmastonmuutos ja sen seurauksena esim. yleistyvät sään ääriolosuhteet lisäävät konkreettisia arkeenkin kohdistuvia vaikutuksia ja riskejä, samoin kuin ennakoimattomat pandemiat. Tietoisuuden lisääntyminen ekologisemmista vaihtoehdoista ja kiertotaloudesta vaikuttaa arjen valintoihin ja käyttäytymiseen.

Työssäkäynti- ja opiskelualueiden laajentuminen edellyttää toimivia liikenneyhteyksiä. Liikenteen päästöjä tulee kuitenkin vähentää panostamalla kestävämpiin kulkumuotoihin, vähäpäästöisempiin polttoaineisiin ja digitaaliseen saavutettavuuteen. Myös luonnon ja virkistyskäytön saavutettavuutta tulee parantaa muun muassa kehittämällä lähiliikunta- ja ulkoilumahdollisuuksia.

Liikennejärjestelmäsuunnittelun tavoitteena on edistää toimivaa, turvallista ja kestävää liikkumista niin ihmisille kuin tavaroillekin. Logistiikan toimivuus on tärkeä osa toimivaa arkea. Digitaalinen saavutettavuus mahdollistaa sen, että maakunnan asukkaat pääsevät tasa-arvoisesti palvelujen ääreen. Digitalisaatio luo edellytyksiä ympäristövastuullisille ja käyttäjäystävällisille ratkaisuille. Digitalisaatio edistää paikasta riippumatonta työn tekemistä, yritystoimintaa ja palveluja sekä tukee monipaikkaista elämää, kehittymistä ja kasvua. Digitaalisten palveluiden helppokäyttöisyyden ja digituen saatavuuden varmistaminen edistää palvelujen saavutettavuutta.

Kehittämislinjaukset		
- Edistetään palvelujen saavutettavuutta (digitaaliset palvelut ja innovatiiviset palvelujen tuottamisen ja saavutettavuuden ratkaisut) - Edistetään turvallisuuteen ja varautumiseen liittyvää yhteistyötä ja innovaatioiden kehittämistä - Edistetään ilmastokestävää liikkumista ja sujuvia matkaketjuja sekä vähäpäästöisten liikenteen käyttövoimalähteiden kehittämistä - Tuetaan lajittelua, kierrätystä ja kestäviä logistiikkaketjuja edistävien palvelukonseptien kehittämistä - Edistetään alueiden käytön suunnittelulla monikeskuksisen ja kestävän yhdyskuntarakenteen muodostumista.		
Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä
täydenty	täydenty	täydenty
Keskeiset strategiset kumppanuudet: täydenty Vahvistaa maakunnan älykästä erikoistumista.		

Tavoitteena on vahvistaa Satakunnan vetovoimaa uusien asukkaiden, työvoiman, opiskelijoiden, paluumuuttajien, työ- ja koulutus peräisten maahanmuuttajien, yritysten ja matkailijoiden houkuttelemiseksi Satakuntaan. Maakunnan ympäristön ominaispiirteistä ja vahvuuksista huolehtiminen tukee maakunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämistä sekä ekologista kestävyyttä.

Maakunnan vetovoimaa vahvistavat monipuolinen yritystoiminta ja työpaikat, vahvat osaamiskeskittymät, monipuoliset ja houkuttelevat asuinympäristöt, hyvät koulutusmahdollisuudet, monimuotoiset ja hyvinvoivat luonto ja kulttuuriympäristöt sekä toimivat ja laadukkaat palvelut. Satakunnassa on vahvoja elinvoimaisia yhteisöjä ja houkuttelevia asuinympäristöjä löytyy eri puolelta Satakuntaa, kaupungeista, pienemmistä keskuksista, kylistä ja haja-asutusalueilta. Maakunta tunnetaan vetovoimaisesta meriympäristöstä, monimuotoisesta luonnosta ja rikkaasta kulttuuriympäristöstä. Satakunnassa eletään lähellä luontoa ja vesistöjä sekä nautitaan monipuolisesta kulttuuritarjonnasta, kulttuuriympäristöstä ja arkkitehtuurista. Satakunnan maakuntakuvan, imagon ja vetovoimaisuuden vahvistaminen on yhteinen haasteemme. Satakunta on monipuolinen maakunta matkailijoiden näkökulmasta. Satakunnassa on tarjolla vastuullisesti tuotettuja vetovoimaisia matkailupalveluja sekä laadukkaita kulttuuripalveluja ja maakunnassa järjestetään myös tasokkaita, kansainvälisellä tasolla, tunnettuja tapahtumia, joiden merkitys alueen taloudelle on tärkeä.

Tavoitteena on turvata monimuotoisen luonnon säilyttäminen ja luonnonvarojen kestävä vastuullinen käyttö. Ilmastonmuutokseen varautuminen ja sopeutuminen sekä globaalien pandemioiden riskit ovat vaikuttaneet muun muassa lähimatkailun ja retkeilyn suosioon. Vesistöjen tilan parantamiseen tulee panostaa osana maakunnan vetovoimaisuutta ja elinvoimaa. Monimuotoiset, laajat ja laadukkaat viherverkostot ovat ihmisten virkistyskäytössä ja toimivat myös ekologisina käytävinä sekä edistävät hiilensidontaa ja vesiensuojelua.

Kehittämislinjaukset		
- Vahvistetaan maakunnan hyvän elämän ympäristöjä ja monipaikkaisuuden mahdollisuuksia. - Tunnistetaan kulttuuri- ja luonnonympäristöjen arvot ja huolehditaan niiden sekä luonnon monimuotoisuuden säilyminen, käytetään luonnonvaroja kestävästi ja vastuullisesti sekä edistetään luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksia ja vesistöjen tilaa parantavia toimintamalleja. - Kehitetään elämyspalvelujen (matkailu- ja kulttuuripalvelujen sekä tapahtumien) vastuullista ja kestävää kehittämistä ja tuottamista, saavutettavuutta, turvallisuutta ja laatua, digitalisaatiota sekä osaamista ja kansainvälistymisvalmiuksia. Edistetään kilpailukykyisen, laadukkaan, ympärivuotisen kotimaan ja kansainvälisen kysynnän tarpeita vastaavaa palvelu- ja tuotetarjontaa sekä matkailu- ja tapahtumaklusterien vahvistumista, yhteistyötä sekä osaamisen yhdistämistä toimialarajat ylittäen. - Parannetaan kulttuuri, taide- ja hyvinvointipalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta. Kehitetään lähipalveluja (ml kulttuuri, taide ja liikunta) - Vahvistetaan matkailu- ja luovien alojen sekä hyvinvointialojen verkostoitumista, osaamista ja innovaatiotoimintaa ja kytkentymistä laajemmin maakunnan elinvoiman ja kasvun edistämiseen. - Vahvistetaan maakunnan toimijoiden yhteistä viestiä maakunnan vahvuuksista, osaamiskeskittymistä sekä erityispiirteistä.		
Keskeisiä vaikutuksia	Seurantamittarit	Rahoituslähteitä
täydenty	täydenty	täydenty
Keskeiset strategiset kumppanuudet: täydenty Vahvistaa maakunnan älykästä erikoistumista.		

3.4. Maakuntaohjelman toteutus ja seuranta

Täydentyy luonnosvaiheessa 2.

3.5. Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 ympäristöselostus

Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005) ja sitä täydentävä asetus (347/2005), ns. SOVA-laki ja -asetus, edellyttävät että maakuntaohjelman valmisteluun tulee liittää sen ympäristövaikutusten arviointi. Lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja huomioon ottamista viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja hyväksymisessä, parantaa yleisön tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia sekä edistää kestävä kehitystä. SOVA-asetuksen 4 §:ssä on määritelty mitä ympäristöselostuksessa on tarpeellisessa määrin esitettävä. Ympäristöselostuksessa on kuvattava muun muassa:

- ympäristön nykytila ja ympäristön ominaispiirteet sellaisilla alueilla, joihin todennäköisesti kohdistuu merkittäviä vaikutuksia
- suunnitelman tai ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristöongelmat, mukaan lukien ongelmat, jotka koskevat alueita, joilla on erityistä merkitystä ympäristön tai luonnonsuojelun kannalta, kuten Natura 2000-verkostoon kuuluvat alueet
- vaikutukset ja suunnitellut toimenpiteet, joilla aiotaan ehkäistä, vähentää tai poistaa mahdollisimman kattavasti suunnitelman tai ohjelman toteuttamisesta ympäristölle merkittävät haitalliset vaikutukset
- seuranta
- yleistajuinen yhteenveto

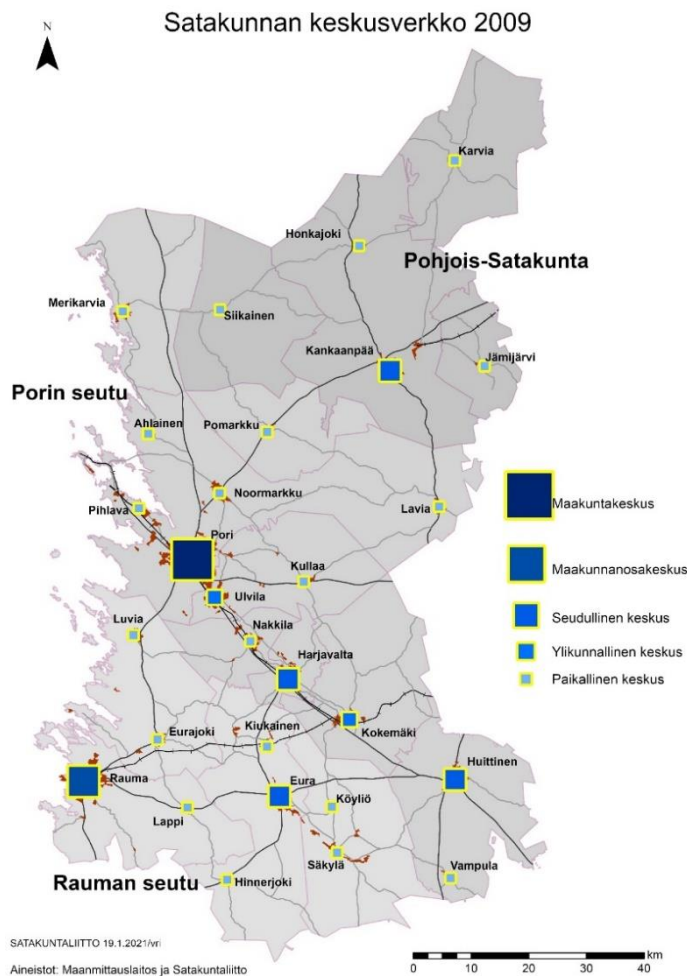
Ympäristön nykytila ja ominaispiirteet

Satakunnan alue- ja yhdyskuntarakenne on monipuolinen

Satakunnan alue- ja yhdyskuntarakenteen ja saavutettavuuden perustekijät ovat maakunnan sijainti Pohjanlahden rannalla, hyödynnettävissä olevat meri- ja lentoyhteydet muuhun Eurooppaan, suurten vesistöjen jokilaaksot taajamineen sekä monipuolinen maaliikennejärjestelmä. Keskeisen osan liikenneverkosta muodostavat rannikon kaupunkien sekä niiden suurten satamien ja sisämaan väliset tavara- ja henkilöliikenteen kuljetusketjut. Aluerakenteen keskusverkon muodostavat palveluja tarjoavat kaupungit ja muut seudulliset keskukset, joiden välillä on toiminnallisesti yhtenäinen vuorovaikutus ja saavutettavuuden turvaavat liikenneyhteydet (Kuva 12). Satakunnan aluerakenne tarjoaa monipuoliset edellytykset yhdistää asuminen, työ, palvelu- ja luontohakuisuus tavoilla, jotka ilmentävät ja toteuttavat erilaisia elämäntyyliä.

Yleinen palvelujen saavutettavuus ja kattavuus ovat Porin ja Rauman seutukunnissa pääosin hyvät osin selvästi koko maan keskiarvoa suuremman väestötiheyden ja kuntien välisten suhteellisen lyhyiden etäisyyksien ansiosta. Sen sijaan Pohjois-Satakunnassa väestötiheys on maan keskiarvoa matalampi ja etäisyydet suuriin keskuksiin pidempiä, jolloin palvelujen saatavuus on ainakin joiltain osin muuta Satakuntaa heikompi. Digitalisaatio on yksi ratkaisukeino palvelujen saatavuuden ja kattavuuden parantamiseen myös harvaan asutuilla alueilla. Lisäksi uusien toimintamallien kehittäminen voi tuoda kohennusta palveluihin.

Porin ja Rauman seuduilla saavutettavuus on lähellä maan kärkitasoa, sillä Helsingin, Tampereen ja Turun seudut sijaitsevat melko lähellä. Se lisää palvelujen saatavuutta ja edistää yritysten toimintaedellytyksiä esim. alihankinnassa ja asiakassuhteissa. Myös pendelöinti tapahtuu valtaosin maakunnan sisällä, koska satakuntalaisista työllisistä 93 % työskentelee maakunnassa. Joukkoliikenteen taso on viime vuosina heikentynyt ja korona-aikana ainakin väliaikaisesti suorastaan romahtanut.

Joukkoliikenteen tilaan on reagoitu sekä kuntien että joukkoliikenneviranomaisen (ELY-keskus, Pori ja Rauma) taholta ja saatu tilannetta hieman parannettua. Henkilöjunaliikennettä pyritään kohentamaan turvaamalla nykyiset yhteydet, lisäämällä vuorovälejä ja käynnistämällä Pori-Kokemäki-Tampere -yhteyden liittämisestä Rauma-Kokemäki henkilöjunayhteys.

Satakunnan suurimmat väestö- ja työpaikkakeskittymät sijaitsevat Selkämeren rannikkoalueella sekä Kokemäenjoen laaksossa. Suurimmat kaupungit ovat Pori ja Rauma, joissa asuu hieman yli puolet koko maakunnan väestöstä. Kaikkiaan rannikon kunnissa asuu Satakunnan väestöstä noin 63 %. Loma-asutus on keskittynyt voimakkaasti rannikolle. Lisäksi suurimpien järvien rannoilla sijaitsee paljon kesämökkejä. Kuntakohtaiset kesämökkien määrät on lueteltu taulukossa 2.

Kuva 12. Satakunnan keskusverkko 2009

Taulukko 2. Kesämökit satakunnassa 2019 (Tilastokeskus)

Kesämökit Satakunnassa 2019			
Pori	5 266	Kankaanpää	780
Eurajoki	2 521	Huittinen	516
Rauma	2 341	Ulvila	432
Merikarvia	1 757	Karvia	384
Eura	1 346	Jämijärvi	370
Kokemäki	1 328	Honkajoki	212
Säkylä	1 142	Nakkila	70
Siikainen	1 066	Harjavalta	54
Pomarkku	886	Satakunta yhteensä	20 471

Elinvoimainen maaseutu korostuu alueluokituksessa

Suomen ympäristökeskus julkaisi vuonna 2013 ensimmäisen kaupunki-maaseutu-alueluokituksen, jonka päivitys julkaistiin 2020. Päivityksessä aineistossa on samat seitsemän alueluokkaa kuin alkuperäisessä luokituksessa, ja luokituksen kriteerit on säilytetty mahdollisimman muuttumattomina.

Päivitetty alueluokitus on esitetty Satakunnan osalta Satakunta-strategian luvussa 1 kuvassa 4. Kuva sisältää myös taulukon väkiluvun jakaantumisesta eri alueluokkiin Satakunnan ja koko maan osalta. Suomalaisista 37 % asuu tiivistä ja yhtenäistä kaupunkialuetta kuvaavalla sisemmällä kaupunkialueella. Satakunnassa kaupunkikeskusten merkitys väestökeskittymänä ei ole yhtä suuri. Maakunnan väestöstä noin 23 % asuu

sisemmällä kaupunkialueella, ja kun huomioi myös ulomman kaupunkialueen niin satakuntalaisista asuu kaupunkialueilla 46,5 %. Koko maan asukkaista kaupunkialueilla asuu noin 61 %.

Tiiviisti asuttujen kaupunkikeskusten sijaan luokituksessa korostuu Satakunnan osalta kaupunkeihin kytkeytyvä maaseutumainen taajamarakenne sekä intensiivisen maankäytön ja monipuolisen elinkeinorakenteen maaseutu. Meri-Porista Kokemäelle ulottuva nauhamainen taajama-alue sekä Rauman Eurajoelle ulottuva vaikutusalue nostavat kaupungin kehysalueella asuvien osuuden Satakunnassa yli 20 %:n. Satakunnan koillis- ja kaakkoisosissa on laajat ydinmaanseudun alueet, joilla sijaitsee kolme maaseudun paikalliskeskusta, Eura, Huittinen ja Kankaanpää. Yhteensä ydinmaaseudulla ja maaseudun paikalliskeskuksissa asuu noin 25 % maakunnan väestöstä, kun koko maan osalta luku on 15 %.

Monimuotoinen elinympäristö

Satakunnan maiseman peruselementtejä ovat pelto, metsä ja vesi. Peltomaisemat hallitsevat Satakunnan eteläosia, metsät ja suot pohjoista ja vesi rannikkoa. Pinnanmuodoiltaan Satakunnan maakunta on matalaa ja loivapiirteistä. Maanpinta kohoaa melko loivasti rannikolta sisämaahan päin siirryttäessä siten, että Pohjois-Satakunnassa maanpinta on korkeimmillaan. Pääosin luode-kaakko-suuntaiset harjujaksot tuovat vaihtelua peltojen ja metsien tasaiseen olemukseen. Maakunnan korkein kohta löytyy Hämeenkanalta, jossa Soininharju nousee 180 metriä merenpinnan yläpuolelle. Kokemäenjokilaakso on alueen alavinta seutua. Suuret vesistöt, Kokemäenjoki ja Selkämeri sekä Pyhäjärvi ja muut isot järvet, ovat satakuntalaisen maiseman tärkeitä elementtejä. Monimuotoinen luonto ja rikas kulttuuriympäristö ovat keskeisiä maakunnan elinympäristön vahvuustekijöitä. Pellot ja metsät ovat hyväkasvuisia ja tuottavat raaka-ainetta maakunnan elintarvike- ja metsäteollisuudelle ja energiantuotantoon.

Selkämeren eteläosalle leimallista on alava ja maisemakuvaltaan pienipiirteinen rannikkovyöhyke, kapea ja karuhko saaristovyöhyke, sekä avoin ulkomeri. Saaret ovat kooltaan yleensä melko pieniä ja saaristoa ympäröivät vedet matalia. Meri syvenee Selkämeren rantaviivasta nopeasti, joten saaristovyöhyke on kapea ja pääosin alle 10 kilometrin etäisyydellä mantereesta. Selkämeren avoimuuden vuoksi meri vaikuttaa voimakkaasti rannikolla ja pitkälti sisämaahan saakka.

Satakunta jaetaan Suomen yleisessä maisemamaakuntajaossa maisemakokonaisuuksien perusteella osiin, jotka poikkeavat niin geologialtaan, luonnonolosuhteiltaan kuin ihmistoiminnaltaan toisistaan. Eri puolilla Satakuntaa on useita valtakunnallisesti ja jopa kansainvälisesti arvokkaita luonto- ja maisemakokonaisuuksia sekä kulttuuriympäristöjä ja niitä hyödynnetään muun muassa luontomatkailun kehittämisessä. Esimerkki tällaisesta kohteesta on Pohjois-Satakunnan, Etelä-Pohjanmaan ja Pirkanmaan rajaseuduilla sijaitseva suoteomainen Lauhanvuori - Hämeenkanas UNESCO Global Geopark. Nämä maisemakokonaisuudet ja Satakunnan elinympäristön merkittävimmät vetovoimatekijät on esitetty kuvassa 13. Porin kansallinen kaupunkipuisto kertoo yhden Suomen merkittävimmän joen ja suomalaisten asutuksen kehittymisen vaiheista. Kaupunkipuiston pohjoisreunalla levittäytyy Pohjoismaiden laajin jokisuisto, jonka luontoarvot ovat kansainvälisestikin tunnustettuja.

Satakunnan kansallispuistot (Kauhaneva-Pohjankangas, Puurijärvi-Isosuo, Selkämeri ja pinta-alaltaan noin 30 hehtaarin kokoinen alue Lauhanvuoren kansallispuistoa) turvaavat omalta osaltaan Satakunnan luonnon monimuotoisuutta ja ne ovat samalla Satakunnan luontomatkailun kärkikohteita ja merkittäviä ihmisen hyvinvoinnin lähteitä. Kansallispuistojen suosio on Satakunnassakin kasvanut huomattavasti vuonna 2020

vuoteen 2019 verrattuna. Kauhaneva-Pohjankankaan ja Lauhanvuoren kansallispuistot sijaitsevat Lauhanvuori-Hämeenkanas UNESCO Global Geoparkin alueella. Kauhaneva-Pohjankankaan kansallispuistossa käyntimäärä tuplaantui ja oli 29 300.

Satakunnassa on terveellinen ja viihtyisä elin- ja toimintaympäristö, yleisesti ottaen hyvä ilmanlaatu, riittävästi käyttökelpoista raakavettä sekä monipuolisia käyttömahdollisuuksia tarjoavat maa- ja vesialueet. Ympäristön kannalta vaikeimmat ongelmat liittyvät ilmastonmuutokseen, luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen, vesistöjen rehevöitymiskehityksen jatkumiseen sekä rakennusperinnön hoitoon liittyviin haasteisiin. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät erityisesti sään ja vesiolojen vaihteluina sekä ääri-ilmiöiden lisääntymisenä, mikä voi kasvattaa myös tulvavahinkoja tulevaisuudessa. Ympäristön kemikalisoituminen sekä paikallinen maaperän ja pohjavesien pilaantuminen ovat esimerkkejä muista ympäristöongelmista.

Ilmastonmuutoksen keskeisiksi merkittäviksi vaikutuksiksi merellä katsotaan vedenpinnan nousu ja rehevöityminen. Ennustetut lämpötilan nousu, lisääntyvät sateet ja mantereelta tulevat ravinnehuuhtoumat saattavat muuttaa lajiston elinolosuhteita merellä. Ilmastonmuutoksen vaikutukset Itämereen vaikuttavat myös rannikko- ja merialueen ihmistoimintaan kuten merenkulkuun, kalastukseen ja virkistyskäyttöön. Ympäristöönnettomuudet ovat myös riski, johon on syytä varautua. Mikromuoveihin ja lääkejäämiin liittyviin vesistöriskeihin on havahduttu vasta viime aikoina. Mikromuovit ovat alle 5 mm:n kokoisia muovihiukkasia. Mikromuovit kulkeutuvat vesistöihin mm. yhdyskuntajätevesien mukana ja pitkäikäisyytensä vuoksi vesistöihin päätyvät mikromuovit voivat olla ympäristöriski.

MAISEMAMAAKUNNAT JA -SEUDUT

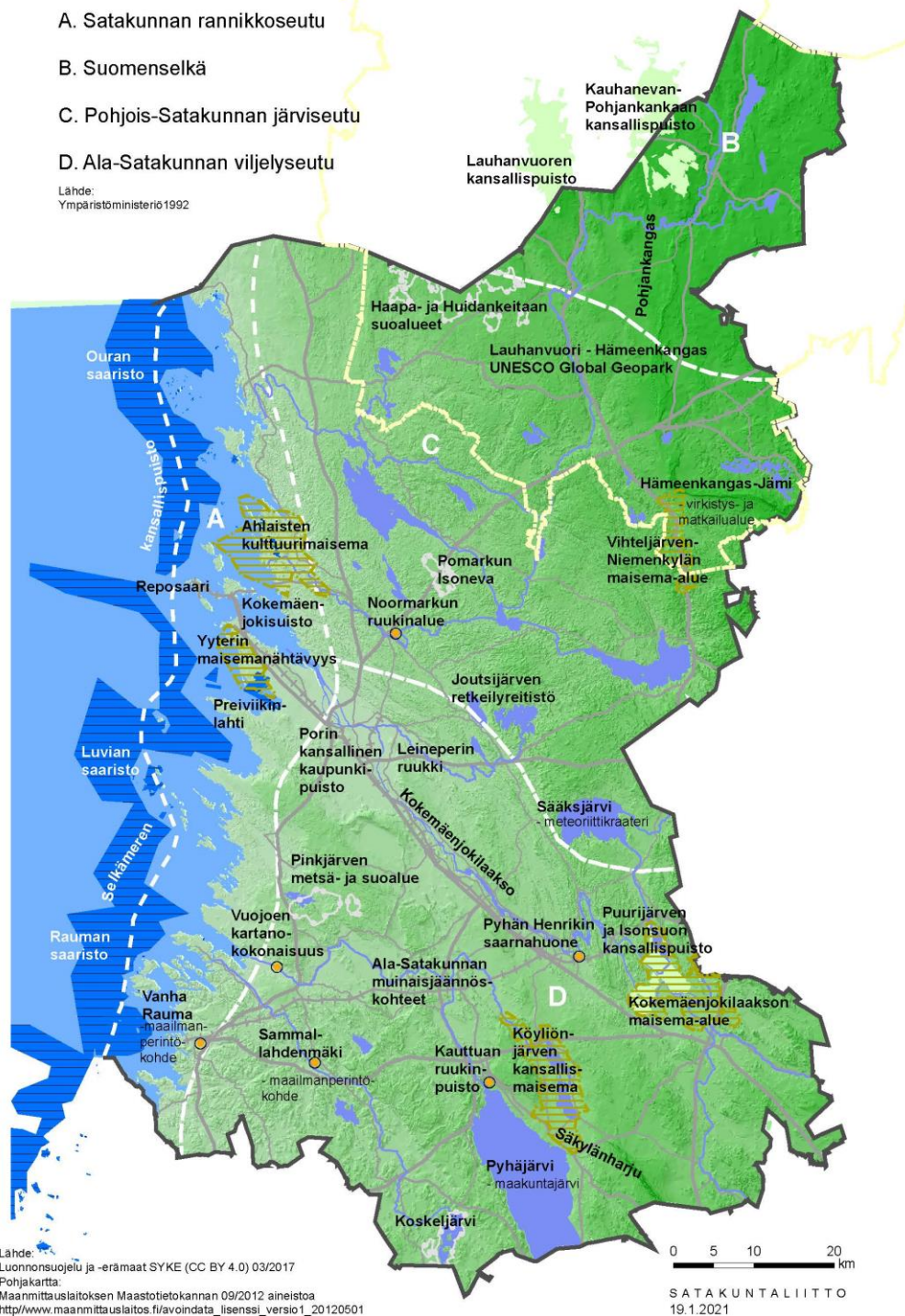
A. Satakunnan rannikkoseutu

B. Suomenselkä

C. Pohjois-Satakunnan järviseu

D. Ala-Satakunnan viljelyseutu

Lähde:
Ympäristöministeriö 1992

Kuva 13. Satakunnan ympäristön merkittäviä vetovoimatekijöitä.

Kulttuuriympäristöjen ja rakennusperinnön hoitoon liittyy haasteita

Satakunnassa on ajallisesti monikerroksinen kulttuuriympäristö esihistoriallisen ajan muinaisjäänneksistä modernin arkkitehtuurin merkkiteoksiin kuten Alvar Aallon suunnittelema Villa Mairea ja Kauttuan Terassitalo sekä Arkkitehtitoimisto Nurmela-Raimoranta-Tasan suunnittelema kauppakeskus BePOP Porissa. Suomen seitsemästä Unescon maailmanperintökohteesta kaksi, Sammallahdenmäen pronssikautinen rökkiöalue ja Vanha-Rauma, sijaitsee Satakunnassa.

Satakunnan maakunta on yksi Suomen keskiaikaisten linnaläänien mukaan määritellyistä historiallisista maakunnista, jossa oli jo keskiajalla kaksi kaupunkia: Ulvila ja Rauma. Satakunnan alueen asutus on saanut alkunsa varhaisella kivikaudella ja monet Kokemäenjokilaakson pelloista ovat olleet viljelyksessä rautakaudelta alkaen. Säkylän Köyliönjärvelle sijoittuva Pyhän Henrikin legenda on Suomen vanhin kirjallinen teos. Jokilaaksojen avarat viljelymaisemat ja hyvin säilynyt talonpoikainen rakennusperintö kuuluvat Satakunnan kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin. Kokemäenjoen varrella on myös edustavia historiallisia teollisuusympäristöjä ja voimalaitoksia. Kauttuan, Leineperin ja Noormarkun ruukkialueet ovat valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä.

Satakunnan rannikkoseutu on maisemaltaan pienipiirteisempää ja sille on ominaista merellisten elinkeinojen luoma rakennettu ympäristö. Saaristossa on vanhoja kalastajataloja ja majakkayhdyskuntia. Satakunnan rannikkoa myötäilevä Pohjanlahden rantatie on keskiajalta periytyvä postitie, joka yhdisti toisiinsa Turun ja Korsholman linnahallinnon. Tie on hyväksytty valtakunnalliseksi matkailutiekseksi. Satakuntaan sijoittuu myös kaksi muuta valtakunnallista matkailutietä. ”Kammista Skantziin – Taidereitti” sai hyväksymispäätöksen vuoden 2021 alussa Väylävirastolta. Taikayöntie on 50 kilometriä pitkä valtakunnallinen matkailutie, joka halkoo Huittisten, Punkalaitumen ja Urjalan avaria ja vaihtelevia maisemia. Satakuntaan ulottuu myös kaksi luonto- ja kulttuurimatkailun kannalta merkittävää pyhiinvaellusreittiä. Turusta alkava Pyhän Henrikin pyhiinvaellusreitti myötäilee Säkylässä keskiajalta periytyvää Huovintietä ja johtaa Köyliön Kirkkokarin kautta Kokemäen Pyhän Henrikin kappelille. Pyhän Olavin pyhiinvaellusreitti yhdistää Ulvilan kirkon muihin Pyhän Olavin kirkkoihin ja kohteisiin Pohjoismaissa.

Kulttuuriympäristöjen ja rakennusperinnön ylläpitoon ja hoitoon liittyy ilmastonmuutoksen, väestökehityksen ja kiristyvän kuntatalouden vuoksi Satakunnassakin mittavia haasteita. Ilmastonmuutos tulee lisäämään kulttuuriympäristön hoidon tarvetta. Avoimen kulttuurimaiseman hoito vaatii tiheämmin toistuvaa niittoa ja raivausta, ja rakennusten ylläpito- ja huoltoon on kiinnitettävä aiempaa enemmän huomiota. Kuntien tyhjilleen jääville kiinteistöille tulisi purkamisen sijaan etsiä uutta käyttöä, jotta ajallisesti monikerroksinen kulttuuriympäristö säilyy. Olemassa olevan rakennuskannan hyödyntäminen on myös ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta uudisrakentamista parempi vaihtoehto.

Luonnon monimuotoisuuden ylläpito vaatii toimia

Luontotyyppien uhanalaisuus arvioitiin Suomessa toista kertaa vuonna 2018. Vajaasta 400 luontotyyppistä noin puolet (48 %) arvioitiin uhanalaisiksi koko maassa. Etelä-Suomessa uhanalaisten luontotyyppien osuus (59 %) on selvästi suurempi kuin Pohjois-Suomessa (32 %). Kaikki perinnebiotoopit arvioitiin uhanalaisiksi, ja niistä valtaosa jopa äärimmäisen uhanalaisiksi. Erittäin uhanalaisia (EN) ja vaarantuneita (VU) luontotyyppisiä on eniten soiden, metsien ja Itämeren rannikon luontotyyppiryhmässä. Tärkeimmiksi luontotyyppien uhanalaistumisen syiksi arvioitiin metsien uudistamis- ja hoitotoimet, ojitus, pellonraivaus

sekä rakentaminen ja vesien rehevöityminen. Arvioinnissa esitettyjen toimenpide-ehdotuksien mukaan luontotyyppien suojelua, hoitoa ja ennallistamista on tehostettava, ja myös uusia keinoja kuten ekologistia kompensatioita on syytä kehittää. Ilmastonmuutos lisää entisestään luontotyyppien tilaa parantavien toimien käynnistämisen ja tehostamisen tarvetta, koska se vahvistaa monien uhkien, kuten rehevöitymisen haitallisia vaikutuksia. Satakunnassa luonnonvarojen käyttö on ollut intensiivistä jo pitkään, joten useimpien Etelä-Suomessa uhanalaisten luontotyyppien voidaan arvioida olevan uhanalaisia myös Satakunnassa. Esimerkiksi Satakunnassa soiden ojitusaste on yli 75 % ja ojitus on vaikuttanut suoluontotyyppien uhanalaistumiseen.

Uusin, viidettä kertaa tehty Suomen lajien uhanalaisuusarviointi julkaistiin vuoden 2019 alussa. Arvioinnin mukaan joka yhdeksäs Suomen kaikista arvioiduista lajeista on uhanalainen. Uhanalaisia eliölajeja on kaikissa lajiryhmissä, suhteellisen eniten linnuissa ja sammalissa. Uhanalaisista lajeista suurin osa elää ensisijaisesti metsissä (31,2 %) sekä perinneympäristöissä ja muissa ihmisen muuttamissa ympäristöissä (24,4 %). Metsissä ja perinneympäristöissä elää kaiken kaikkiaan eniten lajeja, mikä osaltaan selittää uhanalaisten lajien suurta määrää. Suurin syy lajien uhanalaistumiseen on lajien elinympäristöjen väheneminen ja laadullinen heikkeneminen. Nämä edellä esitetyt uhanalaisuusarvioinnissa todetut tulokset ilmentävät uhanalaislajiston tilannetta myös Satakunnassa.

Uusin uhanalaisuusarviointi kattoi ensimmäistä kertaa lähes koko Suomen rannikolla esiintyvän levälajiston. Tämä ensimmäinen kattava arvio Suomen levien uhanalaisuudesta kertoi tietopuutteista, mutta myös levien uhanalaisuudesta. Uhanalaisuusarvio nosti esiin rehevöitymisestä kärsivät näkinpartaislevät ja kalliopohjien kookkaat punalevät ja ruskeat levät. Rehevöityneissä olosuhteissa vesi on sameaa ja valon määrä ja laatu muuttuvat, jolloin monivuotisten levien elintila kapenee kalliorannoilla ja matalissa merenlahdissa. Rehevöitymisen seurauksena kalliopinnoille kertyy orgaanista ainesta, joka estää levien kiinnittymisen. Tämän lisäksi nopeakasvuiset, usein yksivuotiset rihmalevät hyötyvät ravinnerikkaasta vedestä, runsastuvat ja valtaavat kasvupinnat nopeasti keväällä estäen hidaskasvuisten lajien leviämistä ja kasvua.

Luontotyyppinä ja lajeina koskevat uhanalaisuusarviointien tulokset ovat keskeinen tietopohja jatkotyölle, kun tarkastellaan mihin lajeihin, lajiryhmiin tai elinympäristöihin olisi jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta Suomen lajiston monimuotoisuus ja erityispiirteet voidaan säilyttää.

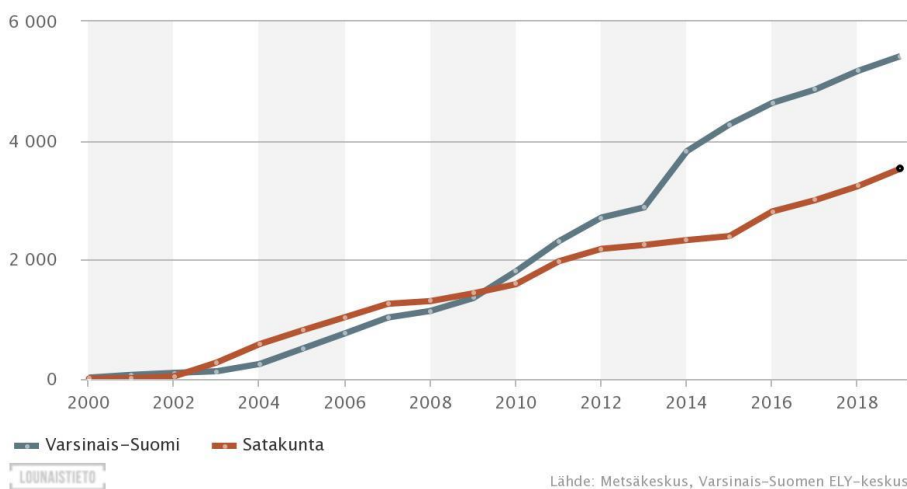
Metsäympäristöt kattavat noin 68 % Satakunnan maa-alueista (ml. manneralue ja yli 50 ha suuruiset saaret) ja ne muodostavat yhdessä suo- ja kosteikkoalueiden kanssa rungon Satakunnan ekologiselle verkostolle. Yhtenäisimpiä luonnonympäristöt ovat maakunnan pohjoisosissa. Vanhoja metsiä (iältään yli 100-vuotiaita) on Satakunnassa melko vähän jäljellä, ja ne ovat pirstoutuneet pienialaisiksi kuvioiksi maakunnan eri osiin.

Lounais-Suomen metsäohjelman 2021–2025 mukaan useat käynnissä olevat ja suunnitellut investoinnit lisäävät puun kysyntää merkittävästi Lounais-Suomessa. Ekologisen kestävyyskannalta Lounais-Suomen talousmetsien suurimmat rakenteelliset puutteet ovat lahoppuun ja palaneen puun vähyys sekä luonnontilaisen kaltaisten vanhojen metsien, pienvesien ja rehevien soiden vähäisyys. Kuollutta puuta on Satakunnassa keskimäärin 3,2 kuutiota hehtaarilla ja vastaavasti Varsinais-Suomessa 4,6 kuutiota hehtaarilla. Lounais-Suomen laajimmat luonnontilaisen kaltaiset metsät sijaitsevat nykyisin suojelualueilla. Luonnonvarakeskuksen vuoden 2019 metsätilastojen mukaan lakisääteisiä suojelualueita on metsä- ja kitumaan pinta-alasta Satakunnassa 4,7 % ja vastaavasti Varsinais-Suomessa 5,4 %. Metsiä voidaan kasvattaa tasaikäisinä jatkuvan kasvatuksen menetelmin. Tasaikäisrakenteisen metsän kasvatusta on ollut valtamenetelmänä Suomessa koko koneellisen puunkorjuun ajan. Jatkuvassa kasvatuksessa metsä uudistetaan pienaukkojen, yläharvennuksen sekä muilla luontaisen uudistamisen keinoilla. Jatkuvapeitteisiä

hakkuita (poiminta- ja pienaukkohakkuita) tehtiin vuonna 2019 Satakunnassa 260 hehtaarilla. Lounais-Suomen metsäohjelman tavoitetilä vuodelle 2025 on pysäyttää metsäluonnon monimuotoisuuden heikkeneminen.

Metso-ohjelman tarjoaa maanomistajille mahdollisuuden vapaaehtoiseen suojeluun ja luonnonhoitoon (Kuva 14). Suojelu voi olla pysyvää tai määräaikaista. Vapaaehtoisella suojelulla pyritään turvaamaan arvokkaimpien luontokohteiden säilyminen ja samalla metsänomistaja saa tuloja suojelusta. Maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvan Helmi-elinympäristöohjelman kautta puolestaan suojellaan ja ennallistetaan soita, kunnostetaan lintuvesiä ja kosteikoita ranta-alueineen, hoidetaan perinnebiotooppeja ja metsäisiä elinympäristöjä sekä hoidetaan ja kunnostetaan ranta- ja vesiluontoa.

Vapaaehtoisesti suojeltu metsäala (ha)

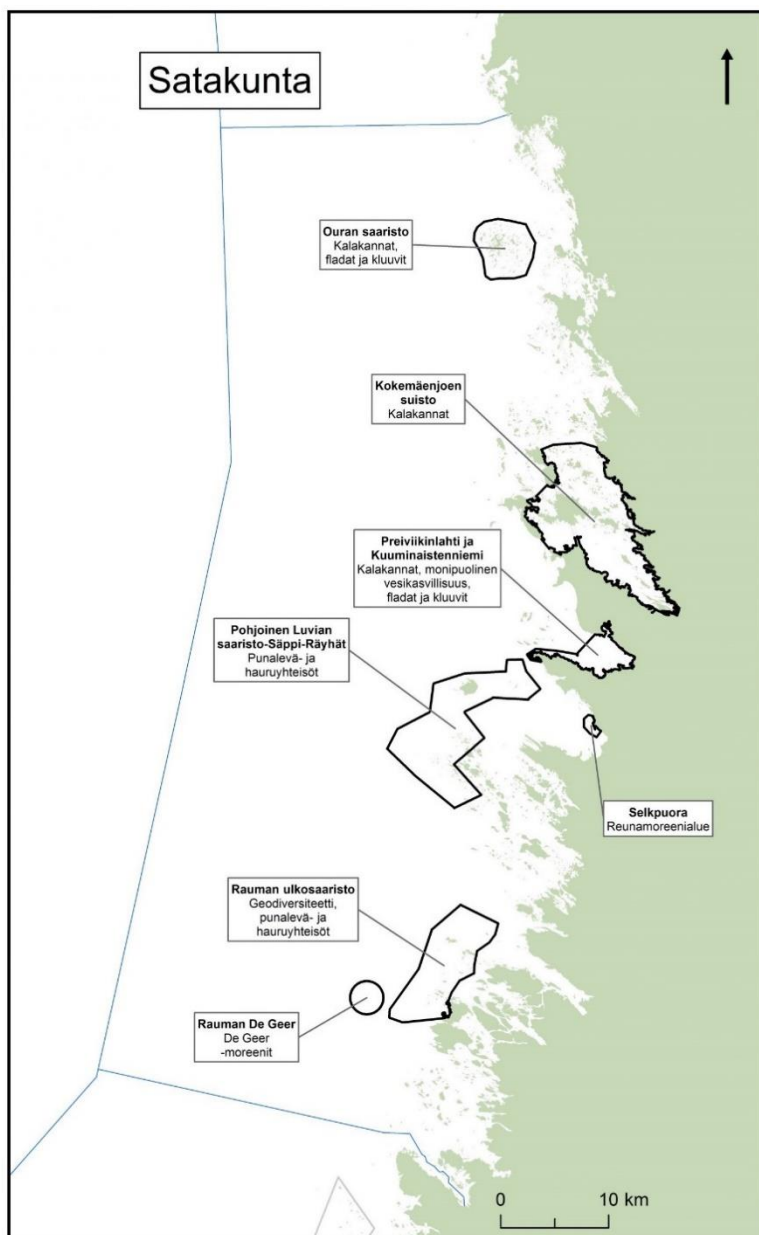

Kuva 14. Satakunnassa vapaaehtoisesti suojellun metsäalan määrä (ha) vuonna 2019 oli noin 3500 ha ja Varsinais-Suomessa noin 5400 ha. (<https://www.lounaistieto.fi/tilastot/ymparisto/>)

Satakunnan manner- ja merialueelle sekä rannikon merenlahdille sijoittuu useita kansallisesti ja kansainvälisesti merkittäviä suojelualueita. Lisäksi Satakunnan merialueen vedenalaista luontoa on kartoitettu 2000-luvun aikana osana valtakunnallista Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmaa (VELMU), jonka tavoitteena on kartoittaa vedenalaisten luontotyyppien ja eliöyhteisöjen esiintymistä Suomen merialueilla sekä edistää tällä tavoin Itämeren vedenalaisen luonnon suojelua ja alueen kestäväää käyttöä. Selkämeren Satakunnan edustalle sijoittuvalta merialueelta on tunnistettu vedenalaisen luonnon kannalta kuusi merkittävää luontoarvoaluetta (Suomen ekologisesti merkittävät meriluontoalueet, EMMA), jotka on otettu huomioon merialuesuunnittelussa (Kuva 15). Alueet sisältävät mm. merkittäviä kalojen lisääntymisalueita, monipuolisesti eri meriluontotyypppejä, geologisesti monimuotoisia alueita ja monimuotoisia makroleväyhteisöjä. EMMA-alueiksi on määritelty sellaisia alueita, joilta on ollut käytettävissä riittävästi kartoitustietoa. Merkittäviä luontoarvoja sijaitsee myös niiden ulkopuolella. Tulevaisuudessa tiedon lisääntyessä merkittäviä alueita voidaan tunnistaa lisää.

Viherverkon ylläpito ja vahvistaminen, soiden ennallistaminen, pienvesien ja ranta-alueiden suojelu ja -ennallistamistoimet sekä perinnebiotooppien hoito ovat tulevaisuuden tärkeimpiä toimia maakunnan luonnon monimuotoisuuden vaalimisessa. Metso-ohjelma ja Helmi-elinympäristöohjelma ovat avainasemassa edellä mainitussa työssä.

Alueellisen esiintymä- ja tilatiedon keruu Satakunnan luonnosta niin manner- kuin merialueelta on tärkeää. Erityisesti vedenalaisten luontoarvojen kartoittamisesta on tärkeä jatkaa ja ottaa huomioon myös muilla kuin merialuesuunnitelmassa tunnistetuilla alueilla. Myös vieraslajien havainnointiin ja torjuntaan niin maalla kuin vesillä tulee kiinnittää huomiota enenevässä määrin.

Kuva 15. Merkittävät vedenalaiset luontoarvoalueet Selkämeren eteläosan alueella (Suomen ekologisesti merkittävät meriluontoalueet, EMMA). Suomen Ympäristökeskus 8/2020.

Kalliokiviaineksia otetaan enemmän kuin soraa

Maa-aineslain mukainen kallio- ja sora-aineksen ottamistoiminta on vuoden 2019 lupatietojen perusteella muuttunut vuoteen 2000 verrattuna siten, että kalliokiviaineksen ottomäärät ovat kaksinkertaistuneet ja vastaavasti soraa on maa-ainestenottolupien perusteella otettu lähes kaksi kertaa vähemmän. Vuonna 2019 otetun kalliokiviaineksen määrä oli noin 866 000 k-m³ ja otetun soran määrä noin 621 824 k-m³. (Maa-ainestenottoluvat ja kiviainesvarannot - karttapalvelu).

Satakunnassa oli vuonna 2019 ympäristöluvan omaavia turvetuotantoalueita yhteensä noin 5300 hehtaaria (n. 70 ympäristölupaa). Lisäksi Satakunnassa sijaitsee alle 10 hehtaarin turvetuotantoalueita noin 80 kappaletta.

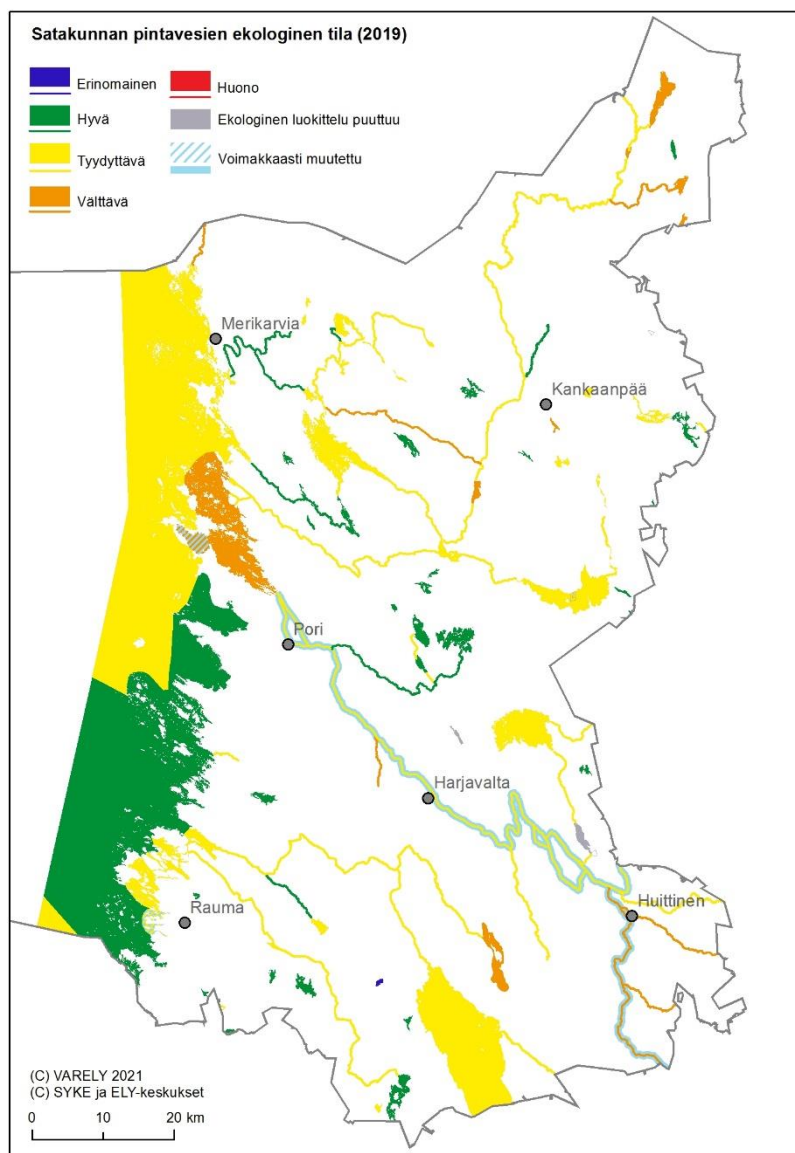
Näille pienille, pääosin Pohjois-Satakunnassa sijaitseville tuotannossa oleville turvetuotantoalueille tuli hakea ympäristölupa 1.9.2020 mennessä. Määräaikaan mennessä pienistä tuotantoalueista osa on lopettanut toiminnan, osa on hakenut ympäristölupaa ja osa on jättänyt ilmoituksen turpeen kotitarveotosta. (Varsinais-Suomen ELY-keskukselta saatu tieto 2020).

Vesien rehevöityminen edelleen ongelma ja Selkämeren tila heikentynyt

Pintavesien ekologinen tila on Satakunnassa keskimääräistä huonompi muuhun maahan verrattuna. Suurin ongelma on vesien rehevöityminen, joka johtuu liiallisesta ravinnekuormituksesta. Vesien tilan parantamiseksi tähtäävien toimien vaikutukset näkyvät viiveellä. Myönteistä kehitystä hidastavat

vesialtaiden pohjaan varastoituneet ravinteet, jotka esimerkiksi hapettomissa oloissa palaavat takaisin kiertoon. Jokien tilaa heikentävät edelleen myös vanhojen perkausten ja patojen aiheuttamat muutokset. Pistemäiset fosfori- ja typpipäästöt ovat vähentyneet vuosien kuluessa. Tähän on vaikuttanut mm. pienten puhdistamojen toiminnan loppuminen ja niiden vesien johtaminen isompiin yksiköihin.

Uusin arvio Satakunnan pintavesien ekologisesta tilasta on esitetty kuvassa 16. Luokittelu perustuu vuosien 2012–2017 seuranta-aineistoihin, ja valtioneuvosto vahvistaa luokittelun vesienhoitosuunnitelmien yhteydessä vuoden 2021 lopussa. Vesienhoidon tavoitteena on kaikkien pintavesien hyvä ekologinen tila. Satakunnan luokitelluista joista enemmistö on tyydyttävässä ekologisessa tilassa. Hyvään tilaan luokiteltuja jokia ovat mm. Merikarvianjoki, Pohjajoki ja Harjunpäänjoki. Järvistä pääosa on hyvässä tai tyydyttävässä tilassa suurimpien järvien kuuluessa tyydyttävään tilaluokkaan. Lounais-Suomen suurimman järven, Säkylän Pyhäjärven, ekologinen tila on pitkään ollut hyvän ja tyydyttävän rajalla, ja se on nyt luokiteltu tyydyttäväksi. Pyhäjärven vesiensuojelu on ollut pitkään intensiivistä, ja järvi tarvitsee edelleen voimakkaita hoitotoimia, jotta tila saadaan hyväksi ja se säilyy hyvänä.

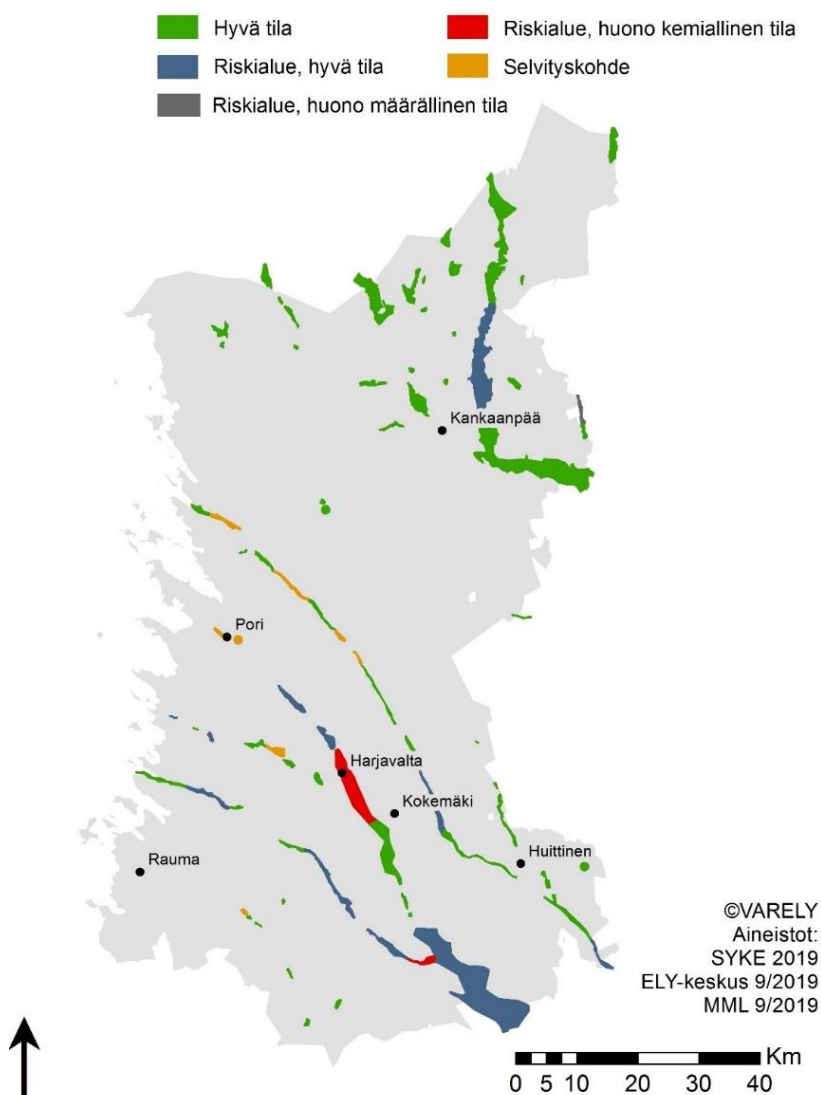
Selkämeren eteläosan uloimpien rannikkovesien tila on heikentynyt selvästi viime vuosien aikana Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toimialueella Uudestakaupungista Merikarvialle. Selkämeren uloimmista rannikkovesistä suurin osa on nyt tyydyttävässä tilassa, kun ne edellisessä luokituksessa oli kokonaisuudessaan luokiteltu hyvään tilaan. Luokan heikkeneminen johtuu a-klorofyllin ja ravinteiden pitoisuuden kasvusta. Vain Luvian-Rauman avomerialue on nyt hyvässä tilassa, ja sielläkin hyvä tila on vaarantunut. Selkämeren sisemmät rannikkovedet ovat pääosin tyydyttävässä tai hyvässä luokassa. Kokemäenjoen suistossa sijaitseva Pihlavanlahti ja sen läheinen merialue ovat välttävissä tilassa.

Kuva 16. Satakunnan pintavesien ekologinen tila vuonna 2019. Luokittelu perustuu vuosien 2012–2017 seuranta-aineistoon.

Vuonna 2020 valmistuneen pintavesien kemiallista tilaa koskevan luokittelun mukaan kemiallinen tila ei ole hyvä yhdessäkään Suomen vesimuodostumassa. Tämä koskee myös Satakuntaa. Tilan heikentyminen

edelliseen luokitteluun verrattuna ei johdu pitoisuustasojen noususta vaan palonestoaineena käytettyjen polybromattujen difenyylietterien (PBDE) tiukentuneesta ympäristölaatunormista, joka ylittyy kaikissa vesimuodostumissa koko EU:n alueella. Lisäksi kalojen elohopeapitoisuudet ylittävät laatunormin edellisen luokittelun tapaan kaikissa humuspitoisissa järvissä ja turvemaiden, joissa johtuen ilman kautta tulevasta laskeumasta, joka kulkeutuu vesistöihin huuhtoumien mukana. Kokemäenjoen kalojen elohopeapitoisuudet ovat puolestaan peräisin joen pohjan sedimenteistä, jonne sitä on kertynyt alueella aikoinaan toimineesta teollisuudesta. Satakunnan jokivesien kemiallista tilaa heikentää paikoin myös happamista sulfaattimaista johtuva raskasmetallien (kadmium, nikkeli) huuhtoutuminen vesistöihin.

Satakunnan pohjavesien tila ja riskialueet 2019

Kuva 17. Satakunnan pohjavesien tila ja riskialueet 2019

Pohjavedet muodostavat Satakunnassa merkittävän alueellisen luonnonvaran. Satakunnan runsaimmat pohjavesien esiintymisalueet sijaitsevat Hämeen- ja Pohjankankaalla Pohjois-Satakunnassa sekä Säkylänharjun-Virttaankankaan alueilla Kakkoi-Satakunnassa. Hiekka- ja sora-alueiden pohjavettä voidaan lähes ongelmitta käyttää yhdyskuntien ja teollisuuden tarpeisiin.

Varsinais-Suomen ELY-keskus on päivittänyt pohjavesien tilan luokittelua kolmannen vesienhoitokauden 2022–2027 toimenpiteiden suunnittelua varten (Kuva 17).

Satakunnassa on 89 luokiteltua pohjavesialuetta, joista riskialueeksi on nimetty 16 aluetta. Riskialueiden määrä on pysynyt samalla tasolla edelliseen tila-arvioon (v. 2013) verrattuna.

Uusia riskialueita on luokiteltu 3 kpl lisääntyneen seurantatiedon perusteella. Toisaalta kolmella pohjavesialueella haitallisten aineiden pitoisuudet olivat laskeneet niin, ettei niitä luokitella enää riskialueiksi. Pohjavesialue on nimetty riskialueeksi silloin, kun vedessä on todettu ihmistoiminnasta peräisin olevia haitallisia aineita, joiden pitoisuus voi kasvaa ja vaarantaa pohjaveden tilaa ilman suojelutoimia. Pohjavesialue on voitu nimetä riskialueeksi myös vedenoton tai muun pohjaveden pinnankorkeuteen vaikuttavan toiminnan perusteella. Riskialueeksi luokittelun syynä on pääasiassa ollut liukkauden torjunnasta johtuva korkea kloridipitoisuus, raskasmetallit tai pohjavedestä löytyneet liuotinaineet. Pohjavedestä on löytynyt lisäksi öljyhiilivetyjä ja räjähdäainejäämiä. Osalla alueista pohjavesi on pilaantunut useamman toiminnan takia.

Satakunnan kasvihuonepäästöt vähentyneet

Suomen ympäristökeskus (SYKE) on laskenut kaikille Suomen kunnille ja maakunnille kasvihuonekaasupäästöjen määrän ja kehityksen vuosille 2005–2018 käyttöperusteisella Alueellinen laskenta (ALas 1.1) -mallilla. Päästöt lasketaan jatkossa vuosittain. Keväällä 2021 saadaan tiedot vuodelta 2019 sekä ennakkotiedot vuodelta 2020. ALas-mallilla on laskettu tulokset päästökauppa- ja taakanjakosektoreille sekä lisäksi ns. Hinku-laskentana. Laskennat ja niiden perusteet löytyvät hiilineutraalisuomi.fi-sivuilta. ALas 1.1 -laskenta ei sisällä lentoliikennettä, ulkomaan laivaliikennettä, jäänmurtajia, teollisuusprosesseja eikä LULUCF-sektoria (maankäytön, maankäytön muutosten ja metsänhoidon nielut ja päästöt)

Hinku-laskenta on kuntien tavoitteiden seurantaan tarkoitettu oletuslaskentamalli. Se ei sisällä päästökauppaan kuuluvien teollisuuslaitosten polttoaineiden käyttöä, teollisuuden sähkönkulutusta, teollisuuden jätteiden käsittelyn päästöjä eikä kuorma-, paketti- ja linja-autojen läpiajoliikennettä. Alueella tuotetusta tuulisähköstä lasketaan kunnalle päästökompensaatio vuosittaisen sähkön päästökertoimen mukaisesti.

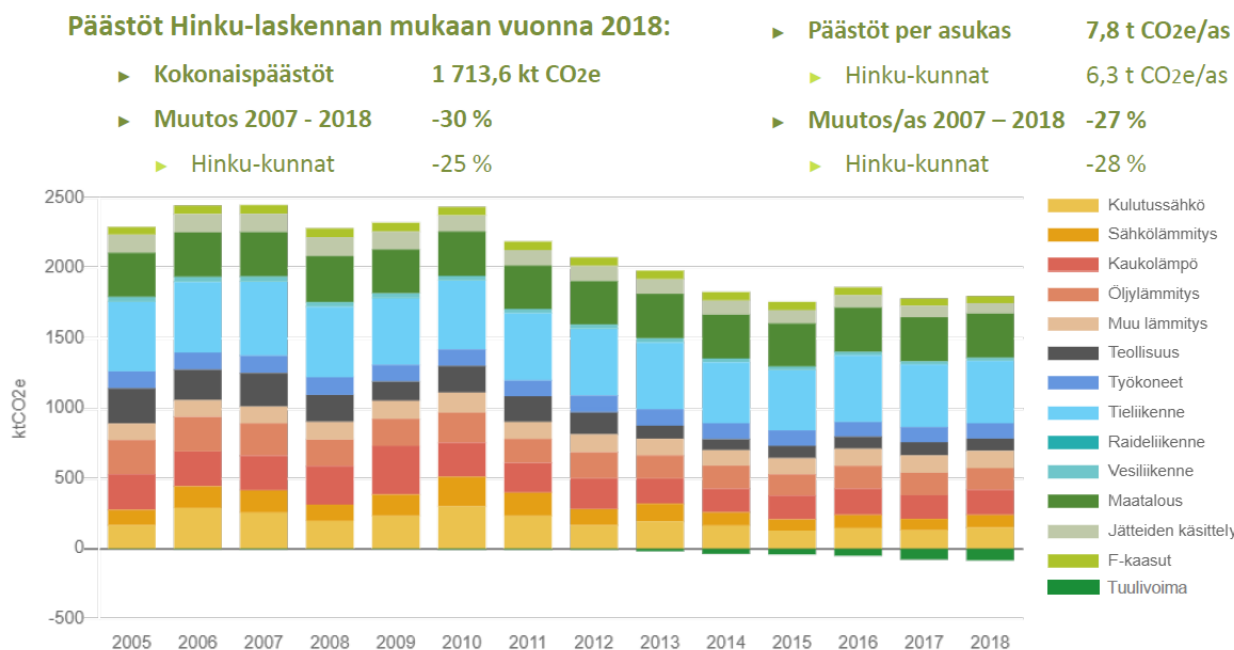
Taakanjakosektori sisältää kotimaan liikenteen, rakennusten erillislämmityksen, työkoneet ja muun ei-päästökaupparektorin energiankäytön, jätteiden käsittelyn sekä maatalouden. Kotimaan liikenteestä poikkeuksena lentoliikenne on päästökaupan piirissä ja muu liikenne kuuluu taakanjakosektorille. Taakanjakosektorin kasvihuonekaasupäästöistä suurin aiheuttaja on tieliikenne. Taakanjakosektorilla huomioitavia päästövähennyksiä on Satakunnassa tapahtunut öljylämmityksessä, teollisuudessa, tieliikenteessä sekä jätteiden käsittelyssä.

Satakunnan kasvihuonepäästöjen kehitys on ollut pitkään laskeva ja kokonaispäästöjä on saatu Hinku-laskennan mukaan vähennettyä 30 % vuosien 2007–2018 aikavälillä (Kuva 6). Vähennys päästöissä johtuu muun muassa hiilen ja öljyn osuuden vähentymisestä sekä biopolttoaineiden osuuden lisääntymisestä energiantuotannossa. Hinku-laskennan mukaan Satakunnan asukaskohtaiset kasvihuonekaasupäästöt olivat yhdeksänneksi pienimmät ja absoluuttiset kasvihuonekaasupäästöt kahdeksanneksi suurimmat Suomen 18 maakunnasta vuonna 2018. Asukaskohtaisiin päästöihin vaikuttavat esimerkiksi liikkuminen (pitkät välimatkat, suhteellisesti paljon henkilöautoja, joukkoliikenteen haasteet).

Taakanjakosektorin ja päästökaupan piiriin kuuluvien tahojen yhteenlasketut kokonaispäästöt ovat alentuneet Satakunnassa -39 % ja per asukas -36 % vuosina 2007–2018. Vastaavasti koko Suomen osalta

kokonaispäästöt ovat vähentyneet -30 % ja per asukas -33 % edellä mainitulla aikavälillä 2007–2018. Edellä olevat luvut sisältävät Suomen kasvihuonekaasuinventaarion päästöt lukuun ottamatta teollisuuden prosessipäästöjä, kotimaan lentoliikennettä, jäänmurtaajia ja maankäyttösektoria. Hinku-laskennasta poiketen mukana ovat kaikki teollisuuden päästöt ja läpiajoliikenne. Ei sisällä päästökompensatioita. Kulutussähkön määrässä on saatu vuosien aikana suuri päästövähennys. Myös teollisuuden päästöt ovat laskeneet huomattavasti (Kuva 18).

Satakunnan kasvihuonekaasupäästöt sektoreittain

Kuva 18. Satakunnan kasvihuonepäästöt sektoreittain (SYKE 2020, LIFE IP Canemure). Hinku-laskenta on kuntien ilmastotavoitteiden seurantaan tarkoitettu oletuslaskentamalli.

Satakunnassa oli vuonna 2020 neljä Hinku-kuntaa: Pori, Rauma, Eurajoki ja Harjavalta. Hinku-kunnat ovat sitoutuvat vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään 80 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Hinku-kunnat pyrkivät vähentämään ilmastopäästöjään lisäämällä uusiutuvan energian käyttöä ja parantamalla energiatehokkuutta. Lisäksi edellä mainitut kunnat kannustavat myös paikallisia yrityksiä ja asukkaita ilmastotekoihin. Kuntien ilmastotyötä edistää myös kunta-alan energiatehokkuussopimus, joka on työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston ja Kuntaliiton välinen sopimus energian tehokkaammasta käytöstä kunta-alalla vuosina 2017–2025. Tähän sopimukseen ovat Satakunnasta liittyneet Kankaanpää, Pori, Rauma, Säkylä ja Satakunnan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. Kunta-alan energiatehokkuussopimukseen liittyneet kunnat sitoutuvat tavoittelemaan 7,5 % energiansäästöä vuoteen 2025 mennessä.

Myös maakunnan on mahdollista hakea Hinku-maakunnan statusta Suomen ympäristökeskuksesta. Hinku-kuntien asukasmäärän tulee kattaa vähintään 80 prosenttia maakunnan asukasmäärästä ja maakunnan on sitouduttava yhdessä Hinku-kuntien kanssa koko maakunnan päästövähennystavoitteeseen. Maakunnat ovat voineet hakea Hinku-verkostoon marraskuusta 2019 lähtien. Hinku-maakunnaksi ryhtyminen edellyttää Suomen ympäristökeskuksen laatimien Hinku-kriteerien täyttymistä. Hinku-verkostossa on mukana

viisi maakuntaa: Etelä-Karjala, Kymenlaakso, Pirkanmaa, Pohjois-Karjala ja Päijät-Häme. Satakunnan neljän Hinku-kunnan asukasmäärä kattaa noin 64 % maakunnan asukasmäärästä.

Kiertotalous on yksi tärkeä osa ilmastotoimia ja tarjoaa keinoja hillitä myös muita globaaleja ongelmia, kuten luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä sekä luonnonvarojen ylikulutusta. Kiertotaloudessa tuotteet suunnitellaan siten, että ne ovat uudelleen käytettävissä ja kierrätettävissä, suositaan uusiutuvia luonnonvaroja, tuotteita korvataan palveluilla ja energia tuotetaan uusiutuvilla energialähteillä. Toteutuakseen kiertotalous vaatii merkittäviä muutoksia niin yhteiskunnallisella tasolla kuin yksityisten kansalaisten ja kuluttajien valinnoissakin. Valtioneuvoston selonteossa kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 linjataan, että materiaalien hukkaaminen ja jätteen syntyminen minimoidaan tehostamalla resurssien ja materiaalien käyttöä niin, että raaka-aineet ja niiden arvo säilyvät kierrossa.

Honkajoella, nykyisen Kankaanpään kaupungin alueella, sijaitseva Kirkkokallio on esimerkki siitä, miten paikallisesti voidaan edistää yhteisten ilmastotavoitteiden toteutumista, vähentää hiilidioksidipäästöjä ja saavuttaa kestävä kehityksen tavoitteita. Teollisten symbioosien muodostamisen tukeminen edistää omalta osaltaan raaka-aineiden ja niiden arvon säilymistä kierrossa ja tähän pyritään esimerkiksi Harjavallassa edistämällä sähköautojen akkujen sisältämien raaka-aineiden kierrättämistä. Satakunnan Bio- ja kiertotalouden kasvuohjelmassa kuvataan maakunnan biokiertotalouden tilannekuva sekä tavoitteet vuodelle 2030 ja määritellään toimenpiteitä, joilla tavoitteita pyritään saavuttamaan. Satakunnan metsätalouden kasvuohjelmassa on puolestaan selvitetty metsätalouden ja -teollisuuden sivuvirtoja Satakunnassa. Kasvuohjelman kehittämisteemoissa on tuotu esille toimenpide-ehdotuksia, joilla nähdään tähän kasvuohjelmaan laadittujen selvitysten ja muun tausta-aineiston valossa olevan mahdollista edistää metsätalouden ja -teollisuuden sivutuotteiden mahdollisimman kattavaa, kannattavaa ja optimoitua hyödyntämistä Satakunnassa.

Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) on partnerina Kohti hiilineutraaleja kuntia ja maakuntia-nimisessä (CANEMURE) hankkeessa, jota rahoitetaan EU:n LifeP-ohjelmasta. Tässä SYKEN koordinoimassa hankkeessa toteutetaan käytännön ilmastotoimia, edistetään alueellista ilmastotyötä sekä tuetaan edelläkävijäverkostoja ja käytännön toimia asiantuntijoiden avulla. Vuonna 2012 valmistuneen Satakunnan ilmasto- ja energiastrategian 2020 päivittäminen uudeksi maakunnallisen suunnittelun tausta-aineistoksi on osa tätä työtä. Valmistuneen asiakirjaluonnoksen 2030 visio on: ”Satakunta on vuonna 2030 ilmastoystävällinen, kestävien energiaratkaisuiden maakunta”. Visiota tavoitellaan kolmen eri teeman kautta: Kestävien energiaratkaisujen Satakunta, hiilineutraali Satakunta ja ilmastoviisas Satakunta. Satakunnassa tehtävä ilmastotyö etenee eri tahojen yhteistyönä ja tavoitteena on, että eri tahot voivat poimia ideoita ja itselleen sopivia toimenpiteitä toteutettavaksi laadittavana olevasta ilmastoteemaan keskittyvästä tiekartasta.

Ilmastomuutoksella on laaja-alaisia vaikutuksia

Ilmastomuutos vaikuttaa Satakunnassa erityisesti lämpötilan, veden kiertokulun ja tuulisuuden muuttumiseen. Muutokset vaikuttavat suoraan sekä luontoon, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonilmiöihin että maa- ja metsätalouden sekä monien elinkeinojen ja mm. tienpidon toimintaedellytyksiin. Seuraava teksti perustuu Canemure-hankkeessa valmistuneeseen ilmasto- ja energiateemastrategian luonnokseen.

Ennusteiden mukaan vuotuiset sademäärät lisääntyvät, sateet ovat entistä rankempia ja tulvia voi esiintyä lähes mihin vuodenaikaan hyvänsä sisävesillä, rannikkoalueilla ja taajamissa. Alueellisesti tulvat voivat olla hyvinkin paikallisia, mutta niiden vaikutukset voivat kohdistua suuriin ihmismääriin. Erityisesti taajama-alueilla on tärkeää varautua rankkasadetulviin. Porissa elokuussa 2007 tapahtunut hulevesitulva aiheutti arviolta 20 miljoonan euron taloudelliset vahingot. Tielle tulviva vesi saattaa rajoittaa liikennettä. Tulvat aiheuttavat riskiä Satakunnan vesihuollolle juomaveden kontaminoituessa tai jäteveden puhdistuskapasiteetin ylittyessä. Lisäksi uimavesi voi kontaminoitua mikrobeilla. Kokemäenjoen vesistöalueella Pori ja Huittinen on nimetty merkittäviksi tulvariskialueiksi vuosiksi 2018–2024. Porin tulvariskialue on Suomen merkittävin.

Ilmastonmuutos lisää tuulisuutta ja tuulien voimakkuutta. Myrskyt ja kovat tuulet vaikuttavat sähkön toimitusvarmuuteen. Satakunnassakin sähköyhtiöt ovat tehneet maakaapelointeja sähkönjakelun varmistamiseksi. Myrskyjen tielle kaatamat puut voivat vaikuttaa maantieliikenteeseen ja esimerkiksi estää pelastustoimen saapumiseen kohteeseen. Myrskyt keskeyttävät tai hidastavat meriliikennettä ja lisäävät onnettomuusriskiä. Myös raideliikenne voi kärsiä katkoksisista sähkökatkon, raiteille kaatuvan puun tai muun esteen vuoksi. Sähkökatkosten vaikutus tietoliikenneyhteyksiin on myös huomioitava, koska niiden katkeaminen ja pitkittyvät katkokset lamauttavat yhteiskunnan toiminnan ja aiheuttavat vaaratilanteita. Myrskyt voivat tehdä laajaa tuhoa metsissä ja viljelyksillä.

Muutokset sadannassa ja lämpötiloissa voivat aiheuttaa maataloudelle ja ruuantuotannolle satomenetyksiä. Kuumina ja kuivina kesinä kastelua ei ehkä ole mahdollista järjestää tarvittavalla laajuudella ja toisaalta leuto sateinen talvi voi vaikuttaa tulevan kasvukauden satoon ja aiheuttaa ravinnehuuhtoutumia pelloilta. Muutokset sadannassa vaikuttavat vastaavasti myös metsiin. Kuiva ja kuuma kesä voi haitata luontaista taimettumista ja istutettujen taimien kasvua. Runsaat talviaikaiset sateet aiheuttavat ravinnehuuhtoutumia hakkuualueilta ja ojitetuilta metsäalueilta vesistöihin. Talvihakkuista ei päästä tekemään pehmeillä ja märillä metsäalueilla. Kuivat kaudet lisäävät metsäpalojen riskiä. Sekä maa- että metsätaloudelle kohdistuu riskiä uusista tuholaisista, jotka hyötyvät lämpenevästä ilmastosta tai pääsevät iskemään muuttuneiden olosuhteiden vuoksi heikentyneeseen viljelyskasvillisuuteen tai puustoon.

Liikenteen tunnuslukuja

Liikennejärjestelmällä on suuri merkitys yhteiskunnan toimivuudelle. Liikenne, erityisesti moottoriliikenne, aiheuttaa yhteiskunnallisen merkityksen ohella myös monenlaisia vaikutuksia ympäristöön. Liikenteestä aiheutuvien ilmastovaikutusten ja meluhaittojen lisäksi väylien ja liikennevälineiden rakentaminen kuluttaa luonnonvaroja, vaikuttaa luonnon monimuotoisuuteen, viherysteyksiin jne. Liikennejärjestelmän kehittäminen on olennaista muun muassa alueiden käytön, alueiden kehittämisen, elinkeinoelämän kilpailukyvyyn, ilmastomuutoksen torjunnan, kansalaisten hyvän arjen sekä huoltovarmuuden kannalta. Liikennejärjestelmän kehittämisessä huomioidaan myös varautumisen, valmiuden ja poikkeusolojen asettamat vaatimukset. Liikenteen tunnusluvut ovat tärkeä osa Satakunnassa tapahtuvan liikenteen ja liikkumisen kokonaisuutta myös ympäristövaikutusten näkökulmasta.

Joukkoliikenteen katsotaan olevan taloudellisesti kannattavaa alueilla, joilla väentiheys on vähintään 20 asukasta/hehtaari. Satakunnassa tällaisia alueita ovat Porin ja Rauman keskustat sekä eräät niiden reuna-alueet. Porin seutukunnalla pystytään järjestämään joukkoliikennettä valtion tukena. Muilla alueilla joukkoliikenteen tilanne on merkittävästi vaikeutunut vuosien 2019–2020 aikana.

Älyliikenne voi tulevaisuudessa parantaa julkisen liikenteen edellytyksiä myös muualla kuin vain varsinaiselle joukkoliikenteelle soveltuvalla alueella, kun käyttöön saadaan mahdollisesti kustannustehokkaita ja toimivia vaihtoehtoja yksilöllisen liikenteen ja varsinaisen joukkoliikenteen väliin. Kyseeseen voi tulla esimerkiksi kutsupohjainen joukkoliikenne, jakeluliikenteen ja henkilöliikenteen yhdistäminen ja erilaiset jakamistalouteen liittyvät ratkaisut. Osa näistä ratkaisuista toimii oman auton omistamisen vaihtoehtona myös tiiviimmin asutuilla alueilla. Osa älykkään liikenteen palveluista, kuten yhteiskäyttöautot edellyttävät joukkoliikenteen tapaan riittävää väestöpohjaa ja riittävän sekoittunutta kaupunkirakennetta. Porin kaupungin alueella on aloitettu Kyyti likel -sovelluksen käyttö, joka pohjautuu mobiilisovelluksen kautta tilattavien lippujen käyttöön.

Toimivat matkaketjut ovat avain joukkoliikenteen käytön lisäämiseen. Fyysiset solmupisteet, joissa kulkuneuvon ja kulkutavan vaihto onnistuu helposti ovat tärkeitä joukkoliikenteen kehittämisen kannalta. Porin matkakeskus rautatieaseman yhteydessä on esimerkki solmupisteestä. Keskeisiä ovat myös autojen ja pyörien liityntäpysäköintipaikat ja Porin matkakeskusta pienemmät solmut: rautatie- ja linja-autoasemat. Tarpeen on myös ajantasainen ja helposti saatavilla oleva informaatio ja yhteensopivat lipputuotteet.

Satakunnan liikenteen ja liikkumisen kehitystä koskevan katsauksen mukaan Satakunnan liikenteen tunnusluvut, kuten kulkutapajakauma tai matkojen keskipituudet ovat melko lähellä koko maan keskiarvoa (Linea Konsultit Oy 2020). Matkoista noin 66 % tehdään henkilöautolla. Satakunnassa liikutaan koko maahan verrattuna keskimääräistä enemmän henkilöautoilla (Henkilöliikennetutkimus 2016, Liikennevirasto). Mikäli pyörämatkojen kulkutapaosuutta verrataan Satakunnassa koko Suomen vastaavaan osuuteen, on Satakunnan arvo keskimääräistä suurempi, mutta kävelymatkojen kulkutapaosuus on sen sijaan keskimääräistä pienempi. Joukkoliikenteen osuus kokonaisliikenteestä jää parin prosentin tuntumaan, kun keskimääräinen valtakunnallinen osuus on 7 %. Autolla tehtyjen matkojen kilometrisuorite/henkilö on keskimääräinen. Kestävien kulkutapojen osuus Satakunnassa on kasvanut välillä 2010–2016, mutta em. osuuden muutos on vähäisempää kuin Suomessa keskimäärin (Valtakunnallinen henkilöliikennetutkimus, Liikennevirasto). Koronatilanne on muuttanut liikenteen kokonaismääriä merkittävästi vähentämällä henkilöautoliikennettä ja romahduttamalla joukkoliikenteen volyymit ainakin väliaikaisesti, mutta vaikutukset voivat kestää useita vuosia ja muutoksia voi olla myös pitkällä aikavälillä. Positiivinen rakennemuutos tulee lisäämään tavara- ja henkilöliikennettä erityisesti valtatiellä 8. Porin ja Rauman kaupunkialueet ja Kokemäenjokilaakson nauhataajama ovat potentiaalisia alueita joukkoliikenteelle. Kävelylle ja pyöräilylle on edellytyksiä palveluiden ja työpaikkojen läheisyydessä.

Myös rautatieliikenteen yleiskuva on vakaa, ja suuria muutoksia matkustajamäärissä ei ole tapahtunut pitkällä aikavälillä. Porin ja Tampereen välisen radan vuosittaiset matkustajaluvut ovat asettuneet vajaaseen 300 000 matkustajaan. Rautateiden käyttö on asukaslukuun nähden vähäisempää kuin muualla Suomessa, mikä aiheutuu suppeasta rataverkosta ja matka-aikojen pituudesta suhteessa henkilöautoiluun. Turun suunnan ratayhteyden puute heikentää henkilömatkustamisen tarjontaa ja kysyntää, joten sen suunnan joukkoliikenne perustuu linja-autoliikenteen varaan. Mikäli Rauman radalla saadaan henkilöjunaliikenne tulevaisuudessa käynnistettyä, parantaa se osaltaan koko maakunnan henkilöjunaliikenteen vakautta, alueen tavoitettavuutta ja vähentää hiilioksidipäästöjä. Koronatilanne on vähentänyt myös rautatieliikenteen matkustajamääriä, mutta pandemian päätyttyä odotetaan tilanteen normalisoituvan. Pori/Rauma-Tampere ratayhteyden digitalisointi, joka on Väyläviraston investointilistalla suunniteltu vuosille 2025–2026, parantaisi rataosuuden kapasiteettiongelmia ja lisäisi mahdollisuuksia uusille junayhteyksille.

Rautateiden tavaraliikenteen tonnimäärissä on varsinkin Porin sataman osalta ollut suuria vaihteluja. Transitokuljetukset lisäsivät Porin sataman rautatiekuljetuksia merkittävästi, mutta kuljetusten volyymit vaihtelevat materiaalien maailmanmarkkinahintojen heilahtelujen takia suuresti. Porin sataman läheisyydessä on suunniteltu tehdasinvestointeja, joilla olisi positiivisia vaikutuksia sekä sataman, että rautatien kuljetusmääriin. Rauman sataman tavaraliikenteen määrät ovat olleet merkittäviä ja vakaita, mutta väliaikaisia heilahteluja on tapahtunut asiakasmuutosten takia 2020–2021. Odotettavissa on kuitenkin paluu tavanomaisiin kuljetusmääriin, kun Rauman sahainvestointi valmistuu.

Meriliikenteen sujuvuudella on erityinen merkitys Suomelle – Suomen viennistä 90 % ja tuonnista 80 % hoidetaan meriteitse. Meriliikenteessä korostuu erityisesti teknologian ja kestäväen kehityksen osaaminen. Satamien ja satamaoperaation kehittäminen (mm. väylien syventäminen, digitalisaatio) nähdään tärkeänä teollisuuden toimintaedellytysten parantamisen näkökulmasta.

Satakunnan rannikkoalueelle sijoittuu kaksi valtakunnallisesti merkittävää rahtisatamaa, Porin ja Rauman satamat, joiden kautta kulkee säännöllistä tavaraliikennettä vuoden ympäri. Mäntyluodon satama (12 m väylä) ja Tahkoluodon syvä- (15,3 m väylä) ja kemikaalisatama muodostavat Porin sataman. Porin satama on erikoistunut kuiva- ja nestebulk-tuotteisiin, suuriin ja raskaisiin projektilasteihin sekä sahatavaraan. Porin sataman tuonti kasvoi vuonna 2020 lähes 23 %, mutta kokonaisliikennemäärä (3,1 milj. tonnia) putosi n 12 % verrattuna vuoteen 2019. Laivoja kävi vuonna 2020 476 kpl. Porin sataman pitkäaikainen kokonaisliikennemäärä on pysynyt suhteellisen vakaana. Satamasta voidaan liikennöidä myös kovina jäätälvinä. Rauman satama on merkittävä metsäteollisuuden ja viljan vientisatama ja länsirannikon suurin konttisatama (12 m meriväylä). Rauman satama on Suomen viidenneksi suurin satama, jonka kokonaisliikennemäärä koronavuonna 2020 oli 5,0 milj. tonnia ja laivoja 901 kpl. Normaali vuosina Rauman sataman kokonaisliikenne on yli 6 milj. tonnia ja laivojen kappalemäärä yli 1000 kpl.

Lentoliikenteen matkustajamäärät ovat vaihdelleet rajusti vuorolentojen vaikeuksien takia. Vuosien 2015–2019 välillä matkustajamäärät vaihtelivat 9.000–23.000 kpl (Traficomien tilastot matkustajista lentoasemittain 1998–2019). Koronatilanne katkaisi lupaavasti alkaneen lentomäärien nousun Porissa ja reittiliikenne jouduttiin katkaisemaan useaksi kuukaudeksi, mikä romahdutti matkustajaliikennemäärät. Porin kaupungin ja toimittajan välinen sopimus ulottuu vuoden 2022 loppuun saakka. Tulevina vuosina on pyrittävä parantamaan Porin lentokentän reittiliikenteen mahdollisuuksia, selvitettävä sähköisen lentoliikenteen edellytykset ja pyrittävä täydentämään Porin lentoliikenteen rahoituksesta vastaavia tahoja.

Liikenneturvallisudessa pidemmän ajan trendi on koko Suomen tavoin ollut tasaisesti paraneva. Kuolleiden lukumäärä on kokonaisuudessaan pitkällä aikavälillä laskenut, mutta jalankulku- ja polkupyöräonnettomuuksissa ovat määrät kuitenkin nousseet, ja niissä on viime vuosina ollut aaltomaista vaihtelua. Moottoriajoneuvojen kolareissa ovat kohtaamisonnettomuudet vähentyneet.

Alemman asteisen tieverkon kunnossapito on merkittävää henkilöliikenteen ohella erityisesti maakunnan maaseutuelinkeinojen sekä elintarvike- ja metsä-biotalous kannalta. Väylänpidossa on tarpeen varautua ilmastonmuutoksen aiheuttamiin vaikutuksiin kuten tulvien ja myrskyjen lisääntymiseen ja talvien leudontumiseen.

Ilmastonmuutos vaikuttaa Selkämeren suurimpien satamien toimintaan ja merenkulkuun. Jääpeitteen laajuus ja paksuus pienenevät merkittävästi mikä helpottaa merenkulkua ja kaupankäyntiä muun muassa

alusten aikataulutuksen helpottumisen ja polttoainekustannusten vähenemisen myötä. Vientikuljetusten uskotaan lisääntyvän ja aluskoon kasvamisen myötä Porin syväsatamasta voi tulla kilpailuvaltti. Toisaalta tuulisuuden, sateisuuden ja sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen aiheuttavat tulvariskin satama-alueilla, sekä saattavat haitata Rauman sataman paperi- ja sellupainotteisen tavarantoiminnan lastausta ja purkua.

Satakunnan aluerakenteellisten erityispiirteiden vuoksi myös viestintäverkon kehittäminen ja digitalisaation edistäminen on alueelle hyvin tärkeää.

Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 ympäristövaikutusten arviointi

Satakunta-strategia koostuu Satakunnan maakuntasuunnitelmasta 2050 ja Satakunnan maakuntaohjelmasta 2022–2025. Maakuntasuunnitelma ja lyhyemmän tähtäimen maakuntaohjelma ovat osa Satakunta-strategiaa, joka on määrä hyväksyä maakuntavaltuustossa syksyllä 2021.

Satakunta-strategia laaditaan kaksivaiheisesti niin, että ohjelmasta tuotetaan kaksi luonnosta, joista ensimmäinen asetetaan julkisena kuulutuksena nähtäville Satakuntaliiton sähköiselle ilmoitustaululle 30 vuorokaudeksi, ja toisesta lähetetään lausuntopyyntö viranomaisille ja muille sidosryhmille. Kaksivaiheisuus on tarkoituksenmukaista, koska sekä aluekehityslainsäädäntö samoin kuin EU:n ohjelmakausi ovat valmisteilla ja voivat aiheuttaa muutoksia ohjelmatyöhön. Vaikutusten arviointia tehdään samanaikaisesti osana Satakunta-strategiaan sisältyvää maakuntaohjelman 2022–2025 laadintaa.

Satakunnan maakuntasuunnitelman 2050 skenaarioprosessin toteuttaminen ja Satakunnan maakuntaohjelman 2022–2025 laadintaprosessin kulku, vuorovaikutus ja osallistumismahdollisuudet kuvataan kummankin osion alussa, joten niitä ei toisteta ympäristöselostuksessa.

Satakunta-strategiassa kuvattua Satakunnan maakuntasuunnitelman 2050 mukaista tulevaisuuskuvaa tavoitellaan maakuntaohjelma-tason strategisilla kehittämislinjauksilla vuosina 2022–2025. Maakuntaohjelman tavoitteena on antaa kattava kuva maakunnan strategisesta aluekehittämisestä ja kehittämistavoitteista siten, että maakuntaohjelmassa keskitytään neljän vuoden aikana toteutettaviin strategisiin kehittämiskokonaisuuksiin, joihin voidaan yleisellä tasolla kytkeä rahoitus- ja muut resurssit.

Satakunnan maakuntaohjelman ympäristöselostuksessa SOVA-lain 2 §:n mukaisten ympäristövaikutusten arviointi on laajennettu kestävä kehityksen ulottuvuudet huomioonottaen, jotta arvioinnista tulee riittävän kattava ja kokonaisvaltainen. Arvioinnissa mahdollisina näkökulmina on huomioitu taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja ekologiset vaikutukset. Keskeisiksi arvioituja vaikutuksia on nostettu tekstissä esille toimintalinjoittain ja toimenpidekokonaisuuksittain laadittu arviointitaulukko esitetään tekstin lopussa. Tätä samaa arviointiperiaatetta on käytetty myös edellisen, Satakunnan maakuntaohjelman 2018–2021 vaikutusten arvioinnissa.

Ensimmäinen Satakunta-strategian luonnos sisältää Satakunnan tilannekuvan ja maakuntaprofiilin sekä maakunnan pitkän aikavälin tahtotilan. Lisäksi luonnoksessa kuvataan maakuntaohjelman laadinnan lähtökohdat ja älykkään erikoistumisen alustavat sisällöt. Strategialuonnoksessa kuvataan myös aluekehittämisen alustavat toimintalinjat, joilla tähdätään maakunnan kilpailukykyyn ja elinvoiman vahvistamiseen maakuntaohjelmakaudella 2022–2025. Toimintalinjojen mukaisen kehittämisen kautta tavoitellaan Satakunta-strategian tulevaisuuskuvaa 2050 elinvoimaisesta, energisestä ja uudistuvasta, hyvinvoivasta ja vetovoimaisesta sekä vastuullisesta ja osaavasta maakunnasta. SOVA-lain mukaisen

ympäristöselostuksen ensimmäinen osa, Ympäristön nykytila ja ominaispiirteet, on ollut käytettävissä maakuntaohjelman sisältöjä luotaessa.

Maakunnan yhteistyöryhmä toimii ympäristövaikutusten arvioinnin ns. SOVA-ryhmänä ja Satakunnan maakuntaohjelman ympäristöselostuksen alkuosa, Ympäristön nykytila ja ominaispiirteet, oli luonnoksena kommentoitavana maakunnan yhteistyöryhmässä maaliskuussa 2021 ennen ohjelman sisältöluonnoksen käsittelyä ja valmistumista. Maakuntaohjelman laadintaa koskevaan sidosryhmätyöhön sekä kyselyihin on osallistunut useiden tahojen ja ryhmien lisäksi muun muassa Satakunnan aluesuunnittelun yhteistyöryhmän jäseniä. Satakunta-strategian vaikutusten arvioinnista järjestettiin osallistumis- ja arviointisuunnitelman laadintavaiheessa Satakunnan ja Varsinais-Suomen ELY-keskusten ja Satakuntaliiton välinen neuvottelu. Satakunnan tilannekuvaa, maakuntaprofiilia ja Satakunnan ympäristön nykytilaa ja ominaispiirteitä koskevaa kuvausta hyödynnetään kestävän kehityksen ulottuvuuksia ja maaseutuvaikutuksia koskevassa arvioinnissa.

Ympäristöselostuksen laadinta etenee Satakunta-strategian ja strategiaan sisältyvän maakuntaohjelman valmisteluprosessin etenemisvaiheiden mukaan. Ensimmäisessä vaiheessa Satakunnan maakuntaohjelman ympäristöselostuksen arviointiosa on sisällön osalta alustavaa. Ympäristöselostus pohjautuu arviointiosuuden osalta maakuntaohjelman luonnokseen 1.

Myönteisten ympäristövaikutusten näkökulmasta on merkillepantavaa, että ympäristöarvojen kunnioittaminen ja vastuullisuus on nähty muun muassa laadintaprosessin aikaisissa keskusteluissa luonnollisena osana kehittämistä ja koettu tärkeänä elinkeinoelämän ja yritystoiminnan menestymisen kannalta.

Satakunnan maakuntaohjelman arvokärkinä huomioitavaksi teemoiksi on todettu vastuullisuus ja ilmastonmuutos. Läpileikkaavia sisältöjä ovat digitalisaatio, turvallisuus, kansainvälisyys, saavutettavuus ja resurssiviisaus. **Toimintalinjoja** on kaksi ja ne ovat TL 1, Kestävän kasvun Satakunta ja TL 2, Hyvinvoivan väestön ja ympäristön Satakunta.

Satakunnan maakuntaohjelman vastuullisuuden arvokärki korostaa kestävän kehityksen ulottuvuuksiin liittyviä näkökulmia, jotka ovat perustana maakuntaohjelman tavoitteille ja toimenpiteille. ”Vastuullinen Satakunta huolehtii luonnonarvoista, asukkaiden, opiskelijoiden ja työntekijöiden hyvinvoinnista ja osallisuudesta, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin toimintatavoista sekä huomioi hyvän elämän tulevaisuuden mahdollisuudet. Vastuullinen tuotanto ja yhteisö ovat Satakunnan kilpailuetuja niin elinkeinoelämän kuin asukkaiden näkökulmasta. Vastuullisuus ja kumppanuus ovat lähtökohtia kaikessa toiminnassa, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Satakunta koetaan turvallisena toiminta- ja asuinympäristönä. Maakunnan ympäristön ominaispiirteistä ja vahvuuksista huolehtiminen tukee maakunnan elinvoimaisuuden ja houkuttelevuuden ylläpitämistä sekä ekologista kestävyttä.”

Ilmastonmuutos on tunnistettu vastuullisuuden ohella toiseksi ohjelman arvokärjistä. Yhdessä nämä ohjelman sisällön arvokärjet, vastuullisuus ja ilmastonmuutos, muodostavat vahvan kestävän kehityksen mukaisen perustan ohjelman tavoitteille ja toimenpiteille. Samalla arvokärkien kautta korostuu välillisesti myönteiset vaikutukset SOVA-lain 2 §:n mukaisiin ympäristövaikutuksiin. Ilmastonmuutos on yksi merkittävimmistä ihmiskuntaa koskettavista ympäristöongelmista. Se kytkeytyy luonnonvarojen globaaliin riittävyyteen, luonnon monimuotoisuuden köyhtymiseen sekä kestäättömiin kulutus- ja tuotantotapoihin. Kansainväliset tavoitteet velvoittavat Suomea hillitsemään ilmaston lämpenemistä. Toimia tarvitaan monilta eri tahoilta – valtiolta, kunnilta, yrityksiltä ja kansalaisilta. Ilmastonmuutoksen hillinnän ohella

ilmastonmuutoksen osalta on tunnistettu myös tarve ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumiseen sekä sopeutumiseen. Ohjelman läpileikkaavat sisällöt tukevat arvokärjiksi määriteltyjä vastuullisuus- ja ilmastonmuutosteemoja.

Maakuntaohjelma on luonteeltaan yleispiirteinen ohjelma, mikä vaikuttaa luonnollisesti vaikutusten arvioinnin tarkkuuteen. Yksityiskohtainen vaikutusten arviointi tehdään esimerkiksi hankkeiden suunnittelun ja toteuttamisen yhteydessä tai esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa alueidenkäytön suunnittelussa. Vastuu ympäristövaikutusten arvioinnista ja ympäristöarvojen huomioon ottamisesta kuuluu hankkeen toteuttajalle voimassa olevan ympäristölainsäädännön mukaisesti. Hankkeiden osalta rahoittajan vastuulla on arvioida hakemuksessa esitetyn ympäristövaikutusten arvioinnin riittävyys ja pyytää hakijalta tarvittaessa lisäselvityksiä.

Niin ympäristö- kuin muidenkin vaikutusten kannalta on tärkeää, että maakuntaohjelmaa toteuttavien tavoitteiden ja hankkeiden vaikutukset, tehtyjen arviointien riittävyys mukaan lukien hankkeen toteuttamisen edellytykset (luvat, kaavat jne.) otetaan hyvissä ajoin huomioon mm. kehittämishankkeissa ja esimerkiksi ennen lopullisen investointipäätöksen tekoa. Sama periaate korostuu erilaisten suunnitelmien laadinnassa. Ympäristön tilaan haitallisesti vaikuttavat hankkeet ja toteuttamistoimet tulee suunnitella siten, että mahdolliset haitalliset vaikutukset ympäristöön jäisivät mahdollisimman vähäiseksi

Toimintalinjassa 1, Kestävän kasvun Satakunta, päätavoitteena on Satakunnan elinvoiman ja uudistumisen edistäminen, kasvualojen ja osaamiskeskittymien vahvistaminen, elinkeinoelämän menestys.

- *Toimintalinjan keskeiseksi arvioidut vaikutukset täsmentyvät ensimmäisen luonnosvaiheen jälkeen*

Toimintalinjassa 2, Hyvinvoivan väestön ja ympäristön Satakunta päätavoitteena on, että Satakunta on sujuvan arjen ja laadukkaan ympäristön maakunta, jossa huolehditaan asukkaiden hyvinvoinnista ja turvallisuudesta.

- *Toimintalinjan keskeiseksi arvioidut vaikutukset täsmentyvät ensimmäisen luonnosvaiheen jälkeen*

Maaseutuvaikutusten arviointi

- *Maaseutuvaikutukset täsmentyvät ensimmäisen luonnosvaiheen jälkeen*

Yhteisvaikutuksista

- *Yhteisvaikutukset täsmentyvät ensimmäisen luonnosvaiheen jälkeen*

Yhteisvaikutusten osalta on hyvä huomioida, että peruslähtökohdiltaan Satakunnan maakuntaohjelman tavoitteena on myönteisten vaikutusten saavuttaminen ja toisaalta kielteisten vaikutusten minimointi riippumatta siitä mitä kestävän kehityksen ulottuvuutta tarkastellaan. Maakunnan elinvoiman vahvistuminen, palvelujen turvaaminen ja hyvinvoinnin kasvu edesauttavat omalta osaltaan huomion kiinnittämistä elinympäristön viihtyisyyteen ja ympäristön tilasta huolehtimiseen. Vastuullisuus, ilmastonmuutoksen hillintä, ilmastonmuutokseen varautuminen, luonnonvarojen kestävä käyttö ja kiertotalous, vesien tila sekä luonnon monimuotoisuudesta ja kulttuuriympäristöistä huolehtiminen korostuvat ohjelmassa aiempia ohjelmia enemmän ja ovat perusteltuja valintoja myös myönteisten ympäristövaikutusten kannalta. Monimuotoinen ja laadukkaan ympäristön Satakunta on nostettu selkeästi osaksi vetovoimaista Satakuntaa. Vihreän siirtymän mahdollisuudet ja digitalisaatio nousevat ohjelmassa vahvasti esille. Digitaalisten ratkaisujen osalta on kiinnitettävä huomiota esimerkiksi digitaalisten palvelujen saavutettavuuteen ja mahdollisiin syrjäytymisuhkiin.

Ohjelman toteuttamisella on mahdollisuus vaikuttaa myönteisesti Satakunnan ympäristön tilaan ja kehittymiseen sekä yleensäkin edistää ympäristöarvojen huomioonottamista osana erilaisia kehittämistoimenpiteitä. Toisaalta on syytä huomata, että ohjelman taloudelliseen kasvuun tai biotalouden edistämiseen liittyvillä tavoitteilla voi olla ristiriitaisia vaikutuksia luonnonympäristöön, etenkin luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvarojen käyttöön riippuen siitä, miten ja millä tavalla tavoitteita ja toimenpiteitä lähdetään toteuttamaan, jos ympäristövaikutusten arviointiin ja huomioon ottamiseen ei kiinnitetä riittävästi huomiota. Ilmastonmuutoksen hillintää ja luontokadon pysäyttämistä koskevia toimia kohtaan voidaan myös tuntea muutosvastarintaa, joka hidastaa ennakoitua, uusien kehittämistoimenpiteiden käyttöönottoa ja vaikuttaa myös ympäristöön kohdistuvien vaikutusten tunnistamiseen. Ohjelman toteuttamisessa on pyrittävä tasavertaisesti huomioimaan ympäristön, ihmisen ja yhteiskunnan sekä kestäväen talouskasvun kannalta tärkeät näkökulmat. Ohjelman myönteisten vaikutusten edistämisen kannalta käytettävissä olevat resurssit asettavat omat haasteena ja mm. osaamisen vahvistamisen ja yhteistyön merkitys korostuvat toimintalinjojen toteuttamisessa.

Kehittämisteemakohtainen vaikutusten arviointi toimintalinjoittain (täydentyy)

TOIMINTALINJA 1: KESTÄVÄN KASVUN SATAKUNTA			
TL1.1. Älykäs Satakunta			
taloudelliset vaikutukset	sosiaaliset vaikutukset	ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset	maaseutuvaikutukset
+ tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinnit vaikuttavat välillisesti uusien yritysten syntymiseen sekä luovat mahdollisuuksia uusille liiketoiminnoille + kasvattaa aluetaloudsvaikutuksia + maakunnan elinvoima vahvistuu + elinkeinoelämän toimintaympäristön kehittäminen ja verkostoituminen edistävät mm. teollisuuden ja elintarviketuotannon kilpailukykyä Satakunnassa + vahvistaa Satakunnan asemaa monipuolisena energiantuotantomaakuntana + sininen kasvu on vahva kasvusektori, merkittäviä kasvun mahdollisuuksia Satakunnassa + Vesien hyvä tila on sinisen biotalouden perusta. Sen saavuttaminen ja ylläpitäminen tukee sinisen biotalouden kehittymistä	+ uusilla innovaatioilla, osaamisen vahvistamisella ja verkostoitumisella on välillisiä myönteisiä vaikutuksia mm. terveyteen ja viihtyisyyteen vaikuttaviin tekijöihin sekä hyvinvointipalvelujen kehittämiseen + parantaa välillisesti taloudellisia edellytyksiä kehittää mm. hyvinvointipalveluita sekä ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen vaikuttavia tekijöitä + edesauttaa hajautettujen ja yksilöllisten hyvinvointia edistävien palvelujen ja energiantuotantoratkaisujen kehittämistä - digitaaliset ratkaisut, robotiikka ja usko teknologian mahdollisuuksiin voi heikentää palvelujen saatavuutta ja aiheuttaa syrjäytymistä - energiantuotantoratkaisuilla voi olla vaikutuksia elinympäristön viihtyisyyteen etenkin paikallisesti	+ edellytyksiä uusille ympäristöinnovaatioille, esim. päästöjen vähentäminen, kiertotalousratkaisut luonnonvarojen kestäväen käytön edistäjinä + yhteistyö koulutus- ja tutkimuslaitosten kanssa vahvistaa elinkeinoelämän kilpailu- ja uusiutumiskykyä ja mahdollisuutta vastata mm. ilmastonmuutoksen hillinnän, kulutustottumusten muutosten sekä ympäristö- ja muun lainsäädännön tuomiin haasteisiin + kulttuuriin ja luontoon tukeutuva yritystoiminta voi vahvistaa kulttuuria ja edistää luonnonarvojen säilymistä + yrittäjyyden ympäristötietoinen kehittäminen edistää vähähiilisyttä + työllisyyden kasvu voi vaikuttaa välillisesti myönteisesti mm. kulttuuriteollisuuden kasvuun ja kulttuurin arvostukseen elämysten lähteenä sekä elinympäristön viihtyisyyden kehittämiseen + alueidenkäytön suunnittelulla luodaan edellytyksiä elinkeino- ja yritystoiminnan sekä energiantuotannon kehittämiseksi ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset huomioiden - vaarana luonnon monimuotoisuutta ja maisemaa koskevien arvojen sivuuttaminen edistettäessä taloudellista kasvua ja uusiutuvan energian käyttöä - kulutuksen kasvaessa energian käyttö lisääntyy, mikä lisää energian tuotantotarvetta ja paineita luonto- ja maisemaa muuttaviin ratkaisuihin	

		-ihmisten elinolot, elinympäristön laatu ja luonnonarvot voivat heikentyä, jos erilaisia toimien kehittämisessä ja yhteensovittamisessa (mm. elinkeinotoiminta tai energiantuotanto) ei oteta riittävästi huomioon ympäristövaikutuksia. - tekniikan pettäminen, onnettomuudet ja osaamattomuus voivat aiheuttaa kielteisiä ympäristövaikutuksia.	
--	--	--	--

TL1.2. Osaava Satakunta

taloudelliset vaikutukset	sosiaaliset vaikutukset	ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset	maaseutuvaikutukset
+ joustava ja uusia toteuttamismahdollisuuksia hyödyntävä koulutus edesauttaa osaamisen kehittämistä uusilla kasvualoilla + nuorten osallistuminen koulutukseen ja pääsy työmarkkinoille kasvattaa pitkällä tähtäimellä verotuloa ja vähentää yhteiskunnan kustannuksia - koulutukseen ja työmarkkinoille johtamaton koulutus ja aktivointitoiminta vie suuria julkisen talouden panostuksia	+joustava ja uusia toteuttamismahdollisuuksia hyödyntävä koulutus lisää koulutuksen saavutettavuutta ja tuo mukaan uusia ryhmiä + osallistuminen koulutukseen ja työmarkkinoille lisää yleensä yksilön ja lähipiirin hyvinvointia + vaihtoehtoiset opintopolut lisäävät eri ryhmien mahdollisuuksia ammattitutkintoon ja työllistymiseen - tuloksiin johtamaton aktivointi lisää turhautumista ja epäsosiaalista käytöstä - teknologisen kehityksen nopeus ja tarve jatkuvaan oppimiseen voi aiheuttaa ahdistuneisuutta ja syrjäytymisen vaaraa	+ osaamisen kehittämisellä on mahdollista kasvattaa tietoisuutta ympäristöstä ja ihmisen vaikutuksesta ilmastomuutokseen ja luontokatoon	

TL1.3. Yrittäjyyden ja työllisyyden Satakunta

taloudelliset vaikutukset	sosiaaliset vaikutukset	ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset	Maaseutuvaikutukset
+ maakunnan elinvoima vahvistuu + lisääntyvä yritystoiminta ja liiketoimintaympäristöjen kehittäminen kasvattaa alueen verotuloa tai kompensoi teollisten työpaikkojen menetyksestä johtuvaa verotulojen vähenemää + yritysten toimintaympäristön kehittäminen ja verkostoituminen edistävät mm. teollisuuden ja elintarviketuotannon kilpailukykyä Satakunnassa - hallitsematon riskinotto ja epärealistiset kasvuodotukset saattavat johtaa aluetalouden heikkenemiseen	+ parantaa välillisesti taloudellisia edellytyksiä kehittää mm. hyvinvointipalveluita sekä ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen vaikuttavia tekijöitä + yrittäjyyskasvatus parantaa nuorten osallisuutta ja itsetuntoa + joustava ja reagoitakykyinen aikuis- ja täydennyskoulutus edistää eri-ikäisten työllistymismahdollisuuksia ja hyvinvointia + verkostojen muodostuminen tarjoaa sosiaalista vertaistukea - työpaikkojen mahdollinen keskittyminen kaupunki- ja kuntakeskuksiin lisää muuttoa syrjäisiltä maaseutualueilta keskuksiin aiheuttaen mm. palvelutason heikkenemistä maaseutualueilla	+ yrittäjyyden ympäristötietoinen kehittäminen edistää vähähiilisyttä ja luontokadon huomioonottamista + kulttuuriin ja luontoon tukeutuva yritystoiminta voi vahvistaa kulttuuria ja edistää luonnonarvojen säilymistä + työllisyyden kasvu voi vaikuttaa välillisesti myönteisesti mm. kulttuuri-teollisuuden kasvuun ja kulttuurin arvostukseen elämysten lähteenä sekä elinympäristön viihtyisyyden kehittämiseen + aktivointiprojektit voivat sisältää luonnon ja kulttuuriympäristön konkreettisia hoitotoimenpiteitä - ihmisten elinolot, elinympäristön laatu ja luonnonarvot voivat heikentyä, jos yritystoiminnan yhteensovittamisessa muun ympäristön kanssa ei oteta huomioon yritystoiminnan ympäristövaikutuksia. - tekniikan pettäminen, onnettomuudet ja osaamattomuus voivat aiheuttaa kielteisiä ympäristövaikutuksia.	

TOIMINTALINJA 2: HYVINVOIVAN VÄESTÖN JA YMPÄRISTÖN SATAKUNTA			
TL2.1. Hyvinvoivat satakuntalaiset			
taloudelliset vaikutukset	sosiaaliset vaikutukset	ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset	Maaseutuvaikutukset
+ väestön hyvinvointiin panostaminen tuo pitkällä tähtäimellä yhteiskunnalle taloudellisia säästöjä +hyvinvointipalveluiden kehittäminen edistää kustannustehokkuutta	+ edistää väestön sosiaalista hyvinvointia + vahvat verkostot ja kumppanuudet edistävät yritystoimintojen kehittymistä ja väestön hyvinvointia + toimiva asukasvaikuttamisen kanava lisää asukasviihtyvyyttä ja vahvistaa identiteettiä ja luottamusta	+ hyvinvointipalvelujen kehittäminen edistää kustannustehokkuutta ja vähentää välillisesti mm. luonnonvarojen käyttöä + tietopohja ja ymmärrys luontoon, vesistöihin, kulttuuriympäristöihin sekä kulttuurituotantoon liittyvistä hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista lisääntyy ja edesauttaa ko. arvojen vaalimista	
TL2.2. Sujuvan arjen Satakunta			
taloudelliset vaikutukset	sosiaaliset vaikutukset	ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset	Maaseutuvaikutukset
+ rannikkomaakunnan logistisen aseman kehittämishankkeet (tiet, rautatiet, väylät) parantavat sijaintiin liittyvien vahvuuksien hyödyntämistä vaikuttaen mm. alueellisen kilpailukykyyn paranemiseen + tietoliikenneyhteyksien parantaminen vähentää liikkumisen kustannuksia + väestön turvallisuuteen panostaminen tuo pitkällä tähtäimellä yhteiskunnalle taloudellisia säästöjä + tulvasuojeluhankkeiden toteuttaminen vähentää taloudellisten vahinkojen riskiä	+ hyvät yhteydet parantavat maakunnan imagoa + hyvät yhteydet parantavat ihmisten mahdollisuuksia pitää yllä sosiaalisia suhteitaan ja hakea palveluita + tieto- ja henkilöliikenneyhteydet parantavat monimuotoisen ja monipaikkaisen työnteon mahdollisuuksia +turvallisuuden ja varautumisen toimenpiteet vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin - liikenneyhteyksien nopeutuminen saattaa vähentää turvallisuutta ja lisätä kiireen tunnetta - uudet teknologiaa tai tietoliikennettä hyödyntävät palvelut saattavat syrjäyttää ihmisryhmiä palvelujen ulkopuolelle	+ tietoliikenneyhteyksien kehittyminen vähentää fyysisen liikkumisen tarvetta + turvallisuussuunnittelu ja ennakointi vähentää ympäristövahinkoja riskitilanteissa +ratayhteyksien kehittämisellä on myönteisiä ilmastovaikutuksia + maankäytön suunnittelun merkitys korostuu osana monikeskuksesta, verkostomaista yhdyskuntarakennetta +kestävä liikkuminen ja vähäpäästöinen liikenne vaikuttaa positiivisesti ilmastomuutoksen kehitykseen - liikenneverkon kehittämisellä voi olla kielteisiä vaikutuksia luonnon- ja kulttuuriympäristön säilymiseen - tulvasuojeluhankkeiden toteuttaminen muuttaa maisemakuvaa	
TL2.3. Vetovoimainen, monimuotoisen ja laadukkaan ympäristön Satakunta			
taloudelliset vaikutukset	sosiaaliset vaikutukset	ekologiset ja kulttuuriset vaikutukset	Maaseutuvaikutukset
+ kulttuuri- ja luonnonympäristön tunnistaminen ja arvostus lisäävät kuntien ja yritysten kilpailukykyä + luonto- ja hyvinvointimatkailun ja palvelujen kehittämisellä on aluetalousvaikutuksia + vetovoiman lisääntyminen vahvistaa väestö- ja yrityspohjaa, jolla on vaikutusta aluetalouteen + matkailijat ja tapahtumavieraat jättävät maakuntaan rahaa + puhdas ja monimuotoinen luonnonympäristö ja helposti saavutettava lähiluonto parantavat asukkaiden elinympäristöä ja tukevat elinkeinojen, mm. matkailun kehittämismahdollisuuksia	+ maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaaliminen sekä ympäristötietoisuuden lisääntyminen vahvistavat ihmisen ympäristösuhdetta ja identiteettiä vaikuttaen mm. elinoloihin ja viihtyvyyteen + Hoidettu ympäristö ja esim. Lauhanvuori-Hämeenkanas UNESCO Global Geoparkin, maailmanperintökohteiden tai Selkämeren kansallispuiston tunnettuus vaikuttavat maakunnan imagoon ja kotiseudun arvostukseen + vetovoiman kasvu vahvistaa maakunnan ja sen asukkaiden itsetuntoa + matkailijat lisäävät palvelujen kannattavuutta ja parantavat	+ luonto- ja kulttuuriympäristöhankkeet edesauttavat luonnon monimuotoisuuden ylläpitämistä ja luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä vaikuttavat Satakunnan vetovoimaan viihtyisänä asuin- ja matkailualueena + monimuotoinen luonto edistää lajien mahdollisuutta sopeutua ilmastomuutoksen tuomiin muutoksiin + uusi maakuntaan sijoittuva yritys saattaa pelastaa arvokkaan kulttuurihistoriallisen kohteen - väestön ja matkailijoiden liikkuminen lisää henkilöliikennettä - suuret tapahtumat kuormittavat ympäristöä ja infraa - yritysten houkuttelu ja yritystonttien harkitsematon sijoittelu voi aiheuttaa luonto- ja kulttuuriympäristöhaittaa	

- yritysten, asukkaiden ja matkailijoiden houkuttelu mm. markkinoinnilla vie resursseja ja tulokset ovat usein heikosti todennettavissa lyhyellä aikajänteellä - kulttuuriympäristöjen säilyttäminen edellyttää jatkuvaa ylläpitoa. Ylläpito aiheuttaa kustannuksia.	vakituisen väestön palvelutarjontaa - matkailun kasvu voi aiheuttaa haittaa alueen asukkaille ja mökkiläisille	- virkistyskäyttöön sopivien luontoalueiden vähäisyys tai kulkua ohjaavien rakenteiden puute voi johtaa herkkien alueiden kulumiseen ja elinympäristöjen tuhoutumiseen	
---	---	--	--